

Пријоморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXX • БРОЈ 464.

БУДВА, 31. ЈУЛА 2001. ГОДИНЕ
ЦИЈЕНА 0,50 ДМ

О ЕТИЦИ И ТИЦИ

Лијеје и ружне вијести нам стижу најчешће преко новина, оне ружне све чешће, још ружније ако су нештачне, дискалификационске, без снаге артуменати, злонамјерне и лажне. Ми ште вијести, лијеје и ружне, све мање разнајемо јер нас више интересује скандал, а мање истину. Аутори шаквих најиса не устручавају се да повриједе морални кодекс своје професије и морални сензабилитет својих чишталаца. Тачност информација све мање постaje важна јер је скандал око доћаја или проблема много битнији. Тако народ купује и чита новине, шако распушта ширачи. Новинарство се комерцијализовало, заборављајући своју основну друштвену обавезу и улогу - да испуништо информише јавност.

Уредници појединих листова „од уледа“ пребали би, међутим, да се ушићају да ли је тој прљавот веша превише на њиховим спраницима, макар харчија моћа доспаћа што да поднесе. Свеједно о каквим се разлозима радио - политичким или личним, макар и о бесправици. Стављајући поједине људе у разне, најчешће ружне и нештачне конспириске, зависно од њихове политичке ојредијељености, ши листови намјерно стварају лажну представу и израђују јавно мишљење о њима по принципу да више пушта поновљена лаж постaje истину. Оноја проплив која они крену Медуза (чијај: лаж) скамени и чишталац не види њено лице, није у стању да ћа индентификује. Хајке које су у новинама на све спрание кренуле неће донијеши новинарству много користи, ако му не донесу много више штете.

Чишталајући о појединцима и њиховим „скандалима“, „крађама“, „преварама“ и о чему све не, улаžeћи чак и у њихов лични живот, може некоме изгледати вјероватно да је новинарска осјећљива савјесност разазнала много незаконитоста у овом нашем коноправерзном друштву, али знајући истих нивоа свијести. Њихова необуздана брљивост представља нешто као очајнички хумор војника који се шале у рововима. Њихови „блески“, „поуздане“ извори најчешће су непоуздани, чак и када је ријеч о шици која своје тијеље нерадо савија у голом камењару из једне недавне и са новинских спрubaца већ сашле афере. Било би неправедно не рећи листовима „од уледа“ да је њихова хистерија, параноја, зараза, несношљива и досадна.

Пишући о својим прегодређеним жртвама као да покушавају да изврше њихово убиство. И док се за убиство или покушај убиства одговора пред законом (у посљедње вријеме, истине, све мање) - ше наше волшебнике истине који ћером као мачем с леђа нападају своје жртве, извртавајући их јавном рујлу и понижавању, нико не поизива на одговорност. Штавише, они су ши неустрашиви праведници који, ешто, која то хоће прозивају и позивају на одговорност због свакојаких злоупотреба, а сами притом злоупотребљавају предности своје професије.

Не треба се превише бавити оваквим спраницима, рекао би Фројд. Мага би се човјек, ако је наклонен мислицизаму, каже он, морао с правом ушићима која се што скривена траума у свијести Творца претворила у симптоме бола свуда око нас.

Бошко БОГЕТИЋ

МИНИСТАР ТУРИЗМА У ПОСЈЕТИ НАШОЈ ОПШТИНИ ПОБОЉШАТИ И ПРОДУЖИТИ СЕЗОНУ

● Број туриста више неће задовољавајући и већи од очekivanog ● Влада ће учинити све да туриштичка сезона буде што усјежнија и што дужа ● Од септембра приступимо за нову туриштичку сезону

Министар туризма у Влади Републике Црне Горе Предраг Ненезић посјетио је 18. јула нашу општину и разговарао са представницима Општине, Јавног предузећа за управљање морским добрим, ХТП „Будвански ривијера“, Удружења туристичких агенција и синдиката туристичке привреде. Тиме је нови министар црногорског турима почeo да обилази фиштинг у нашој Републици како би се боље сагледao досадашњи ток туристичке сезоне и успјешnije радио на отварању уочених недостатакa.

Послиje обављenih раз-

овора министар Ненезић је на конференцији за новинаре говорио о актуелном туристичком тренутку и одговорао на питања. Број туриста средином јула на црногорској обали је више него задовољавајући, иако се то на почетку месеца није очekivalo. Домаћих гостију је више за 40, а иностраних за 140 одсто него прошле године у исто vrijeme. Какав ће бити до краја сезоне незахвално је прогнозirati, или Влада ће, по Ненезићевим ријечима, учинити све што може да она буде успјешnija и дужa.

Министар туризма Предраг Ненезић је у том смислу саопштио и да је са Министарством унутрашњих послова договорено да се саобраћајna контролa tokom сезоне svede na najmanju moguću mjeru, a da se возила iнострanih turista ne zaustavljaju osim ako prekorace dozvoljenu brzinu. Turisti ћe na ulasku u Црну Горu добijati informator sa ponudom i цijenama usluga, a najavljeno јe i uvođenje turističkog telefona na koji bi turisti давали svoje ožene, poхvale, primjedbe i predloge.

Говорећi o teškoćama ko-

je negativno uticu na tok ovogodišnje turističke сезоне министар Ненезић је указao на nепостојање mјечnica u хотелima, nemogućnost korisnjeњa kreditnih kartica, nелегални rad dilerova soba i неких turističkih agencija, nedostatak воде и паркинг простора, па требa предuzeti sve што се може да bi се ovi problemi ublažili.

Da bi narедna turistička сезона bila bolja ministar turizma Предраг Ненезић је naјavio da ћe pripremiti za vећ u septembru kada ћe Влада презентovati i koncept razvoja turizma u Црноj Гори. П. Н.

ПРОСЛАВЉЕНИ ЈУЛСКИ ПРАЗНИЦИ

У ЗНАКУ ЈУБИЛЕЈА

● Прослава јулских празника у нашој ојештини првака ове године у знаку јубилеја - 60 година од устанка проплив фашистичкој окупашори ● Дан борца, 4. јул, обиљежен окупљањем бораца и праћана Боке у Липцима код Рисна, а на Челобруду 12. јула одржано традиционално партизанско вече на коме су о устанку у овом крају говорили Илија Н. Мишровић и Панош Мишровић

На иницијативу Општинског одбора СУБНОР-а и уз свесрдну помоћ братства Рафаиловића, 13. јула је открiven спомен плоча на кући Крста Васова Рафаиловића, скојевца који је учествовао у паљењу моста у Бечићима у устанку 1941. године. Ухапшен је и стријељан непосредно по спламсавању устанка. О лицу овог храброг бораца гово-

рије је Пеко Лијешевић, а спомен плочу открио је Панто Митровић.

Дан устанка 13. јула традиционално је обиљежен скупом бораца, грађана и омладине на Чојковој главици. На Брајићима је 18. јула обиљежена 60. годишњица битке против италијанског окупатора а том приликом говорио је Душан Ников Шћепановић. П.Н.

Савјет за приватизацију саопштио је 18. јула да је прихватио предлог Тендурске комисије да се хотел „Маестрал“ прода словеначком предузећу ХИТ из Нове Горице.

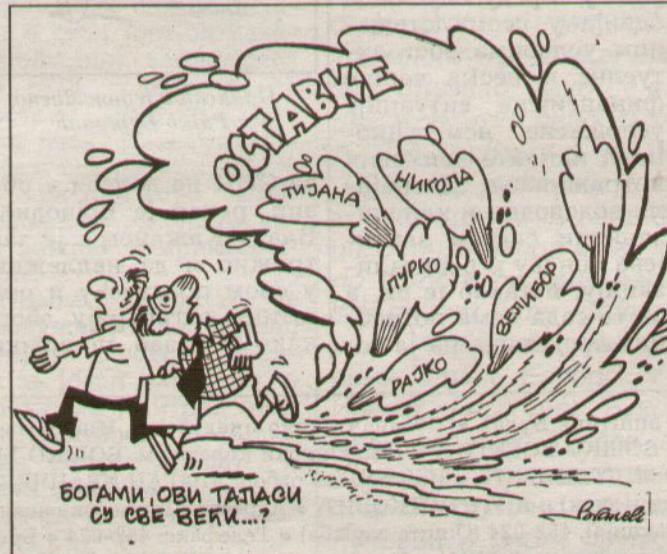
Уговорена цијена продаје је 9,5 miliona DEM, а ХИТ из Нове Горице ће уложити још 14 miliona DEM. Планирано да се запосли 120 novih radnika, обнови понуду и хоће има чешiri звјездице. Очекује се да ће „Маестрал“ радиши чишћаве године и имаши госте веће праштежне моћи

Савјет за приватизацију саопштио је 18. јула да је прихватио предлог Тендурске комисије да се хотел „Маестрал“ прода словеначком предузећу ХИТ из Нове Горице.

Уговорена цијена продаје је 9,5 miliona DEM, а ХИТ из Нове Горице ће уложити још 14 miliona DEM. Планирано да се запосли 120 novih radnika, обнови понуду и хоће има чешiri звјездице. Очекује се да ће „Маестрал“ радиши чишћаве године и имаши госте веће праштежне моћи

Савјет за приватизацију саопштио је 18. јула да је прихватио текст уговора о купопродаји хотела „Маестрал“ између ХИТ-а и „Будванске ривијере“ и уговор о регулисању међусобних обавеза поводом продаје хотела између ХИТ-а и Владе Републике Црне Горе. Уговор о купопродаји хотела „Маестрала“ потписали су 28. јула на Светом Стефану Иво Арменко, генерални директор ХТП „Будвански ривијера“, Бранко Томажич, предсједник компаније ХИТ, и Мирослав Иванишић, министар финансија у Влади Црне Горе.

Закључено је да министарства туризма и финансија израде текст споразума којим се штите интереси „Будванске ривијере“ и њених радника.



Карикатура Бранислава Николића

Скупштинска хроника

ПОСЛИЈЕ ШЕСТ НАСТАВАКА И ШЕСТ ДАНА РАДА ЈОШ НИЈЕ ЗАВРШЕНА СЈЕДНИЦА

• Проналажење бољег рјешења проблема паркинг простора у интересу грађана Будве • Значајан помак и бољишак у поједи чистоћа града и уређења зеленила у Будви • Јавно предузети „Водовод и канализација“ од орена и организација локалне самоуправе у Будви испрежује укупно 310.000 марака, а гућ хтелско-туристичкој предузети „Будванска ривијера“ сада износи 436.000 марака

У наставку рада 21. сједнице Скупштине општине Будва, која је одржана 10. јула, одборници су већином гласова усвојили Изјаштај о раду Комунално-стамбеног јавног предузети „Будва“ за 2000. годину и Програм рада и финансијски план овог предузети за 2001. годину. У усвојеном Изјаштају о раду наглашава се да је у току 2000. године изграђен стакленик - пластеник за производњу садног материјала, цвијећа и других култура за потребе уређења зелених површина општине Будва и да ће се у овом пластенику годишње производити око 50.000 садница сезонског цвијећа што је за два и по пута више од досадашњих набавки сезонског цвијећа.

Изграђено је и осам нових двокреветних соба за смјештај радника на постојећем објекту, просторија за исхрану радника и одговарајући потпорни зид дугачак 59 метара и широк четири метра са хидрантском мрежом и темељима за челичну конструкцију надстрешнице на локацији аутосервиса „Вјештица“ у Бечићима. Значајнија улагања односе се још и на набавку нове опреме и 200 комада бетонских кант за смеће, компјутера, кирби усисивача, специјалног возила „паук“, специјалног возила са хидрауличном платформом за оправку јавне расvjете, седам косачица, четири мотороле ГМП 300, опреме за паркинг. Вrijednost ukupnih инвестиционих улагања у прошлој години износила је 343.066,12 марака. Укупни трошкови пословљања Комунално-стамбеног јавног предузети „Будва“ у 2000. години износе 1.769.083,75 марака, што је у односу на план за 2000. годину више за 550.083,75 марака, или за 45 одсто. Укупни приходи, с друге стране, у периоду јануар - децембар 2000. износе 1.829.564,80 марака, што је у односу на план за 2000. годину више за 50 осто. Финансијским планом

за 2001. годину КСЈП „Будва“ је планирало да позитивно послује са предвиђеном добити од 62.200 марака.

Значајан помак

Након уводног излагања директора Комунално-стамбеног јавног предузети Рајка Бујковића, први учесник у расправи Владо Кажанегра је потенцирао

Дилери и инспектори

Јован Станишић је масовну појаву дилера улицама Будве који нуде себе туристима називао недопустивом и захтијевао од надлежних државних служби и органа да то спријече и онемогући. Има чак слушајева, рекао је он, да поједини инспектори, уместо да дилеру онемогуће обављање недозвољеног послова, кажу ко га је од грађана пријавио, а он потом пријети тим грађанима.

Републички инспекцијски органи раде свој посао, а договорили смо се о сталној сарадњи и очекујем да се хитно реагује и та појава онемогући истакао је предсједник општине Будва Ђорђе Прибилић.

Рјешавање проблема актуелног, како је рекао, ограђивања паркинга, заложивши се за проналажење бољег и адекватнијег рјешења у том погледу у интересу грађана Будве. Јубо Рајеновић (који је и предсједник Управног одбора Комунално-стамбеног јавног предузети у Будви) је истакао значајан помак и бољитак у погледу чистоће и чишћења читавог града и уређења зеленила у Будви, рекавши да је успостављен ред на камионској пижади. И Боро Лазовић је истакао да је видљив квалитет и помак у раду Комуналног предузети и предложио као могућност да се актуелни проблем у вези паркирања покуша ријешити увођењем одређе-

не годишње таксе која би се плаћала сваке године приликом регистрације аутомобила.

По ријечима Владе Тичића и Гојка Јуба-новића веома акутан и актуелан проблем представља и одлагање смећа на сваком кораку и посебно дуж путева, укључујући и магистралне. Указујући на велики проблем грађана Буљарице и Петровца због депоније смећа изнад Буљарице, Саво Медин је захтијевao рјешавање овог дугогодишњег проблема. Ђуро Рафаиловић је рекао да шута има на поједињим дјеловима Бечићке плаже иако је сада туристичка сезона и требало је то одавно уклонити и очистити.

Директор Комуналног предузети у Будви Рајко Бујковић је у завршној ријечи, поред осталог, истакао да од Комуналног предузети не треба очекивати санирање депонија дуж путева јер ово предузети не располаже грађевинском оперативом за то, а нема ни потребних средстава. У ситуацији када Будва има, рекао је он, већ преко девет хиљада аутомобила са регистарским ознакама проблем паркирања може се једино и искључиво рјешавати плански и јединствено на нивоу града и општине, закључио је он.

Проблеми у Водоводу

Услиједила је опширна расправа поводом Изјаштаја о раду јавног предузети „Водовод и канализација“ у Будви за 2000. годину и Програму рада и финансијском плану за 2001. годину. У уводном излагању директор јавног предузети „Водовод и канализација“ Стеван Вучетић је, између осталог, истакао да се у предузећу сада одвија у веома отежаним условима због актуелне и веома тешке финансијске ситуације условљене немогућношћу наплате њихових потраживања. Дотрајали водоводни и канализациони систем захтијева обнову и ревитализацију, истакао је он, а за то сада нема потребних средстава, па је те-

шко интервенисати на участале кварове и канализационе испусте. Ипак, у прошлој години набављени су нови црпни агрегати и извршен ремонт црпних станица као и саниран канализациони испуст на Словенској плажи и

уништавања овог предузети и припрему, вјероватно, за његову скруту продају. Вукашин Мараш је изнјојио проблем појаве изливавања фекалних вода у главној улици у Петровцу и потребу хитног рјешавања Словенској плажи и

пунама Одлуке о регулисању саобраћаја. Одлука уређује организацију, начин и услове вршења ауто-такси превоза у складу са законом, а регулише и износ новчаних казни за прекршиоце - физичка и правна лица, које се крећу од једноструког до троструког износа минималне зараде у Републици, за шта је одређена и задужена Општинска инспекција.

Доношење Одлуке о саобраћају Бранко Бојковић је прокоментарио ријечима да се ниједна постојећа општинска одлука у Будви не поштује, поменувши одлуке о регулисању саобраћаја, затим о јавном реду и миру, о држању музике, о ограничавању брзине кретања аутомобила, о забрани градње...

Оспораване одлуке

Скупштина је настављена 12. јула, а прво је размотрена и усвојена одлука о измјени и допуни Одлуке о превозу у градском и приградском (друмском) саобраћају. Одлуком се предвиђа обавезно спровођење јавног конкурса за доделу линија и обављање превоза у градском и приградском подручју и испуњавање свих прописаних услова, те нове сезонске линије између Јаза и Буљарице и Будве и Петровца. Усвојена је и Одлука о надградњи стамбених зграда и претварању заједничких дјелова стамбене зграде у стан, коју је презентирао и обrazložio Филип Моштровић, командир Општинске ватрогасне јединице у Будви. Он је посебно указао на значај помоћи у ватрогасним екипама и возилима које су већ добили из Бањалуке и Републике Српске за ову сезону као и на помоћ која треба да стигне из Велике Британије - једно такозвано навално возило, које прво иде на пожар. Усвојена је и Одлука о измјенама и до-

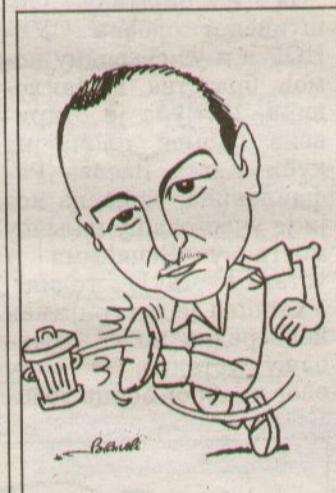
Предсједник Управног одбора јавног предузети „Водовод и канализација“ и одборник ДПС-а Анте Делојик је истакао да озбиљни захвати које треба сада извршити на водоводном и канализационом систему превазилазе могућности предузети и општине Будва и да Управни одбор „за то не може сносити одговорност“.

Предсједник општине Будва Ђорђе Прибилић је нагласио да су проблеми у „Водоводу“ и водоснабдијевању Будве стари десетак година и да се проблем водоснабдијевања Црногорског приморја мора рјешавати на нивоу Републике.

Одлуке које се не поштују

Скупштина је усвојила Програм превентивних мјера и активности за заштиту од пожара, који је презентирао и обrazložio Филип Моштровић, командир Општинске ватрогасне јединице у Будви. Он је посебно указао на значај помоћи у ватрогасним екипама и возилима које су већ добили из Бањалуке и Републике Српске за ову сезону као и на помоћ која треба да стигне из Велике Британије - једно такозвано навално возило, које прво иде на пожар. Усвојена је и Одлука о измјенама и до-

Усвајању Одлуке, иначе, претходила је дужа и полемична расправа у којој су одборници СНП-а Жарко Миковић, Владо Кажанегра, Јован Станишић, Саво Медин, Вукашин Мараш и Жарко Војводић покушали да оспоре њену целисност и оправданост њеног доношења, износећи



Плански и јединствен: Рајко Бујковић

за СНП не долази у обзор, рекао је Војводић. Владо Кажанегра је затражио и да надлежни у овом предузећу и општини одговорају због, како је казао, политике

Скјуцкина хроника

СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ БУДВА

свој став и став своје партије да ће ова одлука само даље поспјешити градњу и у овој области. Битније је, међутим, да се сагледа одржавање постојећег стамбеног фонда, па да тек онда говоримо о развоју и надградњи, ријечи су Жарка Миковића, који је рекао да локална самоуправа уопште не остварује своју законску улогу у овој области и да се не спроводи и не примјењује Закон о инвестиционо-техничком одржавању стамбених зграда.

Предсједник општине Будва Ђорђије Прибиловић је у завршној ријечи утврдио да је Одлука сасвим законита и законски потпуно утемељена и оправдана и да оштрије и ригорозније регулише ову материју која се односи на надградњу стамбених зграда и претварање заједничких дјелова стамбене зграде у стан, и да одлуку о томе једино може донијети скупштина свих стана-

ра. Приликом гласања, за Одлуку нијесу гласали одборници Народне странке и Либералног савеза, а одборници Социјалистичке народне партије су, за вријеме гласања, напустили рад Скупштине. Одлука је изгласана гласовима ДПС-а. Једногласно је донијета Одлука о пјацама, која на квалитетан начин регулише ову важну област.

Скупштина је 12. јула донијела и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о условима извођења музике и начину коришћења музичких инструмената и уређаја у угоститељским објектима. Усвајању ове Одлуке претходило је усвајање амандмана Либералног савеза Цр-

не Горе и захтјева Удружења приватних привредника општине Будва за продужење трајања извођења музике за један час (до два

плаже већ и у Старом граду (где само има око 100 локала) и на свим другим подручјима у општини Будва.

Марко Павловић, пре

Рјешења о изузимању и давању земљишта

Скупштина је усвојила предложена рјешења и одлуке о изузимању и давању земљишта: у КОРИСТ ОПШТИНЕ Будва, ради изградње улице „Веља маслина“ у Бечићима, сходно ДУП-у Бечићи (30 појединачних рјешења); у корист општине Будва, ради изградње улице „Блокарица“, сходно ДУП-у Блокарица (пет појединачних рјешења) у корист општине Будва, ради изградње пјешачке стазе према ДУП-у Бабин До, радијији корисника Драгана Божовића из Београда и Гружице Сврдца из Будве; у корист општине Будва, ради изградње приступног пута у насељу Вељи Виногради, сходно ДУП-у Поткошљун, радијији корисника Ника Крста Прибиловића из Будве; у корист општине Будва, ради изградње саобраћајнице у насељу Рафаиловићи до укрштања са Јадранском магистралом, сходно ДУП-у Бечићи, радијијији корисника Рада Чедомира Крживића из Бечића; у корист општине Будва, ради реализације ДУП-а Поткошљун, радијијији корисника Јована Ђура Пињатића из

Будве; у корист општине Будва ради изградње улице (изнад Бензинске пумпе), сходно ДУП-у Розино, радијијијији корисника Милорада Анта Дапчевића; допунско рјешење о изузимању земљишта ради изградње улице и паркинг простора у насељу Поткошљун, сходно ДУП-у Поткошљун, радијијијијији корисника Ивана и Момчила Шарановића; у корист општине Будва, ради изградње основне школе, сходно ДУП-у Поткошљун; у корист Данице Милошевић из Будве, ради формирања урбанистичке парцеле, сходно ДУП-у Поткошљун и у корист Милутина Милутиновића из Будве, ради формирања урбанистичке парцеле 1317/4, сходно ДУП-у Поткошљун.

Одборници СО једино нијесу усвојили два предложена рјешења о одбијању захтјева за стављање ван снаге Одлуке о одређивању градског грађевинског земљишта: Крста, Мидрага и Гојка Прибиловића у дијелу катастарске парцеле 1734 КО Будва, и Петра Ђ. Кнежевића, у дијелу катастарске парцеле 1624 КО Будва.

(часа) важи за све угоститељске објекте не само на дијелу Словенске

дставник Удружења приватних привредника Будве је посебно нагласио и упозорио надлежне да одлука мора бити јединствена и једнака за све субјекте у општини и да не смије бити дискриминаторска ни за кога, а најмање за Стари град и стотину привредних субјеката колико их има сада у Старом граду и који живе готово искључиво од туризма.

Анте Делојик је у име грађана Старог града рекао да се они не питају о себи још од катастрофалног земљотреса из 1979. године, да су постали грађани „шестог реда“ и да то показује и ова одлука која је за њих још гора и неповољнија од one до сада важеће и примјењиване.

Новом Одлуком је продужено допуштено вријеме извођења музике за један час дуже, а продужен је и рад ноћних клубова у Будви (ван Старог града) и Бечићима за још два сата (до пет сати).

Драган ЦВИЈОВИЋ



Ђорђије ПРИБИЛОВИЋ

ПОЧАСНА МЈЕСТА, У ИЗМАГЛИЦИ

Јул мјесец. Тек је прошло подне. Сунце пржи земљу и камен, ни дашка вјетра. Спарушене лишће виси са одрине. Све се повукло у хладвину и одмаре. Само зрикавци монотони и без прекида, пјевају своју пјесму. И ја сам побјегао од градске буке и вреве да се склоним у овај сеоски мир. Сједим на тераси и гледам Будву како ми игра пред очима, утопљена у лjetњу јару. Школа се скоро и не види, већ га више наслућујем на његовом стражарском мјесту како упорно чека да заустави таласе да му Стари Град не повриједе.

Сједим, полузватворених очију и мислим колико ли се проблема у тој измаглици рађа. Све проблеме носе и узрокују људи, природа их сама по себи нити има нити ствара. Сјетих се проблема које сам имао помажући „Фестађуне“ приликом организације маскенбала у Старом Граду. „Са ким ћеш то да радиш?“ „Просипаш паре!“ „Ко ће ти доћи?“ Међутим, све су то радили ентузијasti, наши Будвани. Било је успјешније него што смо очекивали. Вријеме нас је послужило. Дошли су Которани и Тивђани, Цетињани и Подгоричани, као и многи други. Приватни угоститељи у Старом Граду су задовољно трљали руке.

Ја сам био са нашим пријатељима из Прага, а међу њима су били министри, градоначелници и директори. Сви смо ставили маске и измијешали се са пуком који се забављао и лудовао до зоре. Било нам је лијепо. Позвани су били и они што критикују, што свemu нађу ману, али они нијесу дошли. Њима је то испод нивоа јер они хоће почасна мјеста, посебну пажњу. Не воле маске, јер су научили да их препознају. Они су, забога, елита и не воле пучке забаве. Бојим се да ће им бити касно кад им овај пук што је „испод нивоа“ буде требао.

Други случај бјеше обиљежавање Дана Европе, деветог маја, први пут у Црној Гори. Ми, Будвани треба да се поносимо што смо то први организовали, али, богами, и то се, изгледа, бојкотовало. Позвани су били одборници и посланици, министри стари и нови, предсједници и још много угледника. Мало се ко од њих одазвао, иако су им уста пуне демократије и европских интеграција. По кафанама је ишла прича:

„Сумњиво је то чим Ђоко организује“. Но, дошли су они без позивница, обичан народ и све је опет успјело и гости су били задовољни. Гости су нам били амбасадор Краљевине Шведске, господин Салин, предсједник Европског покрета у Ирској, Господин Ђукс, професор међународних односа на Лимерик Универзитету, господин Кин, министар иностраних послова, господин Луковић и многи други. Вјероватно су и они сумњиви, зато што су уче-

ствовали на скупу где је покровитељ била СО Будва. Можда, по оцјени ових сумњичаваца, нијесу ни они опредијељени за европске интеграције. У то вријеме је Шведска била предсједавајући Европске уније, па је и она, изгледа, „тројански коњ“. Ако се будемо том логиком водили доћи ћемо до закључака да је у цијелом свијету једино Црна Гора заговорник европске идеје. Једино смо ми напредни и модерни и најбоље би било да „стара дама“ нас послуша јер ни она више не води рачуна о себи. Апсурд.

Одлута ми даље мисао до Фестивала медитеранске пјесме, овдје у Будви. Опет исто, све се понавља, све већ виђено. Позивнице. Редари чувају прва мјesta. Мало ко од позваних долази. Виђени су неки министри, посланици и одборници који су се крили у седмом и осмом реду, мажда и дубље у позадини. Но опет је било пуно. Био је ту народ, људи који воле музiku и то је најважније. Интервенисало се код продуцента да предсједник Прибиловић не урушује никакве награде. Није то добро. Међутим како је то могуће кад је СО Будва покровитељ Фестивала и обезбиједила је преко 60% средстава. Изгледа да нијесу ријетки они људи који мисле да све треба неко други да плати, а да они дијеле признања. Знам ја такве, ево их на сваку славу, али они своје славе немају.

И не знам куд више кренуше ми мисли кад ми се учини да ме неко дозива. Пренух се и ослушнух. Чуло се, чини ми се негдје са Учикала, врло разговјетно:

- Ђокоо! Оо, Ђокоо! Опреше си мии!

Брзо скочих на ноге и одазвах се:

- Ево ме, евоо!

Потрчах уз Плоче, уз они голи камен и мислим ко ли је то у невољи. Чини ми се познат глас. Ма јест то је он. Један од оних што сам им сумњив. Што ли зове мене? Што не зове некога из Подгорице из руководства? Ово, сигурно, човјек зове из своје главе, без става Главног одбora. Озбиљна је ствар. Већ ми душа у носу уз ону страну, а по лјетном жаропеку, кад се зачу опет исти глас.

- Идеш ли, Ђокоо?

- Идем, идем, но не зови ме више да те ко не чује.

Одговорих хитро, имајући у виду његову каријеру и напредовање које му зависи од оних у Подгорици, иако знам да они о њему мисле као о лајском снијегу.

Наставих брзим кораком, мислећи о томе како смо ми вазда један другом опреше и како је увијек далеко Подгорица када нам нешто важно треба. Много је то даље, него више од шездесет километара.

А ХОЋЕ ЛИ ПОСТВЕДЊА ТАЧКА
СТИКИ ДО СТВЕДЕЋЕ ГОДИНЕ...?



Актуелности

ГРАДЊОМ ПРОТИВ ТУРИЗМА

ГРАД КОЈИ НИЈЕ ЛИЈЕП
НИЈЕ ПРИВЛАЧАН

У хошчу „Мојен“ у Будви, још једном јула, у организацији невладине организације „Независна грађанска иницијатива“ из Будве, одржан окружни састанак под називом „Елементи за унапређење и развој простора Црне Горе“ који је окупио значајан број комитетних стручњака и ауторишта из обласни уређења простора

Кроз вишесатну расправу, покушало се одговорити на питања: зашто се у Црној Гори, а на Црногорском приморју посебно, лоше управља простором и шта треба урадити да би се простором боље управљало као највреднијим ресурсом којим располажемо?

По оцјенама младог архитекте из Будве Јевгенија Павловића, иначе једног од организатора овог скупа, „опште је мишљење да се просторни ресурси Црне Горе неадекватно користе и неповратно уништавају. За то, по његовим ријечима, не могу бити искључиво криви општи неповољни услови који природно прате период друштвене традиције, нити неки други фактори из окружења. Кључни елемент за промјену односа према простору треба тражити у људима и у процесу управљања простором“. Зато, рекао је Павловић, не смије се више бити нијеми посматрач свега онога што се у Будви и на цијелом Црногорском приморју дешава са највриједнијим ресурсом којим располажемо - простором.

По оцјенама проф. др Борислава Стојкова са Архитектонског факултета у Београду, локална и републичка власт заједно са стручњацима нијесу свјесни да простор представља најдрагоценји капитал и највећу вриједност једне државе и да управљање простором значи користити најдрагоценје што једна држава има, а то представља највећу одговорност власти. Озбиљно или пак неозбиљно управљање простором може да доведе до благосања или до економске и друге пропасти. Зато је, по оцјенама проф. Стојкова, један од најозбиљнијих задатака власти представља преузимање озбиљне контроле над коришћењем простора.

Стратегија је прави пут коришћења простора и разграничења онога што у том простору представља јавни интерес, а што мора бити посебно штићено, организовано и урађено. Зато простори као што је Будва и Будванска ривијера морају имати своје јасне програме развоја и уређења, рекао је, између остalog, проф. др Борислав Стојков.

Проф. др Гаврило Михаљевић, из Подгорице

каже да Црна Гора не ма ни један развојни потенцијал као што је простор. Међутим, оно што смо ми урадили са тим простором види се најбоље у Будви.

- Грађани Будве морају схватити да ће њихови приходи од издавања кревета падати, без обзира на пораст броја кревета, сматра проф. Михаљевић. Јер, колико буде растао број кревета у овој ситуацији у Будви толико ће падати приход од њих.

Мора се схватити да је одрживи капацитет Будванске ривијере превазиђен и он више, осим Јаза и Буљарице, не може да прими ни један једини кревет јер таквог простора једноставно нема. Више се ни један једини објекат не може градити уз море. Функција овог простора јесте, прије свега, туризам, а овакав начин градње, директно је уперен против туризма. Проф. Михаљевић каже да је сада најважнији задатак, преко политичких институција, невладиних организација, удружење грађана и масмедија у Будви, да се овај проблем заоштри, како би ускоро дошло до смањења, престанка градње и оријентације на реконструкцију постојећих објеката.

Проф. др Миодраг Ралевић сматра да власт није само моћ већ и учесник у планирању простора. На другој страни, план је још увијек циљ, а мора постати и средство које требамо уградити у развој града. Јер, циљ мора да буде град и његов развој, функционалан и комотан град, каже Ралевић. - Ако план посматрамо једино као циљ и даље ћемо имати детерминисане планове у којима ћемо цртати све, а ако га посматрамо као средство, он ће добити развојну и отворену димензију. У Будви то није случај, а град који није лијеп наравно није привлачен никоме, рекао је Миодраг Ралевић.

Архитекта Петар Павловић сматра да успостављање везе између стручњака и јавности могу да допринесу решавању одређених питања и да мотивишу креативно доприношење текућих амбијенталних проблема, као и стварању атмосфере социјалне сарадње и културне толеранције. То нам стално недостаје и зато су резултати овакви какви јесу. Нај-

већа добит оваквог ангажмана била би побуђена и оснажена свјест о потреби за флексибилношћу, креативношћу, квалитетом и иновацијом, а свега овога нам недостаје. Да би се процес планирања могао радити морамо уз своје официјелно образовање додати и неке нове компоненте, сматра Перовић.

Архитекта Мили Јовановић каже да треба дефинисати услове и све неопходне елементе, како би процес планирања имао смисла.

- Ми смо данас у ситуацији када немамо потпуно јасно дефинисаног инвеститора за све врсте планирања у простору којим требамо да дефинишемо укупан простор наше Републике и на тај начин не можемо добити квалиитетан задатак за наш посао. Зато се поставља питање шта у таквим условима можемо да произведемо, када се практично мијењају и основни елементи који дефинишу наш посао као Јовановић. Јер, по његовој оцјени, мијења се друштвена својина, однос према земљишту, ранијим знањима и организацији и ефикасност локалне и регионалне управе које усвајају просторне планове. Сада су на сцени неке појаве које доводе у питање однос према дисциплинованим процесима планирања и посебно наглашен утицај и моћ власника појединца у реализацији планова који се промовишу као планови од друштвеног интереса, да би се кроз реализацију претворили у планове од парцијалног и личног интереса, што није добро, сматра Јовановић.

По оцјенама архитекте Слободана Митровића у Будви је посљедњих година формирano 7-8 удружења грађана који постоје зато што држава не функционише. Ко данас планира и ко је субјект планирања, пита се Митровић. По његовим ријечима друштво касни са плановима, а знамо како се то на глобалном плану чини у Европи. На жалост није тако у Црној Гори.

- Код нас, на примеру каже Митровић - у истом часу радимо просторни план до 2020. године, а на другој страни у општини Будва усваја се генерални план, док јавно предузеће „Морско добро“ усваја свој план. Због такве неорганизовано-

сти је таква ситуација. Погрешна политика, односно одсуство вођења политike у домену земљишне и грађевинске ренте, довело је до појаве јаких личности, које се зову инвеститори. Инвеститор постајете тако што вам неко уступи земљиште, а наш друштвеноекономски систем већ десет година спаја нешто што се не може спојити - приватну и друштвену својину.

У тим условима, каже Митровић, недемократски политички систем без угађеног механизма који обезбеђује јавност рада, контролу и одговорност политичара на државним функцијама, омогућава неограничену злоупотребу власти где нико никоме не одговара. Дошли смо тако у позицију да је инвеститор уједно и планер јер он има новац. Тај инвеститорски урбанизам има једини циљ, а то је само профит. - Данас се тако раде зграде са 50 - 60 станова, а приликом њихове градње и продаје нема нитије имена градитеља и инвеститора, што говори о апсурду у коме се као друштво налазимо - рекао је Митровић.

За овакво стање урбанизма у Будви, по оцјенама архитекте Влада Пламенца, својевремено главног будванског урбанисте, кричају је власт тј. општина и Република. Општински и републички органи нијесу спремни и дорасли да сагледају настале проблеме, а више од 10 година власт не ради за интересе државе и њених грађана.

Главни разлог оваквог стања, по оцјенама Пламенца, је начин и поступак доношења урбанистичких планова. Јер, општинска власт утврђује програме и пројектне задатке, а Министарство за уређење простора потврђује нешто тако. Општина бира извођаче и обрађиваче плана, па је ријеч о једној бескрупулозној политики која се спроводи на рачун урбанизма, архитектуре и струке, а улога грађана је једино да врши увид у планове.

Други проблем по оцјенама Пламенца је неусаглашеност планова са плановима више реда, па проблеми постају још већи, а деградација простора све присутнија.

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

ТУРИСТИЧКА РАЗГЛЕДНИЦА БУДВАНСКЕ РИВИЈЕРЕ

КАД „ПАУК“ УЈЕДА...

Јул је на „ривијери бисерних плажа“ испунио очекивања. Нарочито су добро били посјећени хотели у којима се тешко долазило до слободних соба. Већ почетком мјесеца гранд хотел „Авале“ и туристичко насеље „Словенска плажа“ били су пребукирани. Као и прошле године, веома су добро попуњени најкупљи хотели, где полупансион кошта и више од 100 марака дневно.

Посјета је заиста веома добра, задовољни смо и ванпансионском потрошњом - каже Лука Митровић, шеф рецепције града-хотела „Свети Стефан“. Готово сви кревети су попуњени, а гости су из наше земље и иностранства. Највише је Руса, има и гостије из других земаља Европе. Половину туриста чине домаћи, углавном власници успјешних приватних фирмса са подручја Београда и других мјеста Србије.

Владо Дапчевић, директор ТН „Словенска плажа“ је такође веома задовољан појетом. Она је, по његовим ријечима, током јула заиста била изванредна, па су тако исправљени пропусти предsezоне. Ни послиje ступања на снагу нових, знатно виших цијена, 11. јула, није спасило интересовање за собе и апартманску насеља. напротив, све је више оних који резервишу место за август. Задовољни су и гости. Углавном сви истичу да су смјештај и услуга добри, али се итекако жале на „ситнице“ које загорчавају живот.

- Дошао сам у Будву са дјевојком колима и задовољан сам собом у приватној кући у Подкошљуну. Плаћали смо 25 марака дневно, а хранили смо се углавном у ресторанима. Повољнији су и „Кантар“ и „Ирену“ дневне ресторане који нуде квалиитетну храну и имају заиста приступачне цијене. Највећа замјерка домаћинима односи се на паркинг просторе. Нема иховој, а „Паук“ ради немилосрдно и многима је загорчao љетовање, забиљежили смо рије-

чи Горана Василијевића из Београда.

Никола Аћимовић, који је током јула боравио у Петровцу, такође је имао углавном ријечи хвале на своје домаћине. Становао је са породицом приватно.

- Када сам кретао на море из Краљева упозоравали су ме да очекују намрђени домаћини и високе цијене. Срећом није било тако. Газде су били изузетно љубазни, а што се новчаника тиче могао сам да се прилагодим. На пије сам са породицом одлазио у хотел „Ривијера“ где смо плаћали у динарима. Пиво, сок, баш као и у ресторанима у Краљеву - 30 динара, кафа 15. Једино ме нервирала је бучна музика-допираја са подијама која је била мало мања.

Међу гостима који су одмарали у Будви многи су похвалили маркет „Славија“, наспрам ТН „Словенска плажа“, који је власништво ПП „Имобилија“. Могли су да плаћају и динарима, а понуда у овом објекту је заиста изванредна.

- Било је заиста задовољство куповати у овом објекту, јер су љубазни трговци нудили све од свјежег меса до печених пилића, млијеко и млијечне производе свјеже, али и све остало. И с цијенама сам задовољан. Двојици мојих пријатеља, с којима сам дошао на море љетовање је прекинуо „ујед паук“. Пакрирали су своје аутомобиле на тротоар, испред куће у којој су становали. Једино ту су и могли да нађу мало простора. Аутомобиле им је одио „паук“, па су се малтретирали, скупо платили „откуп“ и одмах су се вратили кући.

- Мислим да заиста туристичка Будва, ако жели да буде то, мора да учини много више за моторизоване туристе јер „паук“ заиста квари љетовање. Нису у питању несавјесни возачи него једноставно немају где да смјесте своја аута-казао нам је Ђорђе Кешетовић из Новог Сада. С.Ш. ГРЕГОВИЋ

ЛИЈЕТО, ЛИЈЕТО... ЈОШ ДА НАМ ЈЕ МОРЕ ЕВРОПСКО...



НА СЛОВЕНСКОЈ ПЛАЖИ

ПРВИ „МЕКДОНАЛДС“

На простору између туристичког насеља „Словенска плажа“ и шеталишта отворен је почетком друге седмице јула „Мекдоналдс“ (за)купи објекат за свој ресторан у Подгорици, могуће је да он овдигне остане за дужи период.

Предсједник СО Будва Ђорђе Прибилић, који је присуствовао отварању првог „Мека“ у Будви, каже да је овим обогаћена туристичка понуда нашег града, да ће овај атрактивни угоститељски објекат имати итекако своје госте, као што је то, усталом, случај свуда у свету где овакви локали постоје.

С.Ш.Г.

Актуелности

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ ЂОРЂИЈЕ ПРИБИЛОВИЋ РАЗГОВАРОСА С НОВИНАРИМА - НА ТЕРЕНУ

ХАЈКА НА КРИЛИМА ЛАЖИ

• Предсједник будванске општине Ђорђије Приболовић, одржавао је прве конференције за новинаре • Она је, наиме, изведена на шаку да су посленици „седме силе“ морили да се на лицу мјесца увјере у оно што је први трајани наша општина конспирацовао

Задржавајући се кратко у Буљарици, Режевићима, Светом Стефану, Рафаиловићима и на више мјеста у Будви новинари су имали прилике да виде нове саобраћајнице, објекте водовода и канализације, пијацу у новом дијелу Будве (некадашња камионска), санирано клизиште у насељу Шумет у Светом Стефану и друге објекте. Предсједник је том приликом казао да је при kraju изградња затвореног градског базена на Словенској плажи, као и да ће коначно будвanski Музеј моћи да покаже своје изузетне вриједне експонате туристима. Сви ови радови, упркос тешкој финансијској ситуацији, изведени су посљедњих мјесеци.

- Кажем тешка финансијска ситуација јер је наш рачун перманентно у блокади - нагласио је Приболовић. - Прецизније речено уследило је чак осам блокада за дуг који је износио око 830.000 марака. Блокаду је отпочела „Монтенегробанка“ за дуг који је на чудан начин настао по уговору са предузећем „Рерстаурарт“, а онда су приспјевали други рачуни и блокаде. По пресудама разних судова плаћали смо дугове од којих неки потичују из шездесетих година. Защто обавезе нису измириране убрзо пошто су настале, питање је на које немам одговор.

Градоначелник Будве је потом истакао да изгледа „неко жели да створи колапс, тако што ће моћи да констатује да се овде ништа не radi“. Но, нагласио је он, то нећemo дозволити. Радимо и радићemo како најбоље знамо и умијemo.

И овом приликом Ђорђије Приболовић је напоменуо да централizacija која је „на снази“ у Црној Гори, штети општинама, да гро средстава створених у општинама одлази у републички буџет, а да „враћање“ најчешће није адекватно. Свакако да је ту највише погодена Будва, као и друге приморске општине где се током туристичке сезоне слива новац.

Неумољиве чињенице

Током конференције „на отвореном“ новинари су стигли и изнад села Подострог, око шест километара далеко од града. Застали су

на супром камењару, где ни макија не расте.

- Ово је тај „плац“ због којег сам доспио у рубрике неких листова с наднасловом „скандалозно“, због којега сам малтене проглашен

рођен у Старој Будви, иако мој потичу из села наспрам овог камењара. Пошто мој отац, који је био војно лице, није имао земље у селу (одрекао се у корист браће) ја сам имао же-

метра квадратна, стигао је 8. фебруара прошле године на јавни конкурс. Одређена је Комисија за пројекну некретнину у којој су били др Младен Улићевић, Срђан Каљевић и Милорад Ивановић. Комисија је процјенила да квадратни метар вриједи 4 марке.

- Одбио сам да конкуришем - рекао је потом Приболовић. - Знао сам добро да се квадратни метар у селима по ободу Будванске ривијере, до којих води пут, продаје по 3,5 и 7 марака. И то квалитетне земље, на којој се може и градити, или која се иtekako може и обраћивati. И конкурс је поновљен јер се нико други није ни јавио. Крајем децембра, такође прошле године, док сам био у иностранству истицао је рок новом конкурсу. Јавили су ми се пријатељи да ми то саопште и ја сам позвао супругу, рекавши јој да поднесе захтјев за куповину. Отуда и њено име у новинама.

Одлука о продаји фамозног „плаца“ објављена је у Службеном листу РЦГ, донијета претходно на сједници СО, што значи да је све било јавно.

- И јавно и легално. А зашто су недавно уследиле неистине у шtampi, објасниће они који су о томе писали, ускоро - на суду. У питању је очигледно хајка која је кренула на мене, из центра које не могу баш прецизно да лоцирам, и из мени непознатих разлога. Но, вјерујем да ће убрзо бити јасно на чијој сам то мети и зашто.

Да би илустровао своју „грамзивост“ када су у питању материјална добра, предсједник Приболовић је казао како је дуже вријеме био министар у црногорској влади, али и на другим важним функцијама у републици и федерацији.

- Могао сам - нагласио је - као и други да имам стан у Подгорици, који вриједи око 100.000 марака, којега бих касније откупio за 3000. Нисам то учинио, као ни било што друго због чега бих био предмет прича и интрига. Но, видите иако многи знају моје понашање протеклих година, па и деценија, постао сам мета. Не секирати се, јер аргументи су на мојој страни. А чињенице су - неумољиве.

С. Ш. ГРЕГОВИЋ

ЦИТАДЕЛА

На новинарско питање зашто је продата Цитадела због чега на њој нема јетос представа из програма Грађа театра, Приболовић је одговорио:

- Сада се уvezико прича о продaji Цитаделе, као да је то било јуче и као да сам ја у радио. Тврђава у Старој Будви продаја је још 1992. године, а поравнања су дефинитивно извршена 1998. године. Такође ми се припуштују и још неке продаје са којима немам везе. Иначе, да се разумијемо, ја те потезе не осуђујем, али зашто се везују за моје име, када с њима немам везе.

криминалцем - отпочео је своју исповијест предсједник СО Будва. - Видите, само камен по којему расте једино смрека. И та смрека је увијек иста, у вријеме мога ћеда, очево и моје. Не развија се јер нема

ју да купим нешто на овом простору, за што су знали и моји сељани. Мој ујак Јово Раџановић ми је понудио лијепо парче земље у селу, али сам му захвалио, јер није ред да се мијешам у простор који



ни земље око ње, нити јој баш погодује клима. Овде ни за гуштере нема мјеста. Нико овај простор није хтио, а ја сам за њега дао више од 6.000 марака, због чега ми се многи чуде. Вјерујем и ви...

Потом је предсједник показао скицу из катастра и друга документа која говоре о легендарном поступку продаје и куповине „плаца“ који

Све је било јавно

Приболовић, који тада

ЂОРЂЕВИЋ

Новинари су се потом на конференцији која је имала свој „други дио“ у хотелу „Будва“, интересовали за „случај Ђорђевић“. Предсједник СО је казао да ГУП Будве предвиђа изградњу пристаништа на острву Свети Никола, да он „види“ још неке објекте, али да се на основу плана не могу издати никакве дозволе за рад. Дакле, др Ненад Ђорђевић, градијан на том простору без дозволе због чега грађани, али и власти протестују.

Ђорђевић је власник земље на острву, али не и плаže и дијела морског акваторијума. За тај простор је искључиво надлежно ЈП „Морско добро“. Што се градње тиче, могу да кажем да она не може да услиједи без доношења детаљног урбанистичког плана за острво. Можда је то што је Ђорђевић до сада у радио и лијепо, али, напомињем, ништа се не базира на - дозволама.

је читава два километра изнад простора којега је обухватио Генерални урбанистички план Будве.

- Ред је, наравно и да кажем разлог због којег сам се опредијелио за ову трговину - наставио је Приболовић. - Ја сам

није био предсједник општине, одлучио је да купи камењар тако што ће бити у потпуности испоштована процедура коју закон предвиђа за овакве случајеве.

„Плац“ уписан на парцели број 1575/2 КО Маини, површине 3133

КОМЕНТАР

ОЖЕЖИ,
ПА БЈЕЖИ

Домаће ме новине све више плаше. Као их изјутра узимам онако редом, шу и шамо задржан рука: који ли је данас ћосидор одсјаје? Можда неки и с којим се дружим, а не знам да је криминалац, пртовац робљем, дројом или цигаретама, оштимач државне својине и ко зна шта још.

У сезону лова која, истински, траје дуже, али је овога лејана добила на интезитету, новине, посебно у Црној Гори, траје тешко на „ексклузивим“ вијесницама које сјују, прескују, деманшују. Утврђују се, напрости, ко ће прије „ојаучати“ некој важној, или мање важној друји, позивајући се „на добро обавијештени извор“, „извор близак листу“, „наш поуздан извор“... Сензационалним наднасловима и крућним насловима на првим стручним, уз обавезне фотографије и невјеснији исцртане карикатуре, шокирају се читаоци да ће мјере да ојећи сјују чекају у рег на новине. А у њима мјере да деманши на крају стручне, неујадљиво пласиран, па онда ојећи нова „сензација“.

Живот нам је још једна сензација, негаћа, сиромашнији, бојашки појединца, криминала, лојова и свећа, чећаје не шако давно било веома мало. Дакако, о свим девијацијама шреба ишака као писаши, истраживачи, разоткривачи, жијосаји... Новине, коначно, постоје и због тоа. Али притом, ваља - учио сам што у првим годинама свој новинарски дјеловању, поодавно истиница за сваку конспирацију и тврђњу, поистијеши ваљани доказ. Треба, наиме, навесити именом и презименом оне који нуде птице из којих се види да је шај и шај нешто радио, да је крао и убијао. Уз то како налаже и врховно правило ове професије звано „друга стручна“, ваља уштави и оноја ко је прозван, шта мисли о свом понашању, да ли је, како и зашто учинио нешто због чега досијева на прве стручнице новина. Тада, изјесно, не би било ни деманшија, ни суђења новинама и новинарима (или би било далеко мање), а ефекат би шако био велики. И пошто је се ради о истинама које се објављују.

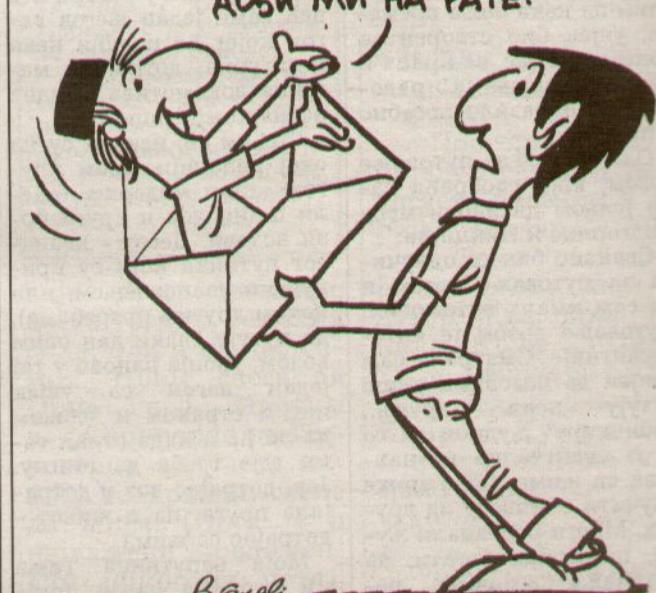
Умјесно што „мутни извори“ које новинари поменују, „ексклузива“ наводе, уништавају по некад оне који су је узрекао појава, зависиши, објесиши, политичких пртоваца и ко зна чећа још. Јер, поизнао је, послије сјекакуларних наслова иштог који је по некада ишака као писаши, доживљава морални линч. Ни један деманши није приближно „јак“ да би неујадливо лажи, а ни судска пресуда није агенција сајисфакција за оноја који доказује да је невини најаднущи.

Да не би било забуне: ове редове пише новинар који је поштом шри деценије бављен овим послом био 19-ти на суду! И сваки јутиј ослобођен је писао истину. А шујули су ћа они, поизнаши и мање поизнаши, за које је утврђено да су чинили трешке мање или више тешког понарода и државу. И сваки од тих шака је имена и презимене оних који су били у узори шујици, арумене које нико није мијао да деманши. Столица их нису ни писали прозвани који су новинара изводили на суд, већ су мислили да ће ауторитетом функције усјејши да докажу „клевету“ на суду.

Тиражи у новинама су веома важни. Но, далеко важније је да се објављује истиница, да се вјерује новинама и новинарима. А „шићи“ има ишака, само шреба пртога, постало и знања.

Појском „ожежи па бјежи“ новине и новинари сами себи пресуђују. Нажалост, ишака, само шреба пртога.

Саво ГРЕГОВИЋ

СРБИНЕ, БРАТЕ,
АСИ МИ НА РАТЕ!

Луци и догађаји

РАВНИЦАМА ВОЈВОДИНЕ

БРАЈИЋИ САДА И ОВДЕ

Пукла равница у даљину, тамо где се спаја с небеским плаветнилом, нешто налик пучини, која додирује небо тамо далеко. Изнад земље, с које узрелу пшеницу носе у сисе, и коју прекрива кукуруз зелени, између којега вире редови сунцокрећа, трепери од јаре. У северном сам Банату, у посјети Брајићима који су се овде населили у два најврата: послиje првог свјетског рата и након што је окончан други такође свјетски бој.

-У Житишту, Банатском Карађорђеву, Војвода Степи, Руском селу и на другом дијелу Војводине, у Фекетићу, живи најмање двоструко више Брајића него што их је на Брајићима, односно у будванској општини - прича нам срдачни домаћин др Саво Иванчевић, директор фирме „Луко“ у Житишту и професор на Пољопривредном факултету у Зрењанину. Овде живе три генерације Брајића, веома сложно, у љубави, гајећи притом обичаје старог краја. Има веома успешних људи, који су били или су сада значајни за привредни и политички живот Војводине.

На оскудном кршу

Окупию Саво сиједе станице, али и момке из треће генерације, који настоје да упију сваку ријеч, сваки детаљ који говори о стариом завичају. Вукале Андријин Стојановић, унук ћеда имењака који је на Брајићима убио команданта аустроугарске тврђаве Космач, Фридриха Мерда, прича о томе како су настали Брајићи, на заравни уз пут Цетиње-Будва у времена давна, али и како је створена брајићка колонија у Банату.

-Брајићи су нека врста нашег Запорожја - прича Вукале. - Долазили су у тај маглом обавијен предио над морем са разних страна. Неко због крвне освете, неко због турског зулума, неко због подвала которских провидура. Ни-

су били у сродству, али у слози и љубави створише живот у новом пријежиству, на оскудном кршу, одакле су често ишли у ратове. Било да су вођени у Брајићима и околини, било на другим фронтивима где се бранила отаџбина. НасртАО је на Брајиће и силни везир Ђуприлић и Наполеонов генерал Мармон и Аустријанци, потом Италијани и Немци. Гинули су Брајићи, паљене су куће њихове, али су одолијевали. И одољели браћењи слободу.

Послиje првог свјетског рата добровољци са Брајићима који су прешли албанску голготу на путу за Солун, добили су земљу у Банату. Прво су се концентрисали на мјесту званом Јаношевец, живјели су у почетку тешко, у кућама облијепљеним блатом, да би послиje градили нове куће на својим имањима у околним селима.

По три паса у орују брајићком

Данас на овим просторима живе Стојановићи, Дапчевићи, Иванчевићи, Шћепанчевићи, Клахи, Поповићи, Мартиновићи...

-Сви овде славимо Митровдан, дружимо се и у пољу и на свадбама и сахранама, оставјамо увијек Брајићи - биљежимо ријечи Пера Илијина Стојановића. - У мислима нам је стари крај, симбол слободе, и то нас је одржало у овој равници. Истина, ми се лијепо дружимо са осталим Војвођанима, било да су у питању Срби домаћи, Срби из Босне, Црногорци или Мађари. Но, задржали смо све традиционалне вриједности стarih Брајића који су увијек учили своје потомке да не лажу, не краду, да не буду којим случајем шпијуни. Тако су момци из прве и друге генерације Брајића овде учествовали у борби против окупатора у другом свјетском рату. И овде у војвођанској равници, баш као и у ранијим ратовима, гинули су храбро и стога су имена број-

них Брајића на споменицима у Јаношевцу, Војводи Степи, Карађорђеву, Руском селу...

Петар Поповић је један од Брајића који је успјешан пољопривредник. На свом имању узгаја стоку, један је од највећих произвођача пилића, свака бразда је заорана уредно и на вријеме. Саградио је и двије куће, има потребну механизацију за обраду имања.

-Држимо се ми овде итекако добро - каже Петар. - Ето, када сам започeo прву кућу 1968. године на свом имању прискочили су Брајићи. И за два и по дана је била под кровом! Опет је моба изградила фарму за један дан. Држимо се и обичаја стarih, мада смо нешто и промијенили. Речимо, не правимо гозбе послиje сахранa и слично.

-Ја сам рођен у Банату, али о Брајићима све знам. Наравно, сви долазимо у завичај, углавном љети, али и овде смо заједно и подсећамо се на своје село и његовољуде. Сјећам се како смо овде били често заједно ујутро на пољу, а увече у ору. По три паса у орују брајићком - каже Мићо Поповић.

Душан Н. Мартиновић, један од најмлађих, каже да му је ћed дошао са Брајићима. И он итако гаји традицију свога племена, чак говори као и стari Брајићи, иако је овde рођен и школован.

-Имам утисак да се брајићка колонија помало осипа. Млађи се теже везују за земљу, па одлaze у градове већe. Неки размишљају и о повратку на Брајиће, односно на Приморје, па би могла и општина Будва могла о томе да размисли. Има међу нама и вриједних и школованих.

Воле Војводину и сањају Брајиће

У Фекетићу опет повеља брајићка колонија. Стојановића је 13 фамилија, Мартиновића 12, Иванчевића 5, Дапчевића 3,

Пљошта 2, Прентовића 2, Шћепанчевића 3, Клахи 3, Јовичића, Вуловића и Луцића по једна...

Раније је било много више фамилија, али су неки пошли за Нови Сад, Београд, Будву и друга места - како Нико Мартиновић. - Док је овде привреда била јака живјело се добро. Посљедњих година је као и другде лошије, па је и то разлог разних сеоба.

Брајићи су у Фекетић стигли послиje другог свјетског рата. Највећи дио је успио да се адаптира на војвођанску равницу, али било је и оних који нису издржали. Као и у Банату, и овде се међусобно друже, одржавају традицију.

Душан Стојановић, звани Батрић, с црногорском капом на глави, није проширио језик, али ни било шта друго, иако напомиње да Брајићи добро живе са свим другим овде, а има их разних нација и вјера.

-Стижемо и на Брајиће, али некако све теже. Пријесле године, ту и тамо бољешчине разне. Но, са старијим крајем „разговарам“ преко „Приморских новина“ које уредно добијамо и које нас добро информишу о томе што се догађа у будванској општини и шире. Заиста нас обрадује сваки нови број.

Александар-Леко Мартиновић, један је од оних који се сродио с равницом. Има кућу у центру села, али и лијепу окућницу где узгаја расне краве, али и храну за њих, воће и поврће. Има, каже, да се ради итако, али и исплати се. Треба пролити зноја потоцима, али плодне земље враћа даровима.

Слично причају и Бранко Мартиновић, некада успјешни тракториста, Марко и Блаже Стојановић и други. Воле Војводину и сањају Брајиће на којима су многи од њих подigli викендице. Веза међу Брајићима, било где да живе се не прекида. И нећe, поручују они из треће генерације.

Саво ГРЕГОВИЋ

НА ВРХУ ПЕРА

ГДЈЕ И КАКО ?

Распад земље, међусобни ратови, слом економског и банкарског система, блокада међународне заједнице, општа несигурност и сиромаштво, довели су до масовне трауматизације грађана. Према званичним подацима, 80 одсто становништва је стражало од грађанског рата, 70 одсто од глади, а половина грађана је била хронично уморна, напета и забринута. И након свега, страх од даљег пропадања и сиромаштва за већи број грађана и даље траје.

У таквим околностима, услови живота постали су до те мјере тешки да је прави подвиг како велики број људи успијева да сачува своје ментално здравље и душевни мир, али је неоспорно да има и оних који због свега тону у депресију.

Човјек који би у неким нормалним околностима осјећао све ове симптоме сигурно да би потражио помоћ психијатра или психолога. Међутим, у овој ситуацији тај савјет тешко је дати било коме јер је ријеч о масовној појави и дијагностичкој.

Најтрагичније је то што је перспектива младе генерације до те мјере угрожена да је велики број најпродуктивнијих и најобразованијих младих људи отишао у иностранство, а да то никога у овом друштву није много забринуло.

Све ово ствара забрињавајућу атмосферу, готово потпуне равнодушности и безосећајности, а солидарност са нечим невољама готово да више и не постоји. Јуди за то постају отуђени, затварају очи пред тубим несрећама, а деца расту у емоционалној клими која за њихов развој може да буде веома штетна.

Живот појединца никога више не занима. Јуди учаујени са својим невољама, настоје да побјегну од патњи и свега онога што се око њих дешава. Али где и како?

По многим процјенама релевантних стручњака већ одавно смо дотакли дно живота, али је очito да то дно може дugo да траје. До када нико не зна. Зна се, на жалост, једино да нам је као народу угрожено ментално здравље, али и здравље у целини.

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

У СЛИЦИ И РИЈЕЧИ

УЛОВИЛИ РИЈЕТКУ РИБУ



Познати рибари из Рафаиловића, Илија Рафаиловић, Зоран Јакимовић и Мартина Рафаиловића, уловили су веома опасну неман бијелу ајкулу у близини острва Свети Никола која је била тешка 85 килограма.

И, помислих: зар се, стварно, живот ових људи, и многих других, враћају толико уназад. Колико, дакле, парадокса и апсурда живљења у овом времену.

Оста и питање: са којег колосијеком, којим возови- ма, којим прутама и путевима ћемо сви поћи тамо где треба да се стигнемо, тамо где све функционише нормално и где важе нека нормалнија правила и критеријуми вредновања и живљење уопште.

Даница ЛОНЧАРЕВИЋ

го трајала, јер је то било примјетно приликом његовог вађења из мреже.

-Ово је свакако још један рибарски трофеј, јер смо прије три године уловили веома опасну неман бијелу ајкулу у близини острва Свети Никола која је била тешка 85 килограма, а дуга један метар и осамдесет пет сантиметара. Двије године раније, такође смо уловили огромну рибу, морску лисицу која је била тешка 250 килограма и дуга четири метра - прича нам икусни рибар Илија Рафаиловић, припремајући се да поново исплови на морску пучину.

Р. П.

ЖИВОТ НА СПОРЕДНОМ КОЛОСЈЕКУ

НЕСИГУРНИ ИЗЛЕТ

Недавно, једне мајске недеље, направих излет у Бјелопавлиће. Дан се купао у сунцу и свјетlostи. Мај мјесец је иначе, мислим на нека боља времена, увјек био створен за излете, штетње, за краћа и дужа путовања. С радошћу се одлазило посебно у природу.

Одлучих се за путовање возом, који саобраћа само једном дневно између Подгориће и Никшића.

Свакако бих се одлучио за путовање возом и да сам имала аутомобил. Путовање возом је интересантније. Сматрала сам увијек да возовима више путују неки „други“, „обичнији“ људи и да се кроз евентуална познанства са њима више може научити о животу од других. Многи радознали људи, па и они богати, за путовања возовима резервишу вагоне, који су

класирани као „вагони другог разреда“ јер тамо могу срести занимљивије људе.

То није био у ствари воз већ само један његов вагон којег ће повући нека несигурна, дотрајала машина-локомотива. Чудна возна композиција!

Сјећам се, некада су на овој релацији, овом пругом ишли модерни, бијели шинобуси и други брзи возови. Десет - дванаест путника који су пријеђени (запослењем или неким другим потребама), да путују сваки дан овим возом, уђоше наново у тај један вагон са увјек истим страхом и збњем да ли ће и када стићи тамо где треба да стигну. Јер, дотраја воз и дотраја пруга, па и живот - дотраја са њима...

Моја сапутница Тања ми исприча да је прије пар дана путовала до ку-

ће овим истим вагоном чивату ноћ и пола дана, а на удаљености од свега 30-40 km.

Негде у Бјелопавлићкој равници заустави се овај чудан воз. Чинило ми се да превози и још чудније путнике јер сви кренуше да поправе машину. Рекоше: то сваког дана покушавају

Интервју „Приморских новина”

ПРЕДРАГ - МИКИ МАНОЈЛОВИЋ, ГЛУМАЦ:

ДАЛЕКО, А ТАКО БЛИЗУ

У граду - хотелу Свети Стефан ових дана одмарала познати југословенски и европски глумац Предраг - Мики Манојловић. Стигао је у наше најпознатије љетовалиште из Марсеја, где је напорно радио у протекла два и по мјесеца.

• Долазили сте често на Будванску ривијеру, али сте први пут гост Светог Стевана.

- Да, добро познајем јужну обалу, такође и цијelu бившу југословенску обалу коју сам обишао много пута. Долазио сам у ове крајеве углавном послом. На сценама Града театра играо сам у представи „Чекајући Годоа“, играо сам Сирана. Било је то 1991. године. Први пут сам гост Светог Стевана и моји први утици су изванредни. Поред јединствене природе, овде раде заиста дивни људи. То су они момци који су одавно на полуострву, који су умјели и са познатим умјетницима и са шефовима држава и влада, са размаженим звијездама и богатим шефцима. Они су пронијели славу црногорског туризма ширим, европским просторијама. Остали су ведри и љубазни и понекад ми се чини као да сада тек почињу.

• На Будванској ривијери је у току 15. фестивал Град театар. Ви сте итекако човјек позоришта, па вас је сигурно заинтересовала нека овогодишња представа.

- Гледао сам „Кокошку“ Николаја Кољаде у режији Јагоша Марковића, која је овде рођена прије коју годину. Ни гласна музика, ни жамор гостију који су се кретали око баште Барбакан, нису омели глумце. Представа је заиста сјајна. Гледаћу вјероватно неку од премијера јер овде остајем све до 7-8. августа. Град театар је сјајна манифестација и велика је штета што љетос није у функцији чувена Цитадела, тај будвански Ловријенац који памте и глумци и редитељи и публика. Вјерујем да се могао наћи договор између овог власника и дирекције фестивала. Но, ако то

није учињено ове, треба да буде урађено наредне године, јер је без те сцене све сиромашније.

• На Свети Стефан сте дошли из Марсеја где сте снимали свој најновији филм, пошто сте се кратко задржали у Београду. О каквом филму је ријеч?

- Играо сам главну улогу у филму који је настао по роману Жан Клод Изоа, познатог француског писца који је, нажалост, преминуо пред почетак снимања. Редитељ је био Клер Девер, а играо је и познати француски глумац Бернар Жиродо. То је прича о капетану брода и првом официру који остају на лађи пошто је њен власник доживио финансијски крах. Капетан чека жену за коју зна да неће доћи, а први официр своју прву љубав из Марсеја. То је уствари универзална прича о људској и морнарској позицији - поморци када су на мору чезну за копном и обрнуто. Марсеј је диван град, он представља на неки начин уста Француске: ту улази сав онај свијет који се за ову земљу веже за неко вријеме или трајније.

• Ви сте напустили Југославију 1993. године. Отишли сте за Париз, тамо сте пуно радили, али се о томе мало зна. Не зна се много ни о разлозима вашег одласка из Југославије.

- Кренуо сам у свијет у вријеме кулминације неке врсте друштвеног нереда. У вријеме кулминације

ХОЛИВУД

Мики Манојловић је често посјећивао Америку, али се тамо није послом дуже задржавао. Холивуд га, каже, не интересује.

- Тамо се праве комерцијални филмови, Холивуд је индустрија новца. Ја нисам баш одушевљен том каубојском радом јер ме интересују умјетнички филмови. А они се још увијек праве у Европи.

рата. На власти је била гомила неквалитетних људи, претходно се распала моја земља. Моја отаџбина. Ја свакако нисам знао шта ће се даље дешавати, али сам

имао свој интегритет. Рекао сам не, нећу оvdje да живим. Не бар неко вријеме. Упутио сам се у Париз намјерно јер је то

- Био сам далеко, а тако близу. Имао сам добар и макро и микро поглед на све то и могу рећи да се 5. октобра у Београду до-

но, ту су и губитници, као што су Шешељ, растурени и дезорентисани СПС и још неки, који - коче. Мислим да ни све партије у ДОС-у не гледају исто на будућност наше земље. Срећа је у томе што нико нема предност, нико нема неку већину. Ја нисам члан ни једне странке или партије, нисам то никада ни био, па без навијања и посебних емоција гледам на све то. Препоручио бих свима у ДОС да се брже ради, да се мијењају институције система као што су тужилаштво, судови и друго где сједе они са старим навикама. Даље, само промјене, а не нови избори. Они сада нису потребни. Треба ојачати садашњи систем, а то се итекако може.

• Као и многи веома сте вољели ону Југославију које више нема. Шта ће бити с овом трећом Југославијом по вашем мишљењу?

- Одавно ми је јасно да о сопственој судбини не одлучујемо сами. Ни у Титово вријеме нисмо бргзашта одлучивали када се радило о крупним питањима. Постоји распада СССР, зна се, одлучује само једна сила. Америчка политика зна добро где је Европа најтарија - на Балкану. Зато и потпирује, а онда ту Европу чешља на раздељак. Балкан је тло где су политичке комбинације безбрежне. Наш народ је дуго служиван и он политички зри колико може. Али споро зри.

Што се ове Југосла-

годила историјска ствар, али не у неком епском смислу. Догодило се, наиме, да послије 60 година нашом земљом не влада један човјек плус његова супруга. Сада се за крупне ствари пита 15-16 или нешто више људи и то је велики помак. То су сујтинске промјене. Нова власт је састављена од људи који ходе нешто да ураде. Међу те спада и мој уважени колега, министар Бранислав Лечић. Ето, напримjer, мени није симпатичан ни премијер Србије Зоран Ђинђић, али шта год учини - ето резултата.

• У Србији је стигло вријеме демократије. Како видите њен даљи ход и шта очекујете у блиској будућности када је у питању квалитет живота на нашим просторима?

- Ја вјерујем да народ Србије у септембру прошле године није гласао за демократију, гласао је против Слободана Милошевића. Доста им је било Милошевића и жељели су промјене. Тако је побиједио Војислав Коштуница. У ДОС-у, наравно, има доста одговорних људи који ходе да вуку напријед, који су за нове промјене, који знају шта је демократија.

• До промјена у Србији је дошло 5. октобра. Пратили сте све то из Париза, дакле, мало издаље. Како сте то доживјели?

Тензије су, видим, порасле. У Београду има доста антицрногорског расположења у смислу „шта ће нам овде толики Црногорци“ и слично. Било је и антисрпских тонова у Црној Гори. Но што год да буде између Србије и Црне Горе неће бити „прекида веза“. Два народа веже много тога, не само када су у питању историја, вјера и традиција, него и родбинске везе, али и послови.

• У Југославији сте дosta радили у позоришту, дакако и на филму. Недостаје ли вам позориште с обзиром да у Француској углавном снимате филмове и шта мислите о југословенском филму данас?

Позориште ми свакако недостаје. Било је планова да нешто радим у Београду, Паризу, Лондону. Но, биће нешто, ја сам помало и избирајив. С друге стране код нас се не може живјети од позоришта и филма, па су стога и даљи планови vezani за Европу. Фilm је код нас у стагнацији и због слабе организације, обое су посљедица невоља које су нам се дуго дешавале. Ја вјеријем у боље дане. Ето, прије десетак дана сам с мојим пријатељем Емиром Кустурицом био домаћин членим људима „Канал плус“ највећег европског телевизијско - филмског предузећа. Било је то у Београду и добро је што смо ту дочекали те важне људе, показали им какву инфраструктуру имамо, где и у што могу да улажу. Тако ће „Канал“ учествовати у снимању три филма које ће радити Кустурица.

• Какви су планови послије Светог Стевана?

Постоји план за цијelu годинu. Крајем августа одлазим у Торино, Милано и Цирху. Тамо ћу радити један филм чији је аутор Швајцарац Роналдо Кола из Цирху. У фебруару ћу радити један филм са Емром Кустурицом, о којем за сада и ја мало знам.

Разговарао:
Саво ГРЕГОВИЋ



Позориште ми свакако негоспаја: Мики Манојловић

Актуелности

РАЗВОЈ ТУРИЗМА НА БУДВАНСКОЈ РИВИЈЕРИ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XX ВИЈЕКА (6)

ГЛОБАЛНА ПЕРИОДИЗАЦИЈА
ТУРИСТИЧКОГ РАЗВОЈА (3)

ПИШЕ: Владо ДУЛЕТИЋ

Период од 1991.
до 2000. године

Посљедњу деценију XX вијека у развоју будванског и црногорског туризма карактеришу бројни ретроградни процеси, који су се десили, како на плану туристичке понуде (смањење и руинирањост рецептивних капацитета), тако и сфери туристичке тражње (драстично опадање туристичког промета, а посебно иностраног).

Умјесто да се са спровођењем демократских и тржишних реформа створи још повољнији амбијент за интезивни преобрађај нашег туризма на квалитативним основама, дошло је - штавише - до економског „суноврата“ многих туристичких вриједности достигнутих током шездесетих, седамдесетих и осамдесетих година овог вијека, а с којима - објективно нијесмо били превише задовољни, јер су реално могле бити знатно веће и повољније.

Као што је познато ерозију комплексног туристичког производа у свим његовим дјеловима и сажну осеку туристичког промета изазвали су ратни догађаји на простору бивше Југославије, који су били подстакнути политичком популаризацијом, националистичким хистеријама и фрустрацијама, нереалним великордружавним амбицијама, митоманијом и бројним другим атавизмима.

Војно-политичке турбуленције, потреси и конфликти већ су 1991. године произвели осјетни пад укупног туристичког промета на Будванској ривијери (број ноћења домаћих и иностраних туриста је у односу на претходну 1990. годину опао за 43%), док је инострани турички промет више него десеткован (број ноћења странаца у 1991. години је - чак - за 14 пута мањи него 1990. године).

Будући да обим и динамика развоја туристичког промета најилустративније одсликавају негативне трендове који су се у будванском туризму испољили током деведесетих година, дајемо њихов при-

још поразнија указује чињеница да су скоро половину ноћења странаца остварили туристи из бивших југословенских република, а сада независних држава (Македонија, Босна и Херцеговина-Република Српска и др.).

Имајући у виду просјечни ниво реализованих ноћења иностраних туриста у петогодишњем периоду од 1985-1989. године (1.547.687 ноћења) и полазећи од претпоставке да се десио мирни и демократски расплет југословенске кризе, тј. да је и пољедња деценија овог вијека била нормално туристичко раздобље, треба рећи да је будвански туризам - штавише, и без његове очекиване развојне компоненте - сваке године (почев од 1991.) ускраћен за око 1,5 милиона ноћења странаца, што за 10-годишњи период (укључујући и текућу 2000. годину која се очигледно - неће разликовати од претходних) износи - чак - 15 милиона изгубљених ноћења „девизних“ гостију.

С обзиром да је 1989. године просјечна дневна инострана туристичка потрошња у Црној Гори износила 43 америчка долара, лако је извести рачун да је туризам на Будванској ривијери годишње губио девизни прилив од око 64,5 милиона УСД, што за читаву претходну деценију чини невјероватних 645 милиона УСД. Тај волумен неоствареног девизног прилива, због поznatih ратних догађаја, велики је хендикеп и ненадокандив губитак не само за општину Будва и њену привреду, него - исто тако - и за цијelu нашу Републику.

Непосредним увидом у дати преглед оствареног туристичког промета за пољедњу декаду XX вијека може се закључити да је у том периоду најбоља туристичка година била - скакаво - 1997., када је регистровано укупно 1.730.508 ноћења од чега 154.882 ноћења странаца, док су упадљиво најслабије године биле 1993. (вијеме галопирајуће ме-

ристичку понуду на Будванској ривијери. За то вријеме, због недостатка како сопственог, тако и могућности обезбеђења туђег капитала, да факто није изграђен ниједан нови комерцијални лежај у основним смјештајним капацитетима. Такође, код понуде комплементарних објеката (кампови и одмаралишта) није забиљежено проширење капацитета, једино што је током деведесетих година дошло до хипертофиране и потпуно неконтролисане из-

степена статистичке обухватности - у распону од 25.000 - 32.000 кревета. Овако изражен негативни тренд смањења понуде рецептивних капацитета проузрокован је осеком туристичког промета, с једне стране, али и „одомаћеном“ праксом непријављивања туриста нарочито код приватног смјештаја, због избегавања и неплаћања друштвених обавеза (боравишне таксе, пореза и др.), с друге стране.

Осим тога што је дошло до осјетног редуцирања

овој делатности) огледа се у несхватању да се кључ њеног успјеха налази у сferi изграђеног финансијског тржишта и берзанских институција. У мјери у којој тај систем буде имплементиран и развијен на тржишним принципима, утолико ће сам процес транзиције бити ефикаснији, транспарентнији и валиднији. Так онда када се акције наших хотела буду котирале на берзама бићемо сигури да смо учинили значајнији искорак на плану тако најушне властака.

Динамика и структура туристичког промета

Туристички промет на Будванској ривијери, као што је показано претходном анализом његовог обима и динамике по појединачним карактеристичним развојним периодима, у највећем дијелу пољевати раздобља биљежи енормни пораст. Треба рећи да је нарочито у периоду послиje 1960. године, када туризам овде поприја све карактеристике масовне појаве, остварена значајна експанзија туристичког промета, при чему посебно инострани туризам доживљава маркантни успон. Овако динамични раст, како домаћег, тако и иностраног туристичког промета, у два наврата је заустављен неекономским разлозима - разорним земљотресом из 1979. године и ратним догађајима 1991. године и сlijедом каснијих оружаних сукоба.

Као што је напријед констатовано, знатно бржи и ефикаснији опоравак будванског туризма је усlijедио након земљотреса (послиje свега 4-5 година су достигнути и надашени максимални предземљотресни нивои туристичких капацитета туристичког промета), него у овој постратној кризи, која предуго траје и чије је дефинитивно окончање још увијек неизвјесно и далеко.

Пошто су се нарочито интересантне промјене, у координатама времена, десиле у структури туристичког промета, дајемо њен приказ за појединачне карактеристичке године у сlijedećem прегледу:



Опоравак штурма усlijедио је послиje земљотреса

градње станова за тржиште (дакле, не станова за рјешавање стамбених питања домаћилог становништва, него - прије свега - станова за одмор и рекреацију). Тиме је - нарочито у будванском пољу - створен прави урбанистичко-амбијентални неред и хаос, којим су нарушене све битне пропорције и норме пројектованог туристичког развоја на овом дијелу нашег приморја. Упркос експлозији наведене стамбене изградње, којом су - у сваком случају - обезбиђени знатни додатни туристич-

турристичке понуде, ово последње раздобље у развијеном будванском туризму карактеришу - у великој мјери - „остарјелост“ и „руинирањост“ знатног дијела смјештајних капацитета, због недовољног улагања у текуће и инвестиционо одржавање објекта и опреме. Скори потпуни изостанак неопходне инвестиционе активности условије је драстични пад квалитета понуде и ком-

сничке и управљачке трансформације туристичке привреде. С друге стране, усостављено тржиште капацитата и респектовање чврстих правила игре безриског пословања доприњеће елиминисању могућих неспоразума и супротстављених интересних позиција у спровођењу тог стратешког развојног задатка.

У целини узето, протекла деценија у развијену

Облик тур. промета	1957.	1960.	1970.	1978.	1987.	1993.	1997.
Домаћи	89,2	89,1	41,6	56,3	46,9	99,1	92,1
Инострани	10,8	10,9	58,4	43,7	53,1	0,9	8,9
Укупно:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Година	Посетиоци			Ноћења		
	Домаћи	Инострани	Укупно	Домаћи	Инострани	Укупно
1991.	173.589	11.452	185.041	1.439.908	94.078	1.533.986
1992.	128.312	2.920	131.232	1.104.433	14.059	1.028.492
1993.	101.033	1.446	102.479	809.567	7.417	816.984
1994.	177.027	8.979	186.006	1.419.927	65.189	1.485.116
1995.	202.575	6.643	209.218	1.482.213	46.964	1.529.177
1996.	199.123	21.060	220.183	1.490.688	151.229	1.641.971
1997.	204.165	21.179	225.344	1.575.626	154.882	1.730.508
1998.	200.149	17.304	217.453	1.541.016	116.608	1.657.624
1999.	101.798	6.594	108.392	757.632	39.285	796.917
Укупно:	1.487.771	97.577	1.585.348	11.531.010	689.711	12.200.721

каз у сlijedećem прегледу:

Као што се види, у пољедњој декади XX вијека (дакле, за девет година те деценије, јер текућа 2000. година још није истекла) странци су у свим видовима смјештаја на Будванској ривијери реализовали занемарљивих 689.711 ноћења. Да ситуација у том погледу буде

га-инфлације) и 1999. (вијеме НАТО кампање), када је реализовано 816.984, односно 796.917 ноћења домаћих и иностраних туриста.

У протеклом 10-годишњем периоду, усљед смјештајних капацитета на будванском проморју, они су се у периоду од 1991. до 2000. године кретали - зависно од

будванског туризма, са свим испољеним негативним тенденцијама, изневјерила је бројне развојне циљеве и амбиције. Умјесто очекиваног развојног хода туризма напријед, десила се - нажалост - његова еволуција уназад, с мноштвом произведених и мултипликованих ретроградних процеса, чије се рјешавање преноси у XXI вијек.

Основне карактеристике туристичке тражње

Основне карактеристике туристичке тражње у будванском туризму у другој половини XX вијека у наставку овог рада биће (с обзиром на ограничени простор), у најкрајним на-

кајније промјене у корист релативног пораста иностраних туристичких промета у укупном броју ноћења оствариле су се током шездесетих и осамдесетих година овог вијека, док су деведесете године у погледу релативног учешћа иностраних промета у укупном промету ноћења скромније него - чак - петдесете године, када је туризам овде фактички био неразвијен и имао маргиналну улогу. То је још један у низу еклапантних доказа какве су се све негативне тенденције десиле у сфери туристичког промета на Будванској ривијери у протеклој декади, тј. с којим „квалитетом“ туризма улазимо у наредни XXI вијек.

Записи

ЛИЦЕ ГРАДА

БУДВА ЗА ДАНАС

Будва је била сасвим мало медитеранско место. Морем је стизало сазнање - о туризму.

Прије II свјетског рата Будва је имала 2 - 3 „полицијота“, људе задужене за ред у граду, а главни изгредници су били немирни дјечаци Будве.

Куће се нијесу ни затварале, због промаје мемљивог простора. Ако би неко нешто недозвољено узео знало се ко би то могао бити и након првоћења ствари би биле враћене.

Ово је било могуће, јер су сви бринули о граду.

Ако би „полицијот“ неког дјечака огласио кривим код родитеља, то је за дјечака било најужрније што је очекивао да му се деси - добре батине. Родитељ је по пријави преузимао одговорност према свом граду, и као лично питање части.

Дјечаци су ризиковали батине и ако се не јаве старијем, био богат или сиромах, као и да у вријеме подневног одмора буду бучни.

Град је чистила породица Бегзић, поријеклом из Бара, од 11 чланова. Само је учитељ Гиле, дугогодишњи голман „Могрене“, могао наизуст и најбрже побројати свих 11 чланова породице, са малом Румицом на крају и спасносним удисајем. Ово је био вид посебне забаве.

Пошто их је плаћала општина, а то значи да су били и на бригу грађана, ова породица је наличала на институцију. Прије тога су овај посао радили и сами Будвани, као службеници Општине.

Свако је био дужан да прије неког посла на јавном простору прибави дозволу и простор остави у реду. То је морало прегледати и „полицијот“, а сами грађани су се трудили да оставе боље од стања када су започели рад. Показивали су комијама и проглазницама да су заиста на најбољи начин уредили простор и да за, евентуално, слједећи пут има препоруку.

Послије II свјетског

рата су били редари. И они су били у служби Општине, прихваћени као потреба из навике за редом. Мада је након револуције свако видио себе у бољем свијетлу и прилици, јер школа и није била нека препорука.

Са почетком туризма град је добио и предузеће за чистоћу и зеленило.

Било је доста акција грађана за озелењавање површина. Да се уреде и очисте простори од посљедица рата.

Дјеца су била главна „механизација“ у одабиру крупног камења са плажа. Школски разреди су у смјенама читили плаже. Хотелско предузеће, које је газдовало плажом, издвајало је неки износ за ћачку екскурзију и учила. Званично није било батина. Само понеки учитељ није још био у штосу.

Грађани су осјетили промјене са туризмом и по старој навици били веома радно упућени. Постојећи туризам Будве био је предспрема. Грађани Будве су нашли себе у туризму. Околна села такође, мада су револуционарним нагласком показивали да је дебљина бедема Будване одјелила од револуције, што је било и почетно насиље за корист од новога.

Послије је дошло више досељеника и викенд власника него гостију. Викенд или сезонски житељи Будве су били привилеговане личности јавног и друштвеног живота. Они су више трошили на рачун Будве, него у корист Будве. Жестоко смо бранили и одбрањили приземља Будве, након обнове у земљотресу, од корисника викенд привилегија, да би се сами Будвани - власници приземља лако одлучили да иста претворе у пословни простор. Исто је било и са земљом, па сада траже још у већ изузетом, до Удружења у име јавног морала! Заборавили традицију. Та почетна вјештина се усавршавала на штету Будве. Тако, викенд куће и станови

се издају преко агенција Београда, а Будва нема такса и пореза. Вода, струја, телефон и друго користи се само сезонски, чиме се Будва ставља у оскудицу. Користе се циј 40 дана.

Новопридошли су до нијели нове навике и вјештине. Навике Старе Будве су прозвали менталном слабошћу меких јужњака, наспрам виолентног сјевера.

Тако имамо свуда уз приступне путне правце ка Будви депоније грађевинског отпада, у њиховом жаргону и смеће и гомиле смећа, по нама. Камионима даноноћно засипају сав простор уз пут, километрима дужине, као и низ падине испод пута. Бринули од полиције, а сада ни то. За прекор неког „фосила“ Старе Будве, са прастаром етикотом, „боли га уво“.

Паркирања на травњаке и цвијећаке спречава „паук“, а не савјест. Ни сам Град је нема у виду паркинга за све више возила. Нема паркова - плућа града. Узане улице, а нигде нема ни простора за њих. Између кућа се додирају балкони. О тројоцима нема говора. А тамо где их и има паркирана су возила. Паркинг је чак на једној од троја двосмјерне улице. Тегобан и опасан саобраћај. Нико крив.

Чак и у шпицу сезоне одвијају се грађевински радови и носи исти отпадни материјал.

Платнени панои, након конгреса, семинара, такмичења и свих манифестација у Будви, кононцима разапети над улицама - стоје и послиже сврхе. Стоје и кад их кише и вјетрови почијеју у рите. Стоје до сљедећег најављивања.

Зими пустом обалом и шеталиштима, у краји, преламају се месингани канделабри, свјетиљке. За мрак Будве.

Монтажни објекти и стакла на њима, темељно поломљени.

Неки момци, атлете тренирају подизајући бетонска сједишта луčних купа, уз шеталиште и ломе.

Клупе поред шеталишта - ломе.

Након сезоне и објекти се закивају у отпадну даску.

Закивају Будву у рулго.

Неки нијесу, и тешко да ће прихватити Будву старолатинску и племенску. Без грађанске свјести, у мраку свјести и савјести хоће да је претворе у звјерињак.

Нема части ни храбрости у поломљеном и разбијеном.

Између батина и туризма и школа се изгубила.

Млади људи, сви тате су некада и од некуда стизали у Будву, као најда из неког горег трајања. Ово је ваш град и живот, који вам неко уништава.

Петар БАНОВИЋ

Јужном страном
дана

автор:

САВО ТРЕТОВИЋ



ОДГОВОР ПРИПАДА ВЈЕТРОВИМА

1.

На Видовдан су Слободана одвели у Хаг. Обешчали су највећи српски празник, грми Шешељ. Марина Јочић подвлачи да велики народи своје вође достојанствено испраћају у историју, а Киро Радовић тврди да се на Видовдан постаје мученик, у нашем народу. Боже, велики народи и велике вође... Није свијет данашњи оно што мишљасмо јуче, ствари сљедију по неком другом поретку. Нас од савршенства дијели само мало, зерица једна. Док Перун жеје, шћућурен у своме углу, „ухапшен у својој магији“, чекам тај дан. Када ће завладати ледено доба и изумријети сви наши диносауруси. А до тада нема пре много. Ако је вјеровати извјесном Милутину Миланковићу, који је бавио предвиђањима прије пола вијека, то ће се догодити за 20.000 година.

2.

Опет смо извукли дебљи крај, јада ми се Микан Трновити, на претходну тему. Они тек треба да изруче неке генерале, а ми већ послије врховног команданта. Микан није волио команданта, знам поуздано, јер је у његово вријеме био без посла. То он више ради комишија вицује.

3.

А сада нешто озбиљније. Навршило се четрдесет година од како је у недељној јутро у Ајдаху, из двоцијевке са пригушивачем пущао из обије цијеви себи у главу Ернест Хемингвеј. Најпознатији амерички писац двадесетога вијека. Са смрћу се сретао више пута, ишао је стално ивицом ноја.

- Када се биједно осјећам - говорио је тореадор америчке књижевности - волим да размишљам о смрти и разним начинима за умирање. Осим ако не успијете да умрете у сну, најбољи начин да то учините је да скочите са палубе брода, током ноћи. Морнар весели, није скочио с брода, он је само са „неморалном слашћу“ гутао умрлице, па онда одлучио да се појави и у тој улози.

Љубав и смрт су били исто за Ернеста Хемингвеја.

4.

Пошто је Перун почeo да сажиже, кренуо сам узбрdo. Мало послом, а мало да се измакнем с обале на коју је грунуо домаћи свијет и

овеселио издаваче соба. На путу за Војводину, застajeмо код „Прешерна“, јер мој друг Биби није био у овој београдској кафани, скоро двадесетак година.

- Све је ту другачије, знам, али да макар попијемо кафу - слажем се са Бијем.

Мушкобањаста конобарика се свађала с једним пивјаним гостом, мјеста, дакле, није било, па смо одустали. Онда смо наставили пут и сложили се с Милованом Вitezovićem „волимо овај град којим за собом трагамо, у који смо ушли као у бусије, као у збег, на чијим се Теразијама бар двапут вагамо, стављајући срце с ону страну као тег“.

У Банату су нас дочекали вриједни паори, са узрелом пшеницом у тракторима, црни смо до рукава љетних плавих комбинезона, знојавог лица, пуног прашине бриге. Нимало нису били налик на госте који су стigli у Будву, Свети Стефан, Петровац... На море долазе неки други клинци. А паори су коначно на свом мору, панонском.

5.

Читам једну ужасно досадну књигу, где је све провидно, а прича тешка као љетњи комарци. Име аутора намјерно не помињем, не да се не би увиједио, него из поштовања: дружили смо се некада. Док прекидам, записујем мисао већ споменутог нобеловца, који је стално био шворц, али се ипак због тога није убио. Хемингвеј је, наиме, рекао:

- Приповиједање је попут леденог бријега - само једна осмина је на површини, остало је испод.

6.

Опакој болжи није одлио ни Павле Вујović. Сломила га је брзо, знајући, вјероватно, да га не треба мучити, јер је био од онога ријектог соја, који најчешће, не баш адекватно, називају племенитим. Павле, тихи становник Будве саздан од скромности и великог образовања, оштурман, луцидан, али посве не-наметљив, смирено је распредао и најсложеније књижевне или филозофске дилеме. Било га је милина слушати.

Опраштајући се од врлог професора, који је образован и васпитан генерације ћака у петровачкој и будванској школи, од свог великог пријатеља, Павле Драгојевић је на његовом гробу примијетио да „мо-

жда ни писци са највећом имагинацијом још увијек нису измислили јунаке са особинама које је имао Павле“. Клонио се оних који су му наносили неправде, истовремено журији да помаже другима, чега данас изгледа да има само у литератури.

И какве ли ироније: човјек који је у својој готово фотографској меморији имао најљепше странице поезије и прозе свјетских класика, одједном је све заборавио. Болијест је била крива, дакако. Али, како рече други Павле, његов врли друг, људи кова Павла Вујović тек постмортем добијају своју праву вриједност. Испраћајући на пут без повратка омиљеног професора и директора Драгојевић је пред одром друга умно лицитирао: „смрт је лака, ал пратиља њена...“, „кућну је час, вријеме је за повратак тамо где нема ни будућности, ни прошlosti, ни вјечnosti, ни година...“, поменуо Бодлер и Рембо, Мајаковског и Гијома Аполинера („зашто је живот спор, а најда жестока“), а онда се одлучио за рок пјевача Боба Дилена.

- Којим све путевима човјек треба да прође да би заслужио име човјека, колико ће издржати планина прије него што се сручи у море? Одговор, пријатељу, припада вјетровима....

Павле Вујović ми је предавао српски и француски у петровачкој основној школи. На дан његове сахране скромно сам приблијао: видим те и гдје не постоиш. И кад те нема, још ћеш бити тамо.

И више пута поменути Хемингвеј је увијек готово био у сусрету са смрћу док је писао. Или мислио о њој, или је изазивао. Није ли у томе нека стваралачка тајна, још недовољно објашњена. Или је све пuka слуčajnost?

Смрт је, некако, најконзистентнија, ипак.



Будућност и Европа

доађашак

Институције европске уније

Европски савјет

Европски савјет је политичко тијело и представља врсту колективног предсједништва ЕУ. Чине га шефови држава или влада свих држава чланица и предсједник Европске комисије. Савјетом председавају представници држава чланица на изменично по шест месеци. Европски Савјет се састаје два пута годишње у форми састанака на врху, а бави се усаглашавањем основних смјерница даљег развоја Европске уније. Функција Европског савјета унутар ЕУ јесте давање подстицаја за развој Уније и одређивање општих политичких смјерница. Одлуке унутар Савјета доносе се једногласно.

Европска комисија

Европска комисија је наднационално тијело које се састоји од двадесет представника држава чланица. У табели је представљен број представника које свака држава чланица Уније има у Ко-

Број представника

1 Њемачка	2
2 Велика Британија	2
3 Француска	2
4 Италија	2
5 Шпанија	2
6 Холандија	1
7 Белгија	1
8 Луксембург	1
9 Сјеверна Ирска	1
10 Данска	1
11 Грчка	1
12 Португал	1
13 Аустрија	1
14 Шведска	1
15 Финска	1

Комисија

Именовању представника у Комисији претходи давање мишљења Европског парламента, чиме се Комисија у свом раду више везује за Парламент и постаје независнија у односу на националне владе. Томе доприноси и клаузула Уговора о ЕУ у којој се наводи да су чланови Комисије у свом раду независни од националних влада или било ког другог тијела.

Комисија је надлежна да предлаже доношење нових закона, да изврши законе ЕУ и одговори на је за располагање буџетом ЕУ. Комисија има преко 20 генералних дирекција за поједине области политике ЕУ у којима ради преко 16000 службеника. Ово несумњиво говори о великом значају Комисије по функционисању ЕУ, али представља Комисију и као гломазан бирократски апарат.

Увећањем ЕУ појавиће се проблем ефикасног функционисања Комисије. За сада постоје два предлога за рјешење овог проблема. Предлог мањих држава је да се веће државе одрекну по једног члана Комисије, дакле да све државе буду равноправно представљене; док веће државе предлажу смањење броја чланова Комисије чиме би се увео систем ротације чланства у Комисији. На састанку у Ници договорено је компромисно рјешење према којем ће све државе које буду примљене у чланство ЕУ до 2005. имати свог представника у Комисији до 2010. када ће број представника бити смањен и када ће се увести ротација чланства у Комисији.

Савјет Европске уније

Савјет Европске уније је законодавно и извршно тијело које представља интересе земаља чланица и најважније тијело ЕУ у политичко-функционалном смислу. Савјетом руководи Председавајући чији мандат траје шест мјесеци, а заједно са претходним и наредним председавајућим чини такозвану Тројку, односно Предсједништво Савјета. Савјет има деветнаест обласнијих дјеловања (односно ресора, као што су: индустрија, пољoprivreda, образовање, здравstvo...). У свакој од ових области државе чланице представља ресорни министар што значи да Савјет чини петнаест министара. Посебно место има Министарски савјет који чине петнаест министара спољних послова држава чланица а који се бави заједничком спољном и безбедносном политиком и важнијим политичким питањима у оквиру, такозваних, међувладиних конференција.

(Наставак на 11. страни)

Стратешке оријентације

РУСИЈА - ЕВРОПА - БАЛКАН

Историја Русије обиљежена је периодима потраге за сопственим идентитетом. Током XX вијека ова земља нашла се два пута у таквој прилици: први пут 1917. године, када је извршен револуционарни преврат и царска Русија преко ноћи постала социјалистичка и, други пут, када се 1991. године распао Совјетски Савјет - и као држава и као империја, а Русија кренула у дуг и неизвестан период склапања политичког, економског, национальног, културног, војног, спољнополитичког и свеколиког мозаика самобитности.

Као и већина затворених друштава, и Русија је послије распада совјетске државе одабрала модел развоја по угледу на западноевропске вишепартијске парламентарне демократије, у политичкој сferи, и тржишно моделирање привреде по угледу на кориговани либерализам западноевропског типа, како би се што прије укључила у већ поодмакле токове интегрисања на европском и светском нивоу.

Веза са Европом одувијек је, историјски посматрано, за Русију представљала стратешку оријентацију која је остајала недовршена у овом остварењу: иако је Русија била активни учесник већине догађаја који су обиљежили промјене у конфигурацији политичке карте европског континента, она је, у основи, остајала омеђена оквирима борбе за самобитност која је подразумевала двојство - европско и азијско (односно словенско).

Та омеђеност представљала је најважнији фактор ограничавања развоја земље и вјечитог враћања на исконско питање - зашто? Русија се помјери корак ка европској цивилизацији, а онда се, под утицајем изузетно снажних снага традиционализма, врати неколико корака уназад: и, уместо да настави са трагањем за начинима како остварити започете процесе кретања, Русија се пита зашто је уопште кренула у такву авантuru. Ипак, и поред свих ограничавајућих момената, Русија је у периодима окретања ка Европи узимала онолики дио цивилизацијских тековина колико је могла да „пропусти“ кроз „филтер“ своје специфичности.

Послиje распада совјетске империје, Русија се нашла у веома деликатној ситуацији: смањења територија, смањење могућих стратешких сировинских извора, мања војна моћ, проблеми са руским живљем ван руских граница, потпуно нова консталација снага у међународним односима, губљење позиције суперсиле и сл. Сви ови моменти наметали су новом руском руководству, иначе либерално оријентисаном, опредељење за, како се сматрало, оне стратешке и тактичке садржаје помоћу којих би се могao постићи бржи економски развој и брже укључивање у започете процесе интеграције на европском континенту. Промјене на унутрашњем плану најприје су се одвијале у домену формирања вишепартијског система и активирања улоге парламента у политичком систему. Политичка плурали-

зација је поново отворила стару цивилизацијску дилему у овој земљи: за или против приближавања Европи, односно, колико (и зашто) промјена које би Русију приближила западноевропском цивилизацији. Друштво се неминовно поларизовало на тзв. мондијалисте и на традиционалисте, односно словенофиле.

У складу са политичком и друштвеном поларизацијом у односу према промјенама одвијао се и процес опредељивања у односу на понашање Русије на међународној сцени. Тај процес догађао се паралелно са распадом СФР Југославије и ратовима који су тим поводом започети. С тим у вези, слободно се може рећи да је повратак Русије на међународну сцену био у тијесној вези са њеном улогом у процесу трагања за начинима рјешавања кризе на простору претходне Југославије. Такав контекст догађања у великој мјери ће опредељити и руску спољнополитичку тактику, њен однос према западноевропским партнерима, САД, или и другим партнерима који су обиљежили карактер међународних односа на крају XX века.

Опредељење руског руководства за реформски карактер промјена подразумјевао је приближавање ове земље институционалним оквирима Европске уније и Сјевероатлантског савеза. То је била стратегија која је требало да укаже на опредељењост Русије за нови пут развоја и на одлучност да се раскрсти са системским оквиром у коме је земља живјела седам деценија. Русија је, сlijedeћи такво опредељење, веома брзо постала чланица готово свих релевантних институција западноевропског савјета, да би крајем маја

заправо значило свијест о томе да Русија није у стању да држи корак са западним земљама, те да се мора оријентисати на реалнију политику. Таква политика представља неку врсту благог изолационизма: за право, ради се о већ вијеним историјским моментима када се Русија послије „излета“ у будућност повлечи, како би „сварила“, односно прилагодила преузете иновације сопственом цивилизацијском коду.

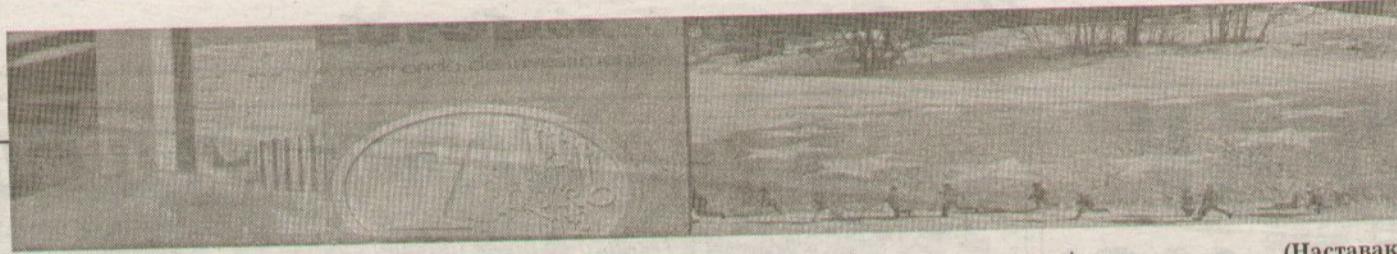
Оријентација на регионалну силу „респектабилног карактера“ представља, у ствари, и реалност и замаку за ову земљу. Реалност утврђује што Русија данас јесте регионална земља, са доста импозантним могућностима које се морају респективати, или земља која објективно није у стању, због своје економске ситуације, да учини ишта озбиљније на међународном плану. Замак због тога што оријентација на бивше републике совјетске државе може, дугорочно гледано, Русију увјући у локалне процесе не само поједињих региона који су, за проектили десет година од како се развијају самостално, у многојему и нокомпабилни са руским стратешким, па чак и тактичким интересима. Ту треба напоменути још један веома значајан момент, а то је укључивање земаља постсовјетског региона, без обзира на темпо, садржај и политичку намјеру, у процес глобалне економске и безбедносне политike. Очигледно је, за право, да Русија у овом моменту нема дугорочну стратегију односа према постсовјетском простору, али је нема ни према Европи. Русија још увијек реагује на последице, а не на узорке. То је посебно дошло до изражaja за вријеме НАТО



Састанак савјета

1997. године склопила и специјални уговор Русија-НАТО чиме је био заокружен пут укључивања у Европу. Многим аналитичарима овакав развој догађаја изгледао је пребрз за земљу која се тако споро покреће, али и превише радијалан за земљу са сложеним менталним, политичким, вјерским и културним склопом, каква је Русија. Због тога су многи били склони да такав догађај ве-

интервенције на Косову, односно у СР Југославији. Русија је, као и у односу на рат у претходној Југославији, досједно заступала став да спорове треба рјешавати мирним путем, у оквиру одговарајућих органа Јединица нација, односно ОЕБС-а. Дипломатска активност у том правцу је била више него велика, али се, на kraju испоставило да (Наставак на 11. страни)



(Наставак са 10. стране)

је Русија остала на нивоу одлука и рјешења својих западних партнера. Али постоји један значајан момент који би могао имати утицаја на однос ове земље са европским партнерима и посебно са САД. Наиме, руско руководство је искористило Косово као неку врсту студије случаја и обновило рат у Чеченији, док сљедио, као и НАТО, не пошируји норме међународног права, а правдајући активност „унутрашњом ствари“. Русија је на тај начин прихватила „правила игре“ задржана на самиту ОЕБС-а у Истанбулу, 1999. године, према којима западноевропске земље, односно НАТО, могу интервенисати у локалним конфликтима ради постизања мира.

Могућности Русије да утиче на неминовно ширење система европске безбједности на трансатлантски простор веома су ограничено: о томе свједочи и веома

брзо нормализовање односа са НАТО послје интервенције на Косову, започињање разговора о САЛТ-3, али и изражена бојазан у вези са најавом САД о постављању новог антиракетног кишобрана.

Основне стратешке полуге руске политике националне безбједности тичу се прије свега очувања територијалног интегритета и територијалне цјеловитости земље и стварања услова у којима се Русија може развијати у relativistično мирном окружењу. С тим циљем је донојета и нова Концепција националне безбједности и нова војна доктрина и нова доктрина спољне политике (током 2000. године). У том контексту европска политика је на другом мјесту и њу карактерише прагматични однос. Приближавање Њемачкој отуда треба схватити у функцији одржавања равнотеже према другим западноевропским земљама које имају мање разумијевања за руске проблеме

(Француска, Енглеска, па и САД), али и стварање добрих односа са земљом којој Русија највише дугује. Уосталом, добри односи са Русијом увијек су одговарали и Њемачкој када се ова налазила у специфичним односима са првим европским супарником - Француском - око неких стратешких питања (примата у Европи, рецимо). Односи Русије са осталим дјеловима Европе, у том контексту и према Балкану и СР Југославији, у функцији су руске европске политике.

Русија је, као и Балкан, потраживач новца и капитала и као таква у том домену мало тога може да пружи овим земљама. С друге стране, постоје и неке традиционалне везе, као што је енергија, где се Русија јавља као примарни извозник. Треба, међутим, рећи да са промјенама у СР Југославији и ова компонента може постати мање стратешки значајна у односима између дјеље земље,

што захтијева преиспитивање садржаја и карактера односа и са руске и са југословенске, односно, српске стране. Вријеме „традиционалних односа“ очигледно је давно завршено, ако је уопште и постојало као реалност. Чини се да се више радило о митовима који су одговарали одређеним политичким елитама и у Русији и у Југославији, које су њима вјешто манипулисале у сврху дневнopolитичких потреба, као што је случај са режимом Слободана Милошевића. Односи се, више нема сумње, морају засинjати на прагматичним интересима. Стога је веома значајно пратити, анализирати и стварати однос према простору тзв. Великог Средоземља за који Русија има итекако интереса, јер је то „пут нафтe и гасa“. Чини се да ће овај „пут“ бити дугорочније у центру стратешког интереса многих земља.

Јелица КУРЈАК

(Наставак са 10.стране)

ја. Заједно са Европским парлментом Савјет Европске уније има законодавну функцију тим што је функција Савјета у доношењу закона много већа.

Гласови у Савјету ЕУ расподијељени су према величини и броју становника држава чланица, па тако Савезна Република Њемачка, Велика Британија, Француска и Италија имају по десет гласова; Шпанија осам; Холандија, Белгија, Португал и Грчка по пет; Аустрија и Шведска четири; Данска, Финска и Република Ирска три, а Луксембург два. Сума овако распоређених гласова износи осамдесет седам, а квалификована већина за доношење одлука је шездесет два гласа.

У оквиру својих примарних функција Савјет Европске уније усклађује економске политике земаља чланица, а у име ЕУ склапа међународне уговоре са другим државама и међународним организацијама. На основу општих упутстава утврђених од стране Европског савјета, Савјет Европске уније доноси одлуке о обликовању заједничке спољне и безбједносне политике, усклађујући активности чланица. Такође, Савјет одлучује о јавној безбједности и судској сарадњи.

Европски парламент

Европски парламент је тијело у којем грађани Европске уније имају своје представнике које бирају на непосредним изборима. Чланови Европског парламента бирају се на пет година и представљају најдиректнију везу грађана са Европском унијом. Парламент броји 626 посланика, а број представника по државама чланицама налази се у табели.

Држава чланица	Број посланика
1 Њемачка	99
2 Велика Британија	87
3 Француска	87
4 Италија	64
5 Шпанија	31
6 Холандија	25
7 Белгија	25
8 Грчка	25
9 Португал	22
10 Шведска	21
11 Аустрија	16
12 Данска	16
13 Финска	15
14 Република Ирска	6

Проширењем Европске уније, које је предвиђено за 2004. годину, Европски парламент ће бити увећан за 106 посланика, тако да ће њихов укупан број бити 732. Посланици у Европском парламенту групишу се по програмско-политичком, а не националном критеријуму.

И поред веома значајне улоге, овај Парламент нема функционалне могућности које би одговарале његовој репрезентативности. Разлог томе су веома скучена овлашћења у сferi доношења закона што је иначе основна функција сваког националног парламента. Европски парламент чак нема право предлагаша нацрта нових закона. Са развојем Европске уније радио се на превазилажењу овог озбиљног проблема тако да је Парламент временом добио овлашћења да поред сарадње и сагласности, учествује и у саодлуčivanju са Савјетом Европске уније при доношењу законских аката. Од важнијих надлежности ваља поменuti улогу Парламента при доношењу буџета, одобравање потписаних међународних уговора и улогу при постављању чланова Комисије.

Европски суд правде

Европски суд правде састоји се од 15 судија које именују државе чланице на 6 година. Према члану 164 Уговора о ЕУ, Суд брине о поштовању права приликом тумачења примјене Уговора. Суд је тумач, чувар, али и стваралац права унутар ЕУ, јер његове одлуке постају основ за рјешавање будућих спорова.

Европски суд правде одлучује у свим случајевима када су стране у спору државе чланице ЕУ, институције ЕУ, правна лица са сједиштем у ЕУ или појединци. Европски суд правде одлучује о томе да ли државе чланице испуњавају своје обавезе, спријечава да органи ЕУ прекораче овлашћења или крше процедуру. Овај суд обезбеђује да се право ЕУ једнако тумачи и спроводи од стране националних власти у државама чланицама.

ОДНОС НАЦИОНАЛНОГ И НАДНАЦИОНАЛНОГ У ПРОЦЕСУ ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

СПОЉНА И БЕЗБЈЕДНОСНА ПОЛИТИКА

Уговор из Мајстрихта који је ступио на снагу 1. новембра 1993. године усмјерио је Европу ка снажнијој политичкој заједници која ће у битним питањима наступати једнинствено у односу на спољни свет. Чврсто утемељеном европском идентитету највише доносе одредбе Уговора које се односе на питања заједничке спољне политike, безбједности и одбране. „Циљ који је Унија себи задала је да афирмише свој идентитет на међународној сцени, посебно кроз спровођење заједничке спољне и безбједности која укључује у одређеном року заједничку одбрамбену политику“, записано је у Уговору.

Предмајстрихтско искуство не нуди, међутим, много оптимизма када је ријеч о заједничкој спољној политици земаља западноевропског круга. Примјер понашања држава чланица појединачно државама кризе и раног признавања Словеније и Хрватске не иде у корист наднационалног тј. одлучивања на нивоу органа Уније, већ знатно сужава могућност креирања јединственог става по одређеним питањима. Осим тога, три највеће европске сице: Велика Британија, Њемачка и Француска, не дијеле сасвим гледишта о начину прерасподјеле надлежности у односима ЕУ и земаља чланица.

Велика Британија је традиционално сумњичава према политици земаља на континенту те је са дистанце посматрала збивања у остатку Европе и у својим рукама држала механизме доношења најзначајнијих политичких одлука. Зато је ова земља остала „неспретан партнер“ у европском клубу и увијек одржавала одређену задршку према процесу продубљења Европске

уније. Британци сматрају да је њихов највећи интерес повезивање са енглеским говорним подручјем у остатку чланица - Сјеверна Америка и Аустралија, те је трансатлантска веза за острвљање сигурно најзначајнија. На Самиту у Ници однос националног и наднационалног у процесу европске интеграције поново је дошао у први план, након што је Њемачка предложила систем већинског одлучивања у Савјету министара по питањима спољне политike и одбране, што је одбјено управо од Велике Британије, али и Француске.

За Њемачку је европска интеграција увијек значила повратак у ред цивилизованих нација, након што је Трећи рајх избацио из тог круга. Уједињење Њемачке, након пада Берлинског зида, било је могуће једино под европским кровом и политичка елита у Њемачкој је свјесна чињенице да само кроз ЕУ Њемачка држава може очувати статус велике сице у међународним односима. Зато и не чуди предлог њемачког министра иностраних послова, изнijет у јавност у прољеће 2000. године, којим се излаже идеја федералне Европе у којој ће земаље чланице предати још већи дио свог суверенитета институцијама у Бриселу.

Европска унија је у овом тренутку пронашла механизме свог дјеловања којим ће помирити жеље једне групе држава да задрже одређене надлежности у оквиру националне суверености и жеље друге групације која настоји да заједницу учини јачом и јединственијом.

Када је у питању европска одбрана и безбједност проблеми се чине још тежим и много замршенијим. Однос Европске уније са НАТО различито се третира у земаљима ЕУ. Док је Велика Британија наклоњена трансатлантској војној организацији, Француска и Њемачка би радије формирали сопствене снаге

које би бринуле о безбједности у Европи. Осим што је потврдио Европски Повељу о основним слободама, последњи самит у Ници учврстио је и подјелу кључних актера око питања европске армије. Британци су са једне стране сасвим наклоњени НАТО као организацији која би требало да брине о одбрани земаља ЕУ и тиме су онемогућили озбиљан разговор о јачању европских одбрамбених система у оквиру саме Уније. Са друге стране, Француска и Њемачка су дошле у сукоб око тога да ли француски или њемачки генерал треба да добије високо место у планирању кадрова за снаге за брузу интеграцију као ембриону будућих војних снага ЕУ.

Питање заједничке спољне и безбједносне политike јесте кључно за формирање европског идентитета, у односу на спољни свет. Његово креирање заједњева јачање наднационалних институција Уније и значајно смањење моћи националних држава. Јединство у разликама јесте формула која рјешава политичку једнину европске интеграције и у свој европској разноликости омогућава демократичност политичког процеса. Али, да ли непостојање осјећаја заједничства око неких базичних питања, ипак, чини процес дубље интеграције у Европи немогућим или се и ово питање може подвести под формулу „јединство у разликама“?

Сигурно је да будућност заједничког живота европских држава зависи само од политичке воље држава чланица. Историја нам не оставља дилему око избора. Једини могући одабир за све европске земље у овом тренутку јесте Европа.

Владимир ПАВИЋЕВИЋ

Културна и цијетност

ИЗМЕЂУ
РЕДОВА (18)

Пише: Ерих Кош

У писању дневника има нешто нефер и аморално. Записују се речи сабеседника без њиховог сазнања и пристанка, а објављују без њихове дозволе. То је као кад се за време разговора држи скривен магнетофон под столом и тајно снима на траци свака изговорена реч. Или још горе од тога, будући да је људско сећање мање аутентично и непоуздано у поређењу са прислушним апаратом. Човек који са нама разговара не зна да ће његове речи и изјаве бити забележени, па говори слободно, неконтролисано, чак и неодмерено, више подложан свом темпераменту и непосредном импулсу но рационалној самоконтроли, изјављујући и оно што би сам пред собом већ у следећем тренутку можда порекао зато што није сигуран и уверен у своје изјаве или зато што сматра неопортуним њихово објављивање. У сваком случају он би то другачије казао да му је дато на увид и омогућено да редигује и ауторизује оно што је записано.

Из дневника ненаписаних прича

Шта је храброст?

Л.А., син малог јеврејског занатлије, слабог корена и још слабије грађе, зlostављала су га и тукла деца на јалији, а он није имао ни храбости да им се супротстави, ни снаге да се брани. Као момак био је заљубљен у дјевојку којој није имао храбости да приђе и да јој се повери и она се удала за другога. Млађи брат учланио се у нека омладинска удружења, бавио се илегалним, забрање-

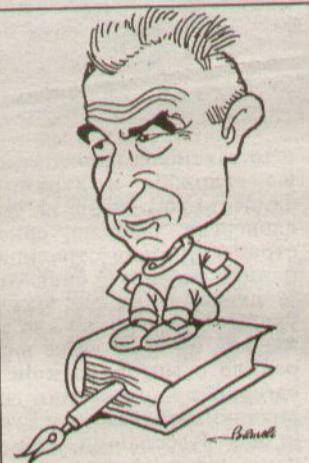
ним делатностима, растурао лете, писао ноћу пароле по зидовима и спремао се да иде као пионир и борац у Палестињу. А.Л., старији брат, није имао храбости ни да слуша приче о тим братовим подвигима. У рату, бежећи пред Немцима и усташама, доспео је у партизанску јединицу, у последњем тренутку, али се показао као плашиљив, некористан борац. Преместили су га у комору и умalo стрељали.

Десило се да је у магазину радио са петролејском лампом, случајно је оборио и течност која се одмах запалила просуо по ногомиланим, резервним хебадима. Планула су, ватра је претила да захвати и сандуке с муницијом и, не знајући шта друго да уради, бацио се телом на пламен покушавајући да га притули и угаси. Шињел и одело на њему планули су натопљени петровејом.

Умро је у болници, у мукама, при свести готово до последњег тренутка, са неким нејасним изразом среће и поноса на лицу.

Из дневника ненаписаних прича

Јевреји, који су изишли живи из рата, после прогона којим су били изложени, настојали су да се прилагоде новој ситуацији и трудили се да што мање штуче, понекад и кријући упорно своје порекло. Узимали су друга, домаћа имена и презимена, склапали мешовите бракове и деци готово без изузетка давали народна па и библијска имена. Муслими, чак и у време кад нису били признати као посебна нација, будући да их



је било више, осећали су се сигурније и чак кад су се женили девојкама из познатих, стarih, срpskih по родица (Љубибрatiћa, Зимоњићa) давали су деци готово без изузетка муслиманка, верска имена, чак и кад су били истакнути партијски функционери. Нису показали намеру да следе ни предратну тенденцију еманципованих, школованих муслимана, који нису више крили жене, а деци давали неутрална имена. (Златко, Горан).

Откуд та разлика? Претпостављам, на једној страни хиљадугодишња потчињеност јевреја, а на другој самосвест доскорашњих господара, чланова владајућег слоја и државне религије. Кад је о Србима реч ту негде треба тражити и корене садашњих сукоба. Нуђила се тако, после онога рата, обилно тема за приповетку која, зато што из опортунистичких, политичких разлога, није могла бити објављена, никад није написана.

Лепа партизанка, из познате срpske породице, удаља се из каријеристичких разлога за муслимана, високог партијског и државног функционера. Не без известних унутрашњег, субзијаног, отпора. Али уместо да са годинама брака, будући да је са човеком изродила и децу, ублажи свој став, она све више мрзи човека (не толико човека колико веру) па кад разговара са другарicom она оговара мужа називајући га „онај мој балија“.

ПСАЛМИ ПРЕД МОРЕМ (2)

1.
Некако се држе најнуће куће,
даље се види исјечак воде,
и ћлавој ваздуха, јачеј од камена.
Наши корак је јак, а шако слаб,
чује се за шрен, и не ослијеже.
Ми уситину кроз сан пуштјемо,
свијет је без нашег ушија,
чак и послије штолико сјече,
мржње и крви, одсушан и нешакнући.
О, прозрачна кайљо Будве!
ваљамо се у своме паклу -
не видимо како је ваздух вјечан,
не осјетамо његову лакоћу,
не носимо његову љутијост!

2.
Не га ми свијет да пушем, море!
Не га ми да наћем поријекло језика
на ћлавој сјраници воде!
Не га ми да ми срце дрхти
пред бријким швојим шаласом!
Опворена браздо према вјечности,
привлачиши ме бријким мислима!
Ниши не можеш из своје самоће!
Иши из својих прстију
сваки бјелушак изљубиши,
као што ја расицам своје дане!
Иши смо, море, ја иши!
Од истих порива и субротности!
Од Господе једнако невиђени,
задухани и осуђени,
да можда и не вриједи похиташа!

3.
Сјрашне вијестиши бају моје срце.
Скрушен мислим на шајне ране
о којима судије касне,
Не указујући на замахиваче
на душу и ћлаве људске,
наг којима својски лијем сузе,
а ниши не можемо да учинимо.
Што си поручио, Господе,
не знамо, јер шешко је докучаш,
док си ишао у прашњавим сандалама
од Галилеје ка Јерусалиму -
загледан у зјеницу шаме!
Од Твојих ријечи
ниши се није помакло -
ни камен један поклекао!
Само се свијетли блатовијест,
недохватана наг водама.

4.
Пред ојаким људским милосрђем,
зачућен и бријкан, ватио си:
„Оче мој, учини да ме
ова чаша мимоиће“.
Јер смрт је сијурним пуштем,
а срамота прилази непремици.
Залуду се засводимо златном кубилом,

ако се не вежемо сјонама браћиством!
Нећо, на нашу несрћу, лако бјеже!
Господе шако блаћи, ми шашимо.
Нема смиренога мислећега човјека.
Сјоримо се и у дјелу и у духу.
Сви велико бреме носимо.
Не само свој живот, већ и шешка сјећања.

Зар нас шолико не штују и сјалићу
тјехови и сјранушице оштаџа
- о узнесених, о лудова! -
Колико је пушта синула оштара крв
на праведну и блаћу крв!
Чак, и из пошаје!
Господе, нека нас обере ово море!
Учини шо!

5.
Њему се, моћном појављавамо,
вечери ове мрачне и вјештровије.
Неисијашан је иједан иламичак земље,
камоли море.
Пред свиме сам сјранац,
сувиши води, сувиши себи,
јер је нечији мој задајтак.
Ниши не долази к мени,
ниши прилазим ичemu,-
својиши је само болијест,
и она се најенане прикрада.
Гола је вода, ћоло камење,
душе нема. „У сурој очиједности
лијејо је кад ће неко чека.“
Непроходна је шума међу људима.
Њежност је можда на „нивој ћлавац“.
Нека шикне бол као просуша вода
из крчаја - што је истињски дах.
Не знамо да ли Бог иши ја разрјешава
у нашој души - иши ја више
нећо у вечерњем претерену поља.
А море преноси све на своме храбашу,
преноси га ћа нема.

6.
Свако је од нас сјоштуп
скинући са Крста.
Видим ја људе. Видим им ожилке на срцу.
Ниједан оштаџа није досијојан пуш
пријемио сину.
Свака је ћећина пошкройљена крвљу.
Свијет је најшијан сјрахом и тјехом.
Није било земље у коју би се побјејло.
Чему је човјек наредан, иши је се!
Како се свијет Господњи замушио,
како залушио!
Како су илайши закиваче Христове!
Имали мудраца који не каже:
„Што си оставио иза себе, Господе!
Што си сам иза себе остављам!
Нешто је јаче од свећа, Господе!
Та неман, јаним, није у ћвоме
власништву.“
8-12. маја 2001.

Војислав ВУЛАНОВИЋ

Већ извјесно вријеме ласкам себи како ме ништа више не може изненадити, како сам видио све што људи могу показати, све на што су способни... Но, то је ипак ласкање - људи изненађују! Највише својом готовошћу да без зазора чине зло. Видио сам. И никоме ништа. У ових једанаест година (које већају множити са седам људских, кажу) научио сам тек једно: истина је увијек тамо где је и жртва. А жртва је само трен бесмислене патње који се распружава по свијету: улази у воду и ваздух, у хљеб и вино... Удишемо је, и пијемо, осјетамо је кожом као свјетlost dana. И никоме ништа. Навикавамо се.

Ово што слиједи животопис је посљедњег свеца, иако нема тё цркве која ће га канонизовати, а ћавољи адвокат у могућем процесу не би имао пуно тешкоћа да оспори његову светост. Ове редове написао је пријатељ, благонаклон и пун разумјевања - стога му не треба вјеровати. Најзад, ни приповједач није човјек, иако је човјеков најбољи пријатељ, што је полазише већ доволно оптерећено предрасудама и неспоразумима сваке врсте, због чега је немогуће од њега захтијевати равнодушност и објективност у приказивању стварности. Приповједач сматра да стварност не постоји, а истина се налази тамо где је, рекосмо ли то, нико неће тражити.

Ово је тек сјећање на човјека који је смогао дољно снаге да из времена у којему је живио и лудила којим је био захваћен, изведе посљедње консенвенце, логички јасно и недвосмислено, ријешен да на њима изнова сагради свој живот. Унапријед знајући да губи, али исто тако бивајући свјестан да дру-

гог избора нема, да сваки компромис са злом нагриза и трује. У том презиру којим је одбаčivaо уступке злу, препознајем светост, или бар трагове светости у животу свог пријатеља који је знао, као и Сиоран, да „док светац гори на ломачи, мудраци грију руке“. Требам ли напоменути да су руке мог пријатеља остале хладне, све док на крају није изгорио на ломачи властитог гађења овим свијетом.

Сада, неколико ријечи о себи: моје име је Соро Ждеро, и то име ми је надјено пријатељ (због чега сам раније био љут на њега, сматрао сам да ме је тим именом увриједио, да је извргао руглу моју поријекло и све она што сам по рођењу добио, али то је било раније, док нијесам схвatio да је име небитно, уколико иза њега не стоји пас!). Потичем од родитеља племените крви и чистог срца, са својом браћом дијелио сам понос поријеклом и спремност да га по цијenu било чега оправдам и потврдим, али судбина је хтјела другачије, и томе се пас не може одупријети. Газда нас је припремао за борбу, био је зналац свога посла и немилосрдан човјек, али огријешио бих се о истину ако не изнесем да је био изузетно добар према писма који су извршавали његове наредбе и на које се могao ослонити. Није захтијевao nemoguće: само да без размиšljanja просипамо утробе својих противника и да уживamo у томе. И уживали smo. Од све моје браће, највиše ја. Вјерujem da sam bio gospodar i vlastitnik svog života. Takođe i ukus krvi. Mnogo novca је зарадio na meni. No, da se razumiјemo, ništa mu ne prebačujem: ja niјесам marijo za novač. Onaj trenutak potpuno испуњено-

сти, када у арени стојим над побијeјеним противником а из рана на мом тијелу липти крв, док посматram задовољна лица у публици, одушевљење својега газде, понос браће - тај, дакле, трен - не може се платити. Он је изнад новца, то је просто додир вјечnosti.

У својој каријери имао сам седамнаест великих борби (три на Цетињу, осам у Будви, пет у Подгорици и једну у Никшићу, ако ме сјећање служи?) и све сам их окончао побједом. На несрћу, посљедња борба била је кобна по моју каријеру, а умalo и по мој живот. Пред крај сусрета, мој противник, већ озбиљно начет, искористио је тренутак који му се ненадано указао, и снагом која му је преостала, онако са земље, док сам се ја шећурио опијен клицањем навијача, загризао моју десну шапу задње ноге. Загризао, као да му од тога зависи све, а није му зависило ништа, јер меч је за њега већ био изгубљен. Памтим само изненађење и бол. Ујед је био чврст, као да је проклетник имао вилице од камена. Вукао сам ту мрцину по арени, гризао га за леђа, али му до главе нијесам могao доћи. Дробио сам његову кичму зубима, али стисак није попуштао. На крају, већ махнит од болова, снажно сам тргнуо својим тијелом и моја шапа је остала у његовим чељустима. Оно што је потом остало од њега - слаба је утјеха. Идиот, могao је и без тога.

Помоћ су ми указали одмах: крварење је заустављено одмах и примио сам ињекцију против болова. Тужно, јер ја који сам научио да уживам у болу - сада ништа нијесам осјећао. Два мјесеца послије тог

МРАВИ

ПРЕД ЧИТАОЦЕМ

Културна и цијетност

НА ТРАГУ ПЕТРАРКИСТИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ

(Љубислав Милићевић: „ЦРНО ЈЕДРО ВЕТРА”, „Огиза”, Бијело Поље, 2001.)

Многи за сонет кажу да је најлирскији облик пјесме. Ваљда због специфичне форме или што је његов изражавни модел саткан од финог лирског ткања, складне ритмичности и наглашене музикалности. Вјероватно да има и других карактеристика по којима можемо препознати сонет. Никад нијесам творио сонет, а кад бих га творио морао бих да прихватим ограничења у сфери версификаторске строгости, што ја нијесам хтио ни умио.

Чинило ми се, а и сада ми се чини, да бих писањем сонета лишио пјесму исказне слободе. Како сам изразом увијек био близак надреалистима, није ме ништа вукло да се на томе плану опробам и евентуално докажем. На моје велико изнанеђење у једном избору сонетне поезије (радио га је Љубислав Милићевић), нашао сам и на један мој сонет. Кад сам га писао нијесам ни помишљао на његове уметничке пропозиције. Једноставно, он је спонтано настао, са већ утврђеним захтјевним принципом. Кад га је Милићевић уврстio у избор, мора да је задовољио приређивачеве критеријуме.

И ја се сада питам да ли неко ко има минимално сонетско искуство може мјеродавно да говори о антологији сонетних вијенца „Црно једро ветра”.

Морам истаћи да ме импресионира велики број заступљених стваралаца у овој антологији: њих је 25. Од тога броја 14 их је из црногорског поднебља. Претпоставio сам да ће бити обратан однос. Из више разлога. Пјесничка традиција у Срба је дужа и богатија. Рачунао сам да ће тај фактор утицати на превагу. Није. Очигледно је да је дуго његована епска традиција код Црногорца уступила

место поезији дружије исповједности и штимунга. То говори, што је охрабрујућа индикација, да смо се животу окренули са друге стране. У духу модернијих стремљења. Без раније обавезних кубуре и јатагана. Ако се будемо издашије повјеравали сну и њежности, код нас ће оживјети и трубадурска поезија. Гриљемо драгану умјесто оружја, тог вјековима заштитног знака наше епске историје. Заокупљеност Петаркином мотивом не треба да ишчезне. Љубавни занос је вјечни занос. Само што он данас добија посве измијењену импулску и сензибилитет, да Петарка постаје преображен Доменико Модуњо, чија топлина гласа поприма нешто жешће халуцинаторне изливе.

Модеран сонет, као и сваки други тип пјесме, мора да посједује врлину екстазе, без обзира да ли у њему препознајемо еротску или неку другу тематску заснованост. У Милићевићевој антологији сонетни вијенци нашли су укотвљење и у родољубивој тематици / Милан Ненадић, Владимир Јагличић /, а неки су се предали струји егзистентних отелотоврења. Помињем Мильковићеве „Трагичне сонете”, Калезићеву „Пешчану поему”, „Раселице” Павла Поповића, „Метеорски сјев” Љубислава Милићевића.

Па ипак, не смји бити тврдоглав и рећи да пјесма, а под тим подразумијевам и сонет, тражи тему. То може бити са прозом, али не и са поезијом. Пјесми не треба ни идеја, ни мотив. Она је, како каже познати њемачки пјесник и есејиста Готфрид Бен „егзистенција по себи. Израз, одраз на лицу, дах”. Ако осмотримо ове вијенце еп

face, видијећемо да је основни елеменат један од важних атрибута њиховог творења. Пјеснику је дато да осваја лелујави простор пјесме и да од тог несталног сновног ткива створи живући доживљај. Како би Винавер рекао - трепетну визију, посредством пјесника претворену у ријечи. Ами знаамо да су ријечи главна жила куцавица, једнако у балади, елегији, сонету.

У сонетним вијенцима заступљених пјесника зајажамо њихово стапање са природом, у првом реду са биљем, које дух изнутра препороди. Ту су мириси и боје, миленијумски реведривачи душе и храниоци снова. Ивана В. Лалића воде химничности: Љубави, реч је биљка, па се њиши, лисната звезда изнад површине. Један други поета, са ништа мање заноса, рећи ће у славу цвијета: Љиљани знају шта дјевојко сијију. Не знам колико је пјесма модерног склопа подесна за рецептивање. Како у њеној основи обдаљује апстракција, она се превасходно прима читајући. Кад то кажем, мислим и на ове сонете, који, сви заредом, имају монолошку типност. Звука су стишаног и опсесивне маште. Траже самоћу и прибр!

Иако су у антологији заступљени пјесници трију генерација (најстарији је рођен 1923) не уочавамо неку ширу амплитуду у вокацијској сфере. Рекли бисмо чак да су сродности између њих уочљивије од разлика. Разлог за то треба тражити у сличности амбијента из којих су потекли, сродности стваралачких афинитета у творењу модерне поезије. Разумљиво је да се све то позитивно одразило на њихове евокативне способности. Стога можемо рећи да се овде ра-

ди о пјесницима особеног израза и провјерене репутације.

Без обзира на то шта је пјеснике навело овој форми, сонету, можемо рећи да у свим пјесмама преовладава наглашена недоумица бића. Ново до-ба је у знаку свеопште упитаности и чујења. Загонетно. Рекао бих: са превлашћу резигнантног синдрома. Само што није апокалипса своје зубе показала!

Пружила ми се прилика да неке сонетне вијенце пропратим сажетом анализом. Лалићевих „Петнаест прелудијума за љубав” издавају се од осталих богатством унутрашњег JA, које флуидира чистим субјектом и неслучјеним музичким модулацијама. Пјесник од доживљаја тишине, биља, воде, звијезда, ваздуха, прави узвишену поетску фасцинацију. Израз је наизглед мирног тока. Ритам складан, риме смекшање, а унутар самог стиха осјећамо осјећајну узбурканост. Ствараочев однос према ријечи није што и слика артисте на трапезу. Успјешност се код првог примјера стиче вјежбањем. У пјесми доживљај трансцендира у ријеч. Она спонтано потече. Оплоди је машта и чулност!

Сличне врлине садржи и „Венац за Гаврила” Милана Ненадића. Изјава сваког стиха бди аутор, разлиставајући немир и узбуђење. Највише је пјевања у симболичком кључу и са фином лирском преливишћу. У језгрю историјске драме пјесник је ситуирао Гаврила Принципа, чије је презиме у пропорцији са етичким врлинама. Иако риме нијесу чисте, оне су у пјесмама добро „легле”. Наводимо неколико образца тавих рима: маштам - израстам, сетим - живети, срасти - тмасти и друге.

Облак је бројо небеско. Изја облака, иза брада, вазда се нешто ваља.

Овај мој облак, усјраван и висока стаса, заспаје изнад морскога жала. Недоумица - смјер се ишчекује.

Дуну низински јужњак, влажан и надојен јодним дахом.

И јоокрену мрку кабаницу облака - према планина-ма. Горњи дио облака, ћлави налик, прати се и - спада се црној ласној клањашти:

- Сав сам твој, заједнери јуже!

Но, умах се превјешти. Саг нахранији сјеверац, и он приземан.

И то је онај исцји облак према мору. Горњи дио висинца, раменима и ћлави налик, спада се клањашти к вјешту и захуја нај мрком кабанициом:

- Сав сам твој бришки сјеверче!

(Шајашом молим за ојрошиш: Шалио сам се, високи облаче - нијесам ће хтио јонизији никавим поређењем!).

Задо Вуковић

За риму знаам да је редар стиха, али се преко ње остварује и жељена музикалност.

Милићевић узима музикалност као врхунско премјество сонета. Ставио ју је и као назнаку уз наслов предговора, хтјевши тиме рећи да је у сонету све њој подређено. Ја бих рекао да је музикалност важна, али само у склопу других креацијских захтјева. Ако би они изостали, сонет би лично на празан ход. Сонетни вијенци у Милићевићевој антологији посједују више таквих својстава - од најахнућа, складне ритмичности до свјеже риме и музикалности.

Смијемо рећи да је Милићевић направио и добар предговор за ову Антологију. Дао је преглед настанка сонета на нашим просторима, објаснио његов разлог и функцију у разним временским мијенама. У хвали овог пјесничког жанра није био шкrt. Наводимо једну од његових еуфоричних опаски: „Ако је роман магистратура прозне продукције, онда би сонетни вијенац могао бити докторска теза поезије”. Мислим да се та констатација може условно прихватити.

Милићевићу се морају да дужно признање на овом значајном пројекту. Најбоље су пјесничке антологије кад их пјесници праве. Они знају шта је пјеснички дрхтај, чаролија. Ова се антологија прихвата као збир тих незаobilaznih врлина.

Жарко ЂУРОВИЋ

У ПАКЛУ

догађаја опорављао сам се у газдинију кући, скрхан и свјестан властите безвриједности: склонио ме је из легла, јер није хтио допустити да ме млађи пси посматрају како шепам. Разумијем га, нијесам више био узор који би слиједили будући борци, већ сам језива опомена на оно што им се може догодити у арени. Због тога сам очекивао да ће ми једног дана - а желио сам да то буде у зору, јер оне у овом граду миришу на чистоту - просути мозак хицем из револвера и окончati сву бесмисленост мојега трајања. Међутим, то није учинио. Вјерујем да није имао срца, ипак сам био његов миљеник. Знам да је покушао да ме поклони некоме, јер новац за мене сигурно није могао добити. Али ти покушаји завршавали су се оног тренутка када ћи ми бију власник угледао. Што ме уопште није чудило: да ли бисте свом дјетету као љубимца и другу у игри поклонили пит-була без шапе, тијела посугаји ожилјцима и навиклог на кrv? Не, наравно. Био сам саката олујина без вриједности и прижељкивао сам смрт. Али смрт није долазила, имала је очигледно пречег посла.

Како на овом свијету ништа није случајно, осим свијета самога који је случајем настао, тако сам и ја био судбином одређен да наставим живот, иако то нијесам хтио. Једног поподнја, док сам лежао у хладу смокве и кроза сан слушао зрикавце, газда је испред мене спустио чинију до врха напуњену храном, одмакао се неколико метара док сам јео, запалио цигарету и некуд замишљено гледао. А када сам завршио, отворио је капију, погледао ме у очи и рекао: „Иди. Овде више нема хране за тебе. Ако се

некад сртнемо, не обраћај ми се. Нећу те препознати“. У том тренутку сам пожелио да му кажем нешто лијепо, да му захвалим на свему што је учинио за мене - али, нијесам. Међу нама је све већ било речено. Полако сам напустио двориште и кројио у свијет.

А у свијету?! Глад и превртање по контејнерима у трагању за парчетом меса. Понижење и страх. Све што сам знао о свијету, постало је неупотребљиво, а оно што сам учио је недовољно да преживим. Али, преживио сам. Био сам доволно гадан да ме нико не задијева нити бије. Псеха братија је зазирала од мене, по мом изгледу наслућивали су пакао кроз који сам прошао, и остављали су ме на миру. Тачно је да сам био без шапе, дакле у свакој тучи нестабилан, спор и унапријед осуђен на дебљи крај - али, ја сам знао финте које су уличарима биле непознате, и што је најљепше ни трена нијесам оклијевао да их примијеним. Док сам се такмично и могао сам допустити себи мало поигравања са противником прије него што му покажем с ким има посла, али на улици то је био луксуз који је увек надилазио моје моћи. Уједао сам да убијем, одмах, без упозорења, без игре и забаве, јер сам знао да увијек постоји могућност да настрадам само уколико попустим, омекшам, заборавим истину да на улици поправни не постоји. То је живот без друге шансе, пензија не постоји, као ни старачки дом. Убрзо се међу псима просуго глас да градом шепа наказа коју је најбоље заобићи. И заобилазили су ме.

Нијесам имао пријатеља, и пси и људи били су ми

подједнако мрзни, док нијесам упознао Шејмаса О'Грејдија (Seamus O'Grady) а он бијаше посебна врста: ни пас ни човјек, разбојник и светац, савршен спој супротности... Једном ријечју: одметник из сопственог живота. Вјерујем да сам га добро упознао, бар онолико колико је могуће упознати човјека. Вјерујем да смо били пријатељи, ако та ријеч иоле нешто значи. Заједно смо проживјели седам година, претурили једну чудновату авантуру преко главе, посматрали свијет, и људе у њему... И смијали се. Били смо мрави у паклу. Задовољни својом беззначајношћу.

Шејмас О'Грејди је послије једног догађаја, назовио га слободно - преломним, одлучио да промијени свој идентитет: не само име и презиме (што је изазвало опште згражање, јер то презиме бијаше једно од најугледнијих у граду) већ комплетну прошlost. Избрисао је сјећање на своје поријекло, одбацио је свој бивши живот, и није се зачудио када су га одбацили људи који су тај живот сачињавали: породица, пријатељи, сви... Никоме није хтио пружити објашњење тог чина, сматрао је то својим правом. На питање службенице која је попуњавала његов захтјев за промјену имена, да јој наведе разлоге који су одредили његов избор, одговорио је да су разложи естетске и моралне природе, да их он не одваја, а да су исувише компликовани за објашњавање због чега је најбоље да на потребно м

ИЗЛОЖБЕ

ИЗЛАЗАК ИЗ ФИКЦИЈЕ

(Са ошварања изложбе фотографија „Преживјели“
Владимира Марковића)

Фотографски објектив Владимира Марковића открива стварност једне стваралачке фикције, један нестваријски свет који предочава наш стварни живот. На својим фотографијама које чине садржај ове изложбе, аутор је успио да живот преобрати у умјетнички исказ вриједних дometa, синтетизујући га у опомене и поруке. У циклусу „Преживјели“ који је пред нама, не ради се о реалним својствима ирелативног већ обратног, о томе како је човјек, у многочврним тренуцима своје историје осмишљао чињеницу аривизма и зла којег, ипак, носи у себи. Испод копрене једног необичног, „преживјелог“, свијета израђају на Марковићевим

користећи притом фотографски објектив као могућност умјетничког исказа. За њега фотографија, међутим, престаје да буде само носилац језичких, стилских значења, стављена у функцију објашњавања усложњених животих значења. Значења промашују оквире фотографије - расплињују се по цијелом животу. Жivot у Марковићевом објективу улази онакав какав заиста јесте, а из њега излази слојевит, зачуст, најчешће суморан, постављајући питања вјеровања у могућности љепоте и доброте овог свијета. Смјештене у амијент вјечитог почетака, у свијет дјетињства, Марковићеве фотографије нас упућују да кренемо ли напријед



Владимир Марковић: Из серије „Преживјели“

фотографијама нијеми, преплажени ликови лутака, ликови дјетињства без радости, љубави, топлине и среће. Као да сви ти ликови који нас уплашено гледају са Марковићевих фотографија вапију за изгубљеном срећом и крећу за њом у потрагу, у битку са нијемошћу промашеног живљења.

Као стваралац једне нове умјетности, јер фотографија у новије вријеме заиста и јесте стекла то признање, и Владимир Марковић има, рекао бих, значајну мисију у стварању њеног поетског језика, као тумач њене узвишене нијемости, да ли и немоћи, свакако је претварајући у симбол. Аутор ове изложбе успијело трага за новим значењима старих, вјечних, тема као што су страх, страдање, патња, рат, обликујући их у ново руко умјетничких облика,

Бошко БОГЕТИЋ

АНКЕТА: ШТА СТЕ РАДИЛИ ОВОГ МЈЕСЕЦА
НИКО МИЛОШЕВ КАЛАЂУРЂЕВИЋ, СЛИКАР:

Сликање је трагање за лијепим

Љети мало радим, јер немам услова. Обично сам испред свог изложбеног простора. Друштво се са колегама и љубитељима сликарства. Овај мој простор налази се на једној правој локацији, уз стазу, шеталиште и много људи на врати да погледа моје нове радове. Ликовност је веома битна за квалитетан туризам. Љубав према лијепом, сваки човјек касније ту љубав пренесе и утиче на стварање лијепог амбијента, почне од архитектуре, уређења простор броја фасаде, боје шкура, уређења угоститељских објеката. Да би се то постигло човјек треба да има потребу за лијепим.

Будва се задњих десет година кварила у сваком погледу. Ако хоће да житељи Будве имају егзистенцију и будућност, морају радити на правим вриједностима. Није свеједно одмарати у лијепом, топлом амбијенту или шетати уз черге, које су, нажалост, преплатиле најљепше просторе наше ривијере. Чим заврши сезона интензивно сликам свакодневно.

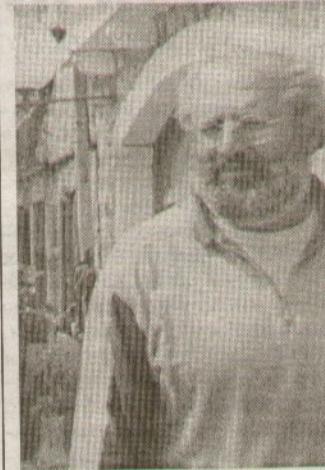
Сликар пред собом нема постављених норми. Слика се онда када дође потреба и инспирација. Јепота сликарства је у том јер никада не знате како ће та слика да изгледа. Осмислите нешто, а она изађе сасвим неочекивано, друго. У томе је јепота бављења

умјетношћу. Често ми се деси да слику коју сам завршио данас и мислио да је коначна - измијеним. Сликар на једној слици, ако хоће, може радити читавог живота. Он је увијек активан и када је у друштву, када сједи, када размишља, а пред очима су му увијек започете слике. У томе је та љепота. Велики проблем данашњим умјетницима ликовним ствараоцима представља недостатак елементарних материјалних услова и зато је тим људима тешко стварати.

Зато друштво мора на коректан начин да откупом помогне ствараоцима, а и друштво постаје богатије за нова умјетничка дела. Поводом тога обраћао сам се одговорним у Општини Будва и указивао им на пропуштене. У Будви су рођени Боцарић, Марко Грегорић, Стеван Лукетић, Јово Ивановић, Слободан Словинић и други, а да се друштво није постарало да већи број њихових радова задржи за будућност.

Волим далматинску музику, посебно Миша Ковача, Оливера Драгојевића, „Магазин“, клапе. Када чујем пјесму „Маслинова грана“, просто срце ми заигра, јер је маслина за овај простор значила живот.

Хоби ми је риболов. Имам једну барчицу и само једну мрежу. Она ми служи да ујутру ис-



пловим и присуствујем лијепом буђењу дана на пучини. Не интересује ме хоћу ли ухватити једну рибу или десет, него имам потребу да се нађем у том предивном амбијенту.

Без рада човјек је нереалан и нездадовољан. У другој половини августа имају заједничку изложбу са Тодором Стевановићем, познатим југословенским сликаром из Београда у Галерији на Светом Стефану, где ћу изложити своје нове радове-пастеле и уља, а ово је прва моја изложба послије оне прије двије године у Београду. Стални сам учесник веома квалитетне сликарске колоније „Нафтагас Бечићи“. Задовољство ми је дружити се са врсним људима и ствараоцима и ја то доживљавам са пуно љубави и задовољства.

На крају, сликарство је за мене потреба за осмишљен живот. Ту неима тренутака да вам може бити досадно, да не знаете шта ћете са самим собом.

Зато је простор Будве непресушан извор инспирације и треба радићи на стварању услова да ликовни ствараоци овде бораве преко читаве године (кроз изградњу атељеа, организовање колонија и ликовних сусрета)

РИСТО РАТКОВИЋ

И на крају пламена
Ко на крају свемира
Он из своја камена
Без србе и немира

Обасјава даљине
Да нас мало пребере
Да изнова сам свине
И сву тареж опере.

За јонештан застјаје
Низ гусињске прого-
ли
Кад штолико већ штраје

Он свачему одоли
У мештalu одјенуји
Али Лиму окренуји.

Љубисав МИЛИЋЕВИЋ

Десет најчитанијих књига Будванске библиотеке у јулу

1. Момо Капор: Ивана, Зограф, Ниш, 2001.
2. Светлана Велмар Јанковић: Нигдина, Стубови културе, Београд, 2000.
3. Пол Остер: Откриваје самоће, Геопоетика, Београд, 2000.
4. Сидни Шелдон: Небо нада, Народна књига, Београд, 2000.
5. Маргерит Дијас: То је све, Стилос, Нови Сад, 2000.
6. Бато Томашевић: Орлов криш, Интер-принт, Београд, 2000.
7. Дејан Лучић: Исламска република Њемачка, Еко-прес, Зрењанин, 2000.
8. Умберто Еко: Кант и кљунар, Паидеа, Београд, 2000.
9. Дејан Тарси: Залипланин, Еуротон, Београд, 2000.
10. Делфина Дучи: Јелена Савојска, Доб, Подгорица, 2000.

ГРАД ТЕАТАР

Посредством културне манифестације Град Театар (позориште, балет, књижевност, музика и сликарство) средње вјевјековни урбани центар Будва, односно њен Стари град, у љетњим мјесецима доживљава културни преображај и постаје значајно културно средиште које је успјело да прошири свој духовни утицај далеко изван својих граница. Будва постаје космополитски културни центар у којем надахнуту живе и стварају бројни глумци, музичари, пјесници, сликари и други умјетници дарујући нови живот, стварност и сан овом граду, публици, пролазнику. Тако се у педесет ноћи трајања

фестивала остварује путујући доживљај кроз вјекове и различита поднебља духа и материје. Кроз концепт и трајање фестивала Град театар пружена је прилика мултимедијалној умјетности да доживи свој несвакидашњи сан.

Будвански Град театар је, судећи по резултатима његовог четрнаестогодишњег трајања, успјешно остваривао пројекат који га је издавао од других великих европских љетњих фестивала (Едимбург, Верона, Авињон, Венеција, Дубровник). Још у својој почетној концепцији, Град театар је, наиме, више од било

много идеју егзистенције као умјетности која, отуда, у највећој мјери подразумијева релативизирање односа људске егзистенције и егзистенције умјетничког дјела. У таквом односу, коначно, сам посматрач престаје да буде реципијент творевине умјетности и постаје њен конститутивни учесник.

Поменути конститутивни елементи естетске творевине упућује нас на став према коме се умјетничко творење у Граду театру може с правом повезивати са структуром умјетничког перформанса или хепенинга, а оваква наструктура упућује на активно учешће посматрача који тиме постају

ГРАД КАО

учесници/саучесници настанка естетског објекта независно о ком је умјетничком медију прије. Ипак, изгледа да је овај процес најпримјеренији управо тзв. синкетичним умјетностима позоришту и опери и оном виду ликовног творења који се уобијачено означава термином перформанс/хепенинг.

Другачије речено, као што се релативизује „граница“ између простора који припада умјетничком дјелу и простора у коме дјело егзистира, тако се и сам реципијент или прималац естетског дјела (гледалац/слушаоц) (трансформише у естетско биће или биће које у умјетности егзи-

Култура и уметностЈУБИЛЕЈ ИЛИ КРАЈ?

„ЧЕКАЈУЋИ ЉУБАВ“ ГРАДА И ФЕСТИВАЛА

Након што је минула прва трећина овогодишњег јубиларног XV фестивала Град театар, несумњиво нам се пружила могућност да, барем у назнакама, наслутимо његов лик. При том се бавимо искључиво позоришним програмима који су традиционална окосница фестивала. Наравно, круна програма, чак пет премијера тек предстоје, док је у овом периоду одржана само једна (Словенско младинско гледалишче, са представом „Три сестре“, Антона Павловича Чехова, а у режији Томи Јанежића). Уобичајена практика, да се фестивалски програм ослања на најзначајније пројекте прошлих година - и овог је пута настављена. Тако је публика изнова у прилици да види Коладину „Кокошку“ у режији Јагоша Марковића и „Антигону у Њујорку“, Јануша Гловцацког, у режији Бора Драшковића.

Селектор фестивала је, опет традиционално, настојао да обезбиједи што више гостовања иностраних уметника. Ову прву трећину обиљежили су словеначки уметници са својим екстремно дугим, па тиме и за публику захтјевним, позоришним пројектима. Поред наведене премијере, било је ту и „Чекајући Годоа“, Семјуела Беката, у режији Душана Јовановића. На програму су биле пантомима мексичке групе „Lah-Cho“, перформанс уметника из Холандије, изванредни монобалет Аје Јанг, београдске уметнице која ради у Грчкој, као и изванредна поставка Егзиперијевог „Малог принца“. У режији Роберта Чулија, и са њиме у једној од улога, Театар на Руру из

Милхајма представио се у најбољем свијету. Чули је у особеном кабаретском маниру осмислио изузетно ангажовану поставку знаменитог Егзиперијевог текста у коме је пажљивом гледаоцу лако било да пре-

слушалице за симултани превод што смо имали прилике да користимо. Напросто - бука и калустрофичност простора били су својеврсни терор над уметницима и над уметношћу.

И тако смо дошли до

дивљачким гестом изврђача радова у Јадранској стражи нарушен мир и разбацане кости из њених крипти. Селектор и позоришни уметници „о јаду су се забавили“ откривајући подобне локације у околи-

черској плажи. Уосталом да ли је нешто другачије могуће у граду који се лагано или сијурно претвара у кичкопију Лас Вегаса (како је то духовито примијењено Сретен Вујовић). И заиста, у граду који, са „својом“ Ајфеловом кулом, тужно подртава властиту инфириорност, другачије и није могуће. Град театар је мање присутан и у локалним медијима. Понекад су то нијансе, а понекад је одиста упадљиво. Чини нам се да је слично и са медијима на памет да фестивал није потребан, особито када се сјетимо негдашњих заклињања да ће се његовати врхунска култура. Али, то у нашим условима није чудно. Ми смо већ одавно свики да одбацијемо све везано за непосредну прошлост - понајвише оно добро што је у тој прошлости постојало. Тако смо заборавили на социјалну солидарност, на јавни интерес, утопили смо се у вулгарну приватизацију и, разумије се, добили чињеницу да је након петнаест година Града фестивала Будва даље од позоришта него прве године. Да би град могао престати да „воли“ свој фестивал, доприносе не само његове власти, него и грађани. А ти грађани су у паничном страху што им зараде све више измичу. Њима не преостаје ништа друго сем да продају оно што се тражи - а то је бесомучна бука и кич свих облика. Сјећамо се, данас, чак и иосталгично, хоботнице која је некад реметила праведни одмор Будвана и фестивалске програме на Цитадели. Како ли смо само били бијесни! А данас је читав град хоботница.

Божена ЈЕЛУШИЋ



Да ли је град са „својом“ Ајфеловом кулом штукно подицавајући своју инфириорност

позна доминантне човјечке позиције у свијету, или и савремене проблеме са којима се он сучава. Оно што је за нас било од посебног значаја је Чулијева реакција на окружење у којем се његова представа одвијала. Уметник је до те мјере био изненађен и понижен суворошћу услова да је, након прве вечери, довољно у питање икакву могућност да његова представа у таквим условима уопште може допријети до гледалаца. Није било довољно само то што је Влада Црне Горе позајмила најбоље

онога што сматрамо основном темом за размишљање у току одвијања овог јубиларног XV фестивала. Лако је, наиме, стећи утисак да су град и његов фестивал престали да се „волне“. То је видљиво на сваком кораку - гламурозни простори Цитаделе и Санта Марије не могу се више користити за фестивалске програме. Власник Цитаделе, како сазнајемо, тражи за сваки програм (а њих је требало да буде 19) по 10.000 марака, а Санта Марија је своја врата затворила након што је

ни Будве, тако да би ускоро можда могло да се говори о фестивалу Село татар. Ако је ријеч о Старом граду, програми се одвијају на увијек најмање погодном простору између цркава, или на стијешњеном простору Брабакана. Са начичканом кафићима унаоколо и бројним различитим музикама, позоришни чин је обесмишљен до крајности. „Изгон“ илуструје и то што је премијера словеначке представе „Три сестре“ одржана у холу Средњошколског центра, а „Чекајући Годоа“ на мило-

ЛИКОВНА ИНСТАЛАЦИЈА

стира.

Идеја о којој је ријеч, по себи се разумије, захтијева особен простор примјерен таквом егзистенцијалном и/или естетском начелу. Такав простор, треба ли то посебно истичати, већ сам по себи, мора представљати естетски феномен који будванска Стари град, са својим сачуваним елементима античке, средњевековне и ренесансне архитектуре несумњиво јесте. Сам се дакле град јавља као естетски предложак: ликовни/архитектонски феномен, у чијем се оквиру одвијају програми позоришни, ликовни, музички и књижевни, стварајући тако естетску надградњу

или допуну оноге (градски простор) што већ по себи представља естетски феномен. Истакнимо само примјере као што су простор прероманичке цркве „Santa Maria in Punta“ (ликовни и музички садржаји), средњевековна тврђава Цитадела (позориште, балет, опера), средњевековни трг окружен црквама (позориште, балет, опера, ликовни перформанси), остати ранохришћанске базилике (позориште), на којима се под отвореним небом, уз медитеранске мирисе и шум јадранског мора, дешава један дуги, сваким нови живот, без ограничења простора и времена, условљен једино умјетношћу. У

том смислу је простор цркве Santa Maria у коме су се одржавали концерти и синхронно презентирали ликовни пројекти, остваривао у потпуном смислу синкретички мултимедијални доживљај. Овакав изразити мултимедијални доживљај био је условљен архитектонском особеношћу ентеријера храма са наглашеним акустичким атрибутима и њему примјереном галеријском простору који је, истовремено, и простор музичких извођења. Сагласно томе нарочито ваља издвојити премијере поставки култних фестивалских представа на Цитадели у којима управо особени простор комплекса

средњевјековне тврђаве са остацима цркве у средишту постаје интегралним дијелом same представе укидајући илузију временске дистанце ренесансне и савремености, те доводећи посматрача у непосредан контакт са временом у коме се радња представе аутентично догађа.

Сам простор саживљен са одређеним позоришним, музичким или ликовним садржајима представља својеврстан концептуални пројекат у чијем је средишту идеја велике синтезе највиших достигнућа умјетничког стваралаштва у поменутима медијима, али и синтеза епоха различитих националних култура.

По себи се разумије да је једна од суштинских консеквенција овога става афирмација аутентичне културе, која престаје бити примијалачка и постаје у највећој мјери стваралачка, супротстављајући се тиме агресивној експанзији популарног кича (турбо-фолк...), за чије је настајање љетња туристичка сезона свагда подстицајан период, а која из године у годину све више пријети својом пруждрљивошћу.

Зато, нека нам став Драгана Мојовића изречен прије четири године у оквиру перформансе „Пут у средиште света“ (Град театар) одјекне и данас као опомена: „У савреме-

ном свету радикалне релативизације свеукupnih вредности, где се све више губи смишљај за оријентацију и нагло повећава број човеколиких људи збуњених у одређивању који смрт води унапред а који уназад, оваквој јавној дејствује није само уметничка атракција, ни пуки еколошки манифест. То је позив на обнову, буђење и развој оних темељних цивилизацијских моћи, које су нам познате од искона, а сада чуче у дубоком архетипском забораву. Осванило је време у коме је спасење уметности условљено спасењем човечанства, или и обратно.“

Луција ЂУРАШКОВИЋ

Културна и цијетност

УНИШТЕНИ КАМЕНИ УКРАСИ НА РИМСКИМ КАПИТЕЛИМА У СТАРОМ ГРАДУ У БУДВИ

ВАНДАЛСКИ ПОСТУПАК

На почетку трећег милијума, древна Будва се континуирало сусреће са тешком схвјатљивим проблемом константне девастације вриједног културно-историјског споменичког наслеђа, било да је ријеч о споменицима старатим преко двије и по хиљаде, двије хиљаде, хиљаду или пет стотина година, свеједно... Подсећајући на тужну чињеницу да смо још прије двадесет година, непосредно послије открића ријетко комплекског градитељског система некрополе (IV в. прије н. е. до IV в. н.е.) исту, без обзира на вриједност, успјели да порушимо и сведemo на површину не већу од десетак квадратних метара, јер се „није могла уклопити“ у нови пројекат хотела „Авала“ који је, наравно, без одступања, морао бити прихваћен, па преко различитих видова упорне девастације градских зидина, недавно смо сучојени и са још једним, најновијим, примјером цивилизациског парадокса. Ријеч је о уништењу раскошне камене орнаментике која

је украшавала масивне капителе пронађене, заједно са дијелом стуба и дијелом архитравне греде, непосредно послије земљотреса 1979. године, у централном дијелу Старог града Будве.

ГРБАЉ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ 1941 - 1945. (17)

НАЦИОНАЛИСТИЧКИ ПОКРЕТ

Пише: Јован ВУЈАДИНОВИЋ

У настанку и развоју војне компоненте националистичког покрета у Грбљу врло су изражене дјаве карактеристике - опрезна поступност у његовој ескалацији и упорно настојање да се прикаже као резултат самоорганизовања Грбљана ради сопствене заштите.

Крајем 1941. године почеле су да се организују сеоске страже које су користиле сопствено оружје. Сврха је, наводно, била да се спријече непознати са стране да улазе у села и ремете ред и мир. Та се мјера представљала као чисто домаћа, грбљска иницијатива и самоодбрана. Међутим, таква активност, која је укључивала и коришћење оружја, није могла да се оствари без сагласности и подршке италијанских власти. То се, иначе, не случајно, временски појављала са почецима поновног оживљавања народноослободилачког покрета у Грбљу, послије кризе устанка. Када је, почетком 1942. године почeo интезивнији рад на формирању партизанских водова од којих ће настати Грбљска чета и оснивање других организација народноослободилачког покрета, као противмјера, долази

до већег активирања сеоских стражака, које добијају форму организованих оружаних формација - водова. У томе је зајажен значај имао скуп више од 100 домаћина из скоро свих грбљских села, који је 17. марта 1942. године сазвао Марко Лазаревић. Он се сада јавља не само као предсједник општине већ и као водећа личност „националног“ покрета у Грбљу. Овом скупу су Италијани придали толiku важност да о њему которски перфект посебно изјештајем обавјештава губернера Далматије.

Међутим, треба истаћи чињеницу да, све до априла 1942. године, националистичке сеоске страже нијесу испољавале неку особиту ревност. Било је честих сусрета са партизанима без сукоба, а кроз више села партизани су несметано пролазили и поред ових стражака.

Послије борбе од 25. марта у Братешићима, Горовићима и Поборима, и оштрима репресалија које су Италијани примјенили према становницима ових села, одржава се у Грбљу, на иницијативу Марка Лазаревића, скup од неколико стотина учесника. На њему се одлучује да

се од Италијана тражи наоружање. Тиме је учињен даљи корак у сарадњи са окупатором. Италијани су испоручили 537 пушака са намјеном за јединице „добрovoљне антикомунистичке милиције“ у Грбљу. * То су јединице које су формирале на захтјев италијанских власти у новопријејеним крајевима за борбу против партизана. Оне су биле под командом италијанских официра и подређене подручним командама карабинерија. Ова формација је у Грбљу имала у сваком селу вод на челу са водником. Рутинске задатке - одржавање страже у селима, организовали су водници, а остале шире акције - блокаде сумњивих насеља и претресање терена - организоване су и вођене од стране италијанских команди. Једна од таквих акција у којима су заједно учествовали националисти „антикомунистичке милиције“ и карабинерија, изведена је на Трешњици, када су заборљени партизани Саво и Вуко Бећир, касније осуђени на смрт и стријељани.

Иако су по својој најјени, систему командовања и субординације, јединице „антикомунистичке милиције“ фак-

тички биле дио система војно-полицијских снага италијанских окупационих власти, њихови донаци организатори су избегавали да употребљавају званични назив који су Италијани користили (скраћеница МВАЦ добровољна антикомунистичка милиција), већ су настојали да, називајући се националистима, искажу неку своју аутономију у односу на окупаторске власти. Један од таквих пошуја може се уочити у летку који потписује Комитет Грбљана, а који је објављен 22. априла 1942. године. Летак носи наслов „Глас Жупе“, а почиње констатацијом: „Глас националног и антикомунистичког покрета који се шири као огањ по брдима наше драге Црне Горе, сада је захватио и Грбље. То је пламен који је запалио срца свих поштених Грбљана који су се окупили у редовима борбе против безумног комунизма“. Даље у летку се каже: „Више од 1.000 Грбљана се заклело да ће са пушком у руци бранити своја огњишта“. Из ових неколико наведених реченица могло би се закључити да су се Грбљани сами организовали да се бране од комуниста. Међутим, треба

имати у виду да је летак објављен у јеку велике офанзивне акције коју су Италијани организовали да би очистили простор Црне Горе од партизана. У ту офанзиву су Италијани успјели да укључе и све квислиншке снаге у Црној Гори.

Пошто се националисти из Грбља нијесу нашли у том походу јер су тек организовали, њихово војство је хтјело да се бар огласи својим бојним покичем и на тај начин да неки свој прилог овом великому походу окупаторске војске протијеви партизану. Уз то, било је бесmisлено заклињање Грбљана да ће са пушком у руци бранити своја огњишта, када зато није било никаквог повода. На другој страни, антикомунистичка милиција се успјешно ангажовала да онемогући опстанак партизана на свом терену и у својим селима.

Чињеница да је као главни мотив за оснивање националистичке организације у Грбљу истицана потреба одбране својих домаћина и села од комуниста (партизана) није имала никаквог реалног основа, али је тај мотив врло успјешно коришћен у пропаганде сврхе. При томе су, за

мање обавијештене, а таквих је у Грбљу било доста, па партизани представљани као авантурести који не воде рачуна о интересима народа, па и горе - као злотвори Грбља који хоће да изазову његову пропаст. За окупаторске власти организација која је имала циљ да онемогући приступ партизана на једном тако важном географско-стратешком простору као што је Грбље, била је од изузетног значаја. Ни стотине италијанских војника и карабинерија нијесу могли тако успјешно да контролишу грбљска села, као што су то могли до маћи националисти. Уз то, овако широко постављена организација, са јасно истакнутом антикомунистичком оријентацијом, била је за Италијане врло прихватљива. Зато је већ од почетка добила њихову пуну подршку.

У основи, такав карактер „национална“ организација у Грбљу задржавала је и за вријеме њемачке окупације, с тим што се касније испољавају неке њене претензије да утичу на стање у читавој Боки.

* Извештај перфекту од 21.4.1942. године у књизи „Бока и Паштровићи у НОВ-у“ Др Душан Живковић.

ПОДСЈЕТНИК

ДЈЕВОЈАЧКИ ИНСТИТУТ „ЦАРИЦЕ МАРИЈЕ“ НА ЦЕТИЊУ

ЈЕДИНСТВЕНА ПРОСВЈЕТНА УСТАНОВА

Отварање првих свјетовних школа у Црној Гори везано је за име владике Петра II Петровића Његоша. Биле су то школе у којима су се описмењавали искључиво мушкарци. Међутим, године 1869. на Цетињу је основана и школа за васпитање црногорске женске омладине, углавном из главарских или богатијих породица. Такве школе постојале су у то вријеме и у Русији. Руска царица Марја Александровна била је не само покровитељ женске школе на Цетињу, већ је она била и иницијатор за њено оснивање. Разумије се, руска царица је давала новчана средства за њено одржавање, стварала се за нормалне услове рада, те постављала управитељицу која је по договору морала бити Рускиња. Ова школа је била позната под више имена, али најчешће се звала Дјевојачки институт царице Марје.

Седамдесетих година XIX вијека књаз Никола се носио мишљу да у свим нахијама Црне Горе отвори женске основне школе. Сматрало се да би отварањем дјевојачког института Црна Гора добила и изједначен број добрих учитељица за будуће женске основне школе. У ту сврху Институт је требао да васпитава црногорску женску омладину. Према

неким подацима он је ту улогу успјешно извршио. Године 1885. по наредби Књажевој у Институт се могао уписати и један број нецрногорских ученица, али да тај број не смије прећи трећину уписаных црногорских васпитаница. Међутим, од првих дана рада Института осјећала се текња да се у институту прими што више дјевојака из сусједних земаља које су биле под влашћу Турске или Аустроугарске. Тако је тај број дјеце из сусједних земаља стално растао и достигао цифру већу од половине ученица које су се васпитавале у Институту. Постоји подatak да је школске 1871/1872. изван Црне Горе било уписано 34% ученица, а школске 1891/92. тај проценат је повећан на 54%. За четрдесет година рада кроз Институт је прошло више од 450 ученица од којих је више од половине била из страних земаља, највише са терitorија која су биле под Аустроугарском (203), под Турском 32, из Србије 9, итд.

Све ово говори да је Институт прелазио усke државне оквире, те да је играо важну улогу међу нашим сусједничким сајама који су били у ропству и имао југословенски карактер, што је од важноosti, а Институт је ужијавао велики углед у породица-

ма имућних и властелинских слојева широм јужногословенског простора. У њему су се школовале ученице из познатих породица широм Балкана: Београда, Љубљане, Сарајева, Софије, Новог Сада, Дубровника, Задра, пакач и из Цариграда. Знalo се о овом Институту у културним и просветним круговима сусједних земаља, те великих сила. Била је установа од угледа, хваљена и истицана и на највишим мјестима. Књерка једног аустроугарског министра школовала се у овом Институту. Његов рад је правио како од стране руског и црногорског двора, тако и из других страна. На његов рад су изречене и бројне похвале од стране родитеља ученица што таје није беззначајно.

Нема сумње да је Русија преко овог института ширila одређен политички утицај на Балкану. Ово потврђују и подаци да су дјеца изван Црне Горе радо примана у Институт, радије него црногорска, а руска влада, је имала и неколико стипендиста из југословенских земаља који су похађали Институт. Што се тиче саме организованости рада, плаћања и програма, те, система васпитања све се у Институту одвијало у руском духу. Била је то у ствари копија руских школа,

Основ образовања били су језици и друштвено-естетска група предмета. Живот у Институту одвијао се под врло строгим нормама, а опште образовање било је врло солидно примјерено женском свијету тадашњих аристократских породица. У Институту су радиле добре васпитачице, искључиво Рускиње и Французи. Ваља истаћи да је живот и рад у Институту био подређен руској политици на Балкану у тојкој мјери да је 1907. године дошло и до неке врсте сукоба између Цетињског двора и Института. Највјероватније да је све ово резултирало захтјевом за укидање Института 1913. године од стране црногорске друштвене средине и слично. У свему овоме имало је истине, али се не може спорити да је у тој мјестица имала нека између руског и црногорског двора. Сукоб је дакле имао политички карактер. У писму књаза Николе руској царици 1913. године као разлог за укидање Института наводи се жеља црногорске владе да у новим условима отвори Институт у неком другом мјесту и о трошку црногорске државе, а који би био више прилагођен потребама земље. У руским политичким круговима захтјев књаза Николе за укидање Института протумачен је другачије. Намје, они су у томе видјeli искључиво политички мотив јер је црногорска влада хтјела да се ослободи ове установе „од које они давно осјећају терет, као трајног гнијезда непосредног руског утицаја“.

Руска влада је уважила захтјев са Цетиња и донијела одлуку о укидању Института. Комисија Булатовић

Поменули смо да је 1907. године дошло и до захтјева односа између Ин-

Из стручног чла

МЕДИЦИНА

ЛАЈМСКА БОЛЕСТ

Лајмска болест (Lyme disease), Laјмска борелиоза (Lyme borreliosis) или крпељски менингополиенурит је системска инфективна болест коју преносе крпељи, болест о којој се много открива, говори и пише посљедњих година. Одликује се специфичним промјенама на кожи, системским симптомима и неуролошким, реуматолошким и кардиолошким оштећењима која се јављају у различитим комбинацијама у року од неколико мјесеци до неколико година.

Узрочник ове болести је микроорганизам спирохета Borrelia burgdorferi коју је 1980. године идентификовала Burgdorfer по којем је и добила име. Сама болест је пак добила име по области Lyme у којој је регистрована епидемија 1975. године од када и почине период бројог упознавања ове болести чије су поједине манифестије биле познате дерматолозима још прије скоро једног вијека. Епидемиологи су ову болест сматрају „типичном природноја-ришном зоонозом“ коју, дакле, карактерише ендемичност тј. јављање болести везано за подручја где има крпеља из групе игзодида (Ixodes) - чешће предјели сјеверне хемисфере, и сезонско јављање - од раног пролећа до касне јесени, типично љети. Ризик од инфекције се повећава чешћим и дужим боравком у природи, на локалитетима означеним као жаришта Laјмске болести. Зараженост крпеља, који су резервоар болести, се код нас креће око 30% што значи да сваки убод крпеља не значи одмах и инфицираност борелијом, а по-најмање Laјмску болест, али је свакако потребан опрез и обавезно јављање љекару. Заражавање ларве и нимфе крпеља настаје током хранења на домаћинима (мишеви, јелени и др.). Инфекција се преноси само преко крпеља, а никако не са човјека на човјека. Период од убода до почетка развоја болести (инкубација) је 3-33 дана, мада су ране фазе болести обично без симптома.

Прва рана фаза болести траје до годину дана, обично се периодом без симптома не-посредно послије инфекције када су узрочници присутни у крви, обично кратко и у малом броју - стадијум ИА болести. У стадијуму ИБ код 75% оболелих испољен је једино „мигрирајући еритем“, типична промјена на кожи,

што не значи да нијесу захваћени и други органи и системи, већ да се симптоми још нијесу испољили. У II стадијуму прве ране фазе болести различитом учестваши су испољавају симптоми и знаци оболелих органа; најчешће су захваћени нерви систем, зглобови и срце, али и све структуре ока, плућа, јетре и генитуријарни тракт.

Друга фаза болести подразумијева касну или хроничну форму болести тј. III стадијум, а траје годину дана послије инфекције, углавном са промјенама на кожи хроничног карактера.

Мигрирајући еритем (erythema migrans, EM) је најранија манифестија на кожи, знак по којем се некад, прије открића узрочника клинички дефинисала и називала ова болест. То је првена пјега која се шире формирајући првени покривач различите величине са или без централног повлачења првенила, промјера бар 5 см, топлија од околне коже, најчешће овална, најчешће на ногама, понекад праћена благим сврбом, осјећајем жарења и иритације и евентуално запаљењем регионалних линфних чворова. Јавља се једна или више накнадних промјена код којих су наглашени локални симптоми. Обично се јавља у периоду 1-36 дана (просјечно 7-10 дана) послије убода.

Ране системске манифестије болести, без обзира на присуство EM су слабост, болови у мишићима и зглобовима, запаљење лимфних чворова, емоционални поремећаји у виду иритабилности и депресије, које у неличијених болесника могу трајати више недеља и дуже.

Тридесет процената болесника није свјесно убода крпеља јер обично убод не изазива значајнији бол ни свраб, а и EM као најранији знак болести може остати незапажен док се знаци општег инфективног синдрома тада по-грешно тумаче. На Laјмску болест упућују повишену температуру и други наведени симптоми који трају неколико дана, одсуство дисајних и стомачних тегоба, непостојање болести у породици и недавни убод крпеља.

Љекови избора за специфично лијечење ове болести су у раној фази доксициклини и амоксициклини, а у каснијим фазама цефтриаксон (Longaser).

Превенција се састоји у

едукацији становништва о начину преношења инфекције крпељима и начинималичне заштите (ношење одјеће сајветних боја која покрива ноге и руке, стављање панталона у чарапе и коришћење репелената крпеља као што је дитетилтолуамид - Деет, Аутан, или пермитрин при боравку на инфестираном терену), препоруци за избегавање предела инфестиралих крпељима, а при боравку на тајском подручју - прегледања тијела сваких 3-4 сата и уклањање крпеља. Крпељи се одстрањују опијањем или дављањем бензином, ацетоном, етром или уљем, а затим пажљивим извлачењем обамбрлог и опуштеног тијела крпеља руком, евентуално пинице-тром.

Не оболевају све особе инфициране borreliom burgdorferi. Могућа су и спонтана изљећења, али и понекад непотпун учинак антибиотика и реинфекција. Код већине пацијената оболелих о Laјмску болести долази до изљећења.

Др Оливера СИМИЋ - КОВАЧЕВИЋ

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

Лејота жене

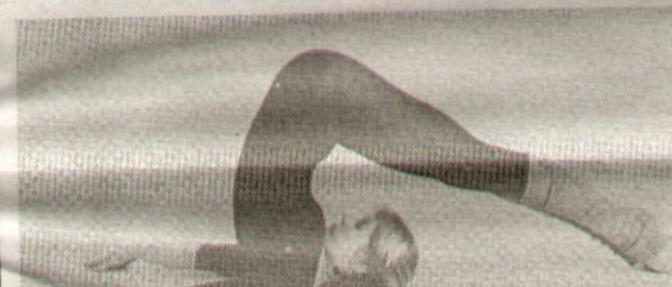
АЕРОБИК

ВЈЕЖБЕ ЗА
ИСТЕЗАЊЕ

1. Пробајте да се савијете што више према колjenima држећи рукама стопала. Останите у том положају десетак секунди.



2. Лежећи на леђима, прво једну ногу (савијену у колјену) приносите што више глави, а затим то исто урадите и са другом ногом.



3. Полако подижите ноге до правог угла, а затим покушајте да их пребадите преко главе и останите у том положају десетак секунди.



4. Лежећи на леђима раширите ноге колико можете, под правим углом, а затим их скупите. Поновити 50 пута.

ИСХРАНА

ЧОКОЛАДА ЈЕ КОРИСНА

Најновија истраживања показују да редовна конзумација чоколаде може повећати енергију и ојачати имунитет организма.

Чоколада садржи више фенола - антиоксидантних састојака који неутрализују штетне слободне радикале него било које воће и поврће, а можда чак штити од рака и срчане болести.

Највише антиоксиданата садржи какао у праху, а слиједе чоколада за кување и млијечна чоколада. Кључ за уживање у овим слаткишима је умјереност - отприлике пола шољице какаоа на дан или 40 гр чоколаде.

Многи људи мисле да је због високог садржаја масти чоколада штетна за срце.

Најутим, главна ма-
сноћа у чоколади је
стеаринска киселина,
за коју научници твр-
де да не утиче на ниво
холестерола. Штави-
ше, чоколада може спри-
јечити рак коже. Чо-
колада садржи и мно-
го бакра. Тај минерал
у траговима помаже
тијелу у стварању цр-
вених крвних зрнаца
која испоручују кисе-
оник станицама.

ниво доброг ХДЛ хо-
лестерола у органи-
зму.

Прелиминарна испи-
тивања спроведена у
Јапану показују да
чоколада може спри-
јечити рак коже. Чо-
колада садржи и мно-
го бакра. Тај минерал
у траговима помаже
тијелу у стварању цр-
вених крвних зрнаца
која испоручују кисе-
оник станицама.

ХИГИЈЕНА ТИЈЕЛА

ТЕМЕЉНО ЧИШЋЕЊЕ КОЖЕ

Темељно чишћење неиз-
оставан је дио потпуне
чишћења лица. Само правилно
очишћена кожа може добро
да упија активне са-
стојке козметичких про-
извода. Средства и начине
чишћења треба одабрати
 зависно од типа коже и
ваше навике.

ВОДА И САПУН

За чишћење лица кори-
стите само специјалне са-
пуне намијењене осјетљи-
вој кожи лица који неће
нарушити њен природни
фактор. Сапуни којима свакодневно перемо руке су алкалног састава. У комбинацији са водом за-
сићеном каменцом не само да надражују кожу, већ и уништавају њен природни заштитни слој, а више од свега убрзавају њен процес старења. Зато су и осмишљени „сапуни без сапуна“. Производе се у облику гела или уобичајеног сапуна. Они са коже не уклањају њен природни заштитни слој, чувају природну киселост коже, неутралишу штетно дејство каменца и темељно чисте кожу.

Приликом употребе на-
чините богату сапунницу и
нанесите је на влажно ли-
це. Да би сте кожу темељ-
ни очистили, уместо пр-
стима, масирајте је посеб-
ном, меканом четкицом за
лице. Исперите лице мла-
ком водом.

ЊЕЖНИ ЛОСИОНИ И
МЛИЈЕКА

Свака кожа, а посебно
суха, чешне за пријатним
осјећајем, чистоће. Шмин-
ка, честице прашине из
ваздуха, зној накупљају
се на кожи. Потребно их је темељно одстранити, а
након чишћења кожа не смије остати незаштити-
на. Средства за чишћење дра-
готјени су савезници ко-
же, па чак иако је суха.
Осим што је чиста, она
кожи пружају и потребну
заштиту.

Иако неки стручњаци тврде да је након средства за чишћење тоник непотреban, он ће, посебно сувој кожи, помоћи да успостави природни pH, а уз то ће одстранити честице прљавштине које могу остати на кожи и након чишћења.

Без обзира на то да ли је кожа масна или суха, никада немојте користити тоник са алкохолом јер он доноси више штете него користи. Будући да алкохол испарава, кожа се

прекомјерно исушује. Због тога ће масна кожа луčiti, да би се одбранила, још више себума, а суva ће остати потпуно незаштити-на. Приликом нано-
шења, на длан сипајте ма-
лу количину млијека за
чишћење лица. Потом вр-
ховима прстију друге руке
млијеком промијешајте на
длану, а тек онда, тако за-
гријано, нанесите на лице.
Њежним, кружним покре-
тима масирајте образ и
дио око уста, а не забора-
вите на образе и трзајем
их одвојите. Млаком во-
дом поквасите вату и ис-
перите лице, а затим га,
тапкајући, осушите фро-
тирским пешкиром. Тони-
ком натопите куглицу вате
и пређите преко лица
њежним, водоравним по-
кretима, од средине пре-
ма ивицама. Лице осуши-
те меканим пешкиром.

ОСВЈЕЖАВАЈУЋИ
ЛОСИОНИ

Ако немате посебних проблема са кожом и не користите превише шмин-
ке, за чишћење лица може вам битиовољно средство које се не испира или марамише за једно-
кратну употребу навлаже-
не средством за чишћење
лица. Оне не садрже уљне
састојке и на кожи не остављају видљиве трагове, не садрже алкохол ни конзервансе. Захваљују материјама за чишћење и хидрантним састојцима, одстрањују лагану шминку, те тако обједињују дејство средстава за чишћење и тоника.

Приликом употребе, не-
колико капљица тоника излијте на комади вате и њежно пређите преко ли-
ца од средине према спо-
ља. Око очију направите
круг. Поновите поступак
све док на вати не остане
ни најмањи траг нечисто-
ће.

ЗАШТИТА ЗА ОЧИ

Осјетљivoj кожi око очију пријети и неправил-
но одабрана шминка и не-
примјерена средства за
чишћење лица. Лосион, эмулзија или уље бирају-
се зависно од врсте шмин-
ке коју треба одстранити,
али водећи рачуна о осје-
тљивости коже и очију.
Које год средство да ода-
берете, знајте да оно мора
потпуно да одстрани и
најмањи траг шминке без
претјераног трљања и да
при том не смије да на-
дражи очи.

Приликом наношења,



вату умочите у млаку во-
ду, а затим је добро оције-
дите. Потом је натопите
одстрањивачем шминке.
Њежно прислоните вату
на спуштене трепавице и
оставите неколико секун-
ди да се шминка мало
отопи. Њежним покретом
повуцијте вату према спо-
љашњем углу ока, према
доље. Ако је маска по-
себно постојана, немојте
јаће трљати, већ поновите
поступак. Запамтите, сна-
жним тлањем нећете убр-
зати дејство одстрањива-
ча, али ћете убрзати ста-
рење и опуштање осјетљи-
ве и танке коже око очију.

Припремила:
Ана КОСТОВИЋ



БИСЕРНЕ ОЧИ

Као дух јесени у шум лишића свела,
К'о шуј а у живој нашим жеља шајних,
У моју се душу нечујно уљела,
На илми уздаха немих и бескрајних,
Суј ешија шиха са висина ледних,
Дубином сјрасни свих срдаца верних
И шамне ноћи - суј ешија једних

Очију бисерних.

Њихов сјај је био ћлав, мутан и чедан,
Сјај морем скривене, скујоџене шкољке;

Он је дав'о дубок незнан израз један
Чежње наших снова и минуле бољке;
Он је скрив'о блај о усјомене чедних,
Нежносћи жутих ружа и кринова смрних.

Нага мном је као чар усана медних

К'о лелујав, меки сјај висина сферних,
Лебдеш и шаја сејан осмех једних
Очију бисерних.

Сима ПАНДУРОВИЋ

ДЕВЕТИ МЕЂУНАРОДНИ ФЕСТИВАЛ ПОЗОРИШТА ЗА ДЈЕЦУ - КТОР
ГРАД-ПОЗОРНИЦА

• Девети Међународни фестивал позоришта за дјечу у Котору одржан од 2. до 10. јула. • Поред претходне у званичној конкуренцији Фестивал је имао веома бојаш пратећи програм

Селектор деветог Фестивала Веселин Радуловић се потрудио да овогодишњи програм буде заиста интернационалног карактера, барем када је у питању позоришна сцена бивших југословенских република. Наиме, у конкуренцији су биле три представе из Србије: „Четири прасета“ - Позориште „Пуж“ из Београда, „Шаргор“ - Позориште „Бошко Буха“ из Београда и „Дјевојка цара надмудрила“ - „Пинокио“, Земун. Ту је била и једна црногорска представа Градског позоришта из Подгорице „Пипи Дуга Чарапа“, из Словеније „Кекец“ - Луткарско гледалиште из Јубљане, из БиХ „Стихозборница“ - Сарајевски ратни театар и из Хрватске „Апартман 136“ - Загребачко казалиште лутака.

Фестивалски одбор се по-

трудио и да изабере програм који ће задовољити укусе најмлађе, али и старије публике. Тако је настао колаж у коме су биле заступљене изложбе, концерти класичне музике, наступи плесних група, модне ревије и драмско-кореографске поставке. Овај дио програма се одвијао на различитим градским просторима - трговима, пјадетима, баштама, тако да је читав град постао једна врата позорнице.

С обзиром на организационе и финансијске проблеме Фестивал је успио да одржи дугогодишњи низ квалитета програма, међутим стручни жири Фестивала, са Егоном Савицом на челу, одлучио је да ове године не додијели награду за најбољу представу „Пипи Дуга Чарапа“.

Награда за најбољи текст припадаје Бранку Мили-

ћевићу - „Четири прасета“. Добитник награде за најбољу режију ове године добио је Саша Јовановић за представу „Кекец“. Овај представа је добила још три признања глумачко-аниматорску награду за улоге Беданца и Рожлеа добио је Бране Вижингин, награду за луткарску анимацију Уршка Хлебец, док је Барбара Булатовић добила награду за најбољу креацију лутака. Награде за глумачка остварења добили су Јелена Ђокић - „Пипи дуга чарапа“, Младен Андријевић - Вук у „Четири прасета“ и Горан Јевтић - Наод у представи „Шаргор“. Награда дјечјег жирија припадаје представи „Шаргор“, док је жири града Котора најбољом представом прогласио представу „Пипи Дуга Чарапа“.

А. КОСТОВИЋ

ШКОЛИЗМИ

- Ђаци моле да се бати на из школе врати у рај.
 - Ко од школе бежи далеко стигне.
 - Није важно само ићи у школу. Треба нешто и научити у њој.
 - Школа му није ишла од руке. Зато је постао фудбалер.
 - И у начијој школи постоји - магарећа клупа.
 - У животној школи свако плаћа своју школарину.
- Раде ЂЕРГОВИЋ

ЈУНАЦИ

Не бојте се, дјечо,
Сираших морских
ијаса,
Када се иђе њима
Море затапаса.
Ако сме на койну,
На ијеску, на сувом,
Из јркоса ѡрема њима
Ви мрдајше увом.
Смијеш им се и руј ајше
То им љонос боде,
Од муке ће љубијеснеши
И најиш се воде.
Ал' ако сме у љилићку
На обалу бежаше,
Јер су ове морске йисине
И шу врло вјешаше.
Па их ојеш са обале,
Ал' кад сме на сувом,
Пойлашиће баба Рој ом,
Зайријешаше увом.
Побјећиће, видјећеши,
У дубине своје,
Јер се они баба Рој е
И ше како боје.

МАГАРАЦ

Мај арац мој Њако
Збиља није лош,
Кад ја најловарим
Ко да каже: Још!
Као комби шељ ли
Мага нема број.
Кад ја самар жуља
Он не виче: Јеј!
Само некад н:ће
Да насташави јуљ,
Узалуд ја шјерам,
Показујем јруш.
А хијо бих знаши
Зашто се инати,
На која је љуш!.

Митар МИТРОВИЋ

ДАКУ БУДЕШ ДОБАР ВОДИЧУ ТЕ
У ДЈЕЧЈИ ВРТИЋ... КАД ПОРАСТЕШ...



На упорно инсистирање учитељице Виде, ђаци првог разреда основне школе добије већу ученицу, јер претходна, према њивом броју бијаше мала. И тако, послије неких десет школских дана, пријеђоша из мање у већу. Кад се смјестише, и мало осмотрши, ученик Иван радознао је упита учитељицу:

- Учитељице, у којем смо ми сада разреду?

- У којем мислиш, Иване, да сте сада разреду?

Иван кратко размисли, дрмну мало раменима и нескривајући радост одговори:

- Ми смо сада у другом разреду основне школе!

Узе мала Савица школске књиге старије сестре и поче да их прелистава. Посебно јој се допаде зоологија. Поред црно-бијелих, многе слике бијаху у колору. Пошто тада не бијаше штампаних сликовница, Савица уживаше гледајући животиње. Многе и препозна, посебно домаће. Али, кад угледа главу мајмуна шимпанзе, радосно дозва оца, па показујући му слику, повика:

- Тата мили, ево тетка Анђе!

Дуго Иван слушаје приче о богатом очевом теку Силвију, који живи у Јужној Америци. И лично се увјераваše, добијајући од њега понешто на дар.

Тако једне Нове године, очекујући поклоне, замишљено упита мајку:

- Је ли дједа Мраз толико богат, кад може читавој дјечи толико Поклону купити?

- Ваљда јесте, - у недумици одговори она.

Иван то саслуша мирно, па послије краћег размишљања констатова:

- А зашто онда татин текат Силвио није дједа Мраз?

Не знајући како да одговори, она му нареди:

- Пусти ти дједа Мраза на миру. Него завежи те патици јер ћеш нос пре ко пертли сломити!

Крену он невољно да веже пертле. Гледајући у том моменту испред себе мачку, Иван мрзовљено проговори:

- Благо мачкама, оне не морају патици да вежу.

Према једном мојем другу, у дјетињству, родитељи бијаху неправични. Бог га неподари ве-

ЗА ТИНЕЈЦЕРЕ

Многи тинејџери „пате“ од досаде. Било да су у школи или код куће, до сада су. Како неки од њих кажу, када је школа у питању, и професори и предмети су углавном незанимљиви, а код куће ријетко комуницирају са родитељима, па се осећају веома усамљено. Да би се ово потврдило, истраживања су показала да око 40% броја на америчким колеџима (који важе за занимљиве студије) пати од „излуђујуће досаде“.

За већину тинејџера, радићи само једну ствар није интересантно, па неки уче са вокменом на ушима или истовремено причају телефоном или играју игрице. Видео игрице стимулишу мозак и већи су изазов од читања, праћања или гледања филмова. То је ускуство које ангажује више чула, а организам лучи природну „дрогу среће“. Потребу да се забављају.

И ко зна колико још разлога има за досаду, или ево неколико савјета да је „убијете“.

• Окупите друштво и организујте једнодневни излет, пикник, крстаре-

ње ривијером...

• Понуди се да једном недељно спремиш ручак или вечеру, али и да купиш све потребне материјлице

• Организуј једном недељно велико спремање своје собе

• Упиши се на неки курс (компјутери, језик...).

• Ако већ имаш компјутер и сурфер си, покушај да направиш сопствену web страну.

• Постани mix master, почни да правиш сопствене компилације на разним тракама.

• Почни већ једном да тренираш неки спорт!

A. K.

ЗА РОДИТЕЉЕ**ТЕЛЕВИЗИЈА НИЈЕ ЛОША**

Према ријечима стручњака дјеца од 3 до 5 година пред телевизором би требала да проводе око по пола сата дневно, од 6 до 9 година сат, а дјеци од 10 до 13 година смијете допустити трошатно гледање телевизијског програма на дан.

Многима се родитељима чини да њихова дјеца превише гледају телевизију. Уместо да гунђате, преиспитајте због чега ваше дијете има толику потребу за телевизијским програмом, да ли га је досадно, да ли га брине нешто, да ли тражи бијег из стварности или само хоће да се приближи родитељима који такође доста времена проводе пред телевизијом. Зато заједно направите

план емисија које ће дјеца гледати током недеље. Ви одредите дужину гледања, а они нека одаберу емисије. Озбиљно саслушајте њихове жеље, чак иако се слажете са њиховим предлозима.

Дајте прилику својој дјеци да послије телевизијске емисије изразе своје мишљење и осећања. Не подсмићујте им се ако при гледању неке емисије појакују страхи. Лош потез је и искључити телевизор јер тада нећете научити дајете да се суочи са проблематичним ситуацијама. Добро је рјешење отворен разговор о томе што дајете плаши.

Дјечу старију од 10 година полако уведите у свијет

информативних емисија и вијести, али будите увијек уз њих - стварно насиље често их више плаши од фiktivnog. И гледање рекламима има добру образовну функцију. Подстакните дијете да само утврди разлику између стварног свijета и онога што се рекламира представља.

Нека гледање телевизије не буде ни казна ни награда. Дијете не смије стечи утисак да је телевизија независно од врсте програма - нешто вриједно.

Не користите телевизију као baby sitter, кад сте зајасни. Велика је грешка сјести дијете пред телевизор да вам не би сметало или досађивало.

A. K.

ОСНОВЦИ

ликом памћењем, па му то ствараше одређене не-пријатности. Уствари, поред многих добрих особина, бијаше прилично забаван. Свјесни тога, родитељи га учаху како то да превазиђе. Говораху му да понавља обавезе или радње које је требало да уради. Да би им удавољио, он је тако поступао, али опет није ишо.

И тако, послије задњих савјета, дадоше му да купи неке намирнице. Чим изађе на улицу, поче гласно понављати: цукра, кафе и ориза... цукра, кафе и ориза... то понављаше све до продавнице. И унутра понови: цукра, кафе и ориза... али, како угледа продавца, затражи: брашна, паште и уља. Тако му је долазило, и од тога није могао да се отресе.

Кући је послије такве трговине редовно добијао батине. Онда би га враћали у продавницу, али с исписаном цедуљом у рукама.

Догура Вуле, на сто црних јада, до шестог разреда осмогодишње школе. Али, услед „грешке на везама“, ту запе. Осташе му двије јединице. Заглави из математике и матерњег језика.

Такав пропуст својим родитељима и пријатељима Вуле није могао никако да опрости. И другима није било јасно, јер његови родитељи бијаху доста угледни у грађи.

Вуле је, иначе био живехан дјечак, и не толико глуп, али му памћење не бијаше јача страна. Распуст, наравно, проведе у игри, а неколико дана пред полагање поче да учи. И док се он тако спремао, родбина неуморним залагњем удеши да прође у седми разред. Једино мало теже иђаше са новом професорком Даром, коју још нико довољно не познаваше у грађи.

За Вула нема тајни у математици - рекоше професорки Дари - једино тешко памти таблици множења.

Што се тицало матерњег језика, није било проблема. Говорио га је солидно, а полагао код професора Пере, који је био кум његовоме стрицу Ђуру.

Пред само полагање, професор Пере упита родбину, која масовно допрати Вула до школе:

- Је ли овај мали, учио које јаде?

- Јесте господине Пере

Не разумијевајући довољно нумизматику, упита Переца старијег брата, ко

Шарена страна



Кики

Кики је веома интелигентан. Паметнији је од компаније Мргуда скоро дупло. Просто је невјероватно да један пас посједује толико степен интелигенције. Вјероватно је то у генима. Наслиједио је од свог оца, уличног цукца, који је вјешто обманувао и надмудривао градске шинете, годинама.

А Мргуда није подносио. Ни Мргуд њега. На Мргуда је лајао, кад год би га угледао. Једном је чак на Мргуда и скочио. Али га није повриједио. А, компанија се толико уплашио да се од страха одмах упшио и напунио гаће.

Не плаши се, компанија! Па Кики не једе коњско месо! - тјешио сам Мргуда.

Али компанија није вјеро-

вао. Чак би се рекло да се мало најљутио на мене. Иако, мислим, да није имао разлога. Рекао сам му само истину. Кики највише воли свињску шницлу, али су му веома драги и ћевапчићи. У стању је док си реко бритва, да смаже кило ћевапа. Мој покушај да Мргуда утјешим завршио се тако што се он од мене све више дистанцирао. А Мргуд заиста није свиња, без обзира што навали да рокче чим га сан савлада.

Мргуд је тужио Кикија. У суду је било и мучних сцена. Дошла је и телевизија. Кики је слушао пресуду и само ћутао. А кад је судија завршио, устао је, пришао судији, омирисао га и покушао да га запиша. Судија је то примијетио и хитро скочио на сто.

Митар МИТРОВИЋ

ХУМОРЕСКИЦА

ЛОПОВ

Онога тренутка када је човјек почeo да завиди другом човјеку на његовом имању, појавио се први лопов. У почетку је крао ситне ствари, попут хране и још понечег, а касније су се апетити повећавали. Почеко је да краде предмете из куће, стоку из штала, новац, накит... Неки су покушали и са крађом дјевојака или жена, али су касније због те ситне краће цио свој живот проводили у затвору.

Данас, хвала Богу, нема више лопова. Сви су прешли у „позајмљиваче“ и угlađenу господу која би вам и из ока узела оно што им западне за око. Времена се очито мијењају, па ни лопови више нису оно што су некад били. Можда их је због тога у све већем броју.

Раде ЂЕРГОВИЋ

МИНИ БАСНА

СИЗИФ

Срела се два мрава, па ће први:
-Тежак је овај наш маљи живот.
-Јесте, али постоји и велики Сизиф од нас.
-Ко је то?
-Па, балегар...

Раде ЂЕРГОВИЋ



АФОРИЗМИ

- Знам шта причате, као среће да и ви знате!
- Добро је бити сам у глави, за остале само-ће нисам сигурна.
- Морали су да му се клањају све док га нису склонили.
- Прошlost се вратила, видијела од моде.
- Ако и изгубимо компас, маховину нећемо.
- Тек кад им прође рок трајања, неки постану отровни.
- Волио је све њене док нису постали његови.
- Ко не зна да буде гост, боље да не одлази у госте.
- Кад чујем да о неком лијепо говоре, помислим да више није међу живима.
- Био је нескроман, али скромних могућности.
- Није спавала по подне, али јесте до подне.

Милица ЧУЛИЋ

САТИРА

СВЕЗНАЛИЦА

Он се у све разумије: у одборе, у жирије, у судове, комисије, ко ордење да добије, што ко смије, што не смије, ко је писац, ако није, ко да пише историје - он се у све разумије!

Он би свему да пресуди: коме може - да науди, да све паљка и све куди, да прогласи мудрог лудим, он се свакој власти нуди, да је нека буџа жуди и да га се плаше људи - он би свему да пресуди!

ПОД МАСКАМА

Што хоћемо, што нам фали? Спасиће нас карневали.

Карневали сваког дана, сва су лица маскирана!

Лијепо је, нема што, кад се не зна ко је ко!

Ни ко пије, ни ко плаћа, ни ко зајми, ни ко враћа!

Карневали, карневали... Запјевајмо, што нам фали!

Испод маске сви смо исти: непорочни, фини, чисти.

Испод маске кривца нема, ни дилема, ни проблема.

Карневали, карневали... Све је добро. Што нам фали?

ПРИСЛУШКИВАЧ

Он је саздан све да чује: ужива да - прислушкује.

Нема уши, но антене, специјално постављене.

Прислушкује на улици, испред кина, на тржници. Да би чуо, не говори, у ухо се сав претвори.

Прислушкује телефоне кад не звоне и кад звоне.

Прислушкује што се мрда иза шума, иза бруда.

Прислушкује све и свашта: што ко мисли, што ко машта.

Прислушкивач сва му глава. Прислушкује и кад спава!

ПОТКАЗИВАЧ

Што ко сања, што ко чује потказује!

Што ко пјева, што ко псује потказује!

Што ко мисли и умије потказује!

Што ко слути, што ко снује потказује!

Што вјетрови тајно хује потказује!

Што комарци злобно зује потказује!

Што потоци мутно брује потказује!

Што ко каже ил' не каже он поткаже!

С ким се слаже ил' не слаже он поткаже!

Потказивач од заната, потказаће сестру, брата.

Потказаће рођенога оца, мајку, сина свога!

Ако треба, ако траже и себе ће да поткаже!

Душан ЂУРИШИЋ



СТАЗЕ

Уморне снијег са рамена отресају Грехови се доме у њином инату Бацају се каменом где стигну

Краљевства умиру на њима
Зла паре
Гризу властити реп

Никад не стижу на циљ
Дрхте пред исукањем сабљом
не разумијевају оклијевање
Елементе свијета своде на апсурд

У руци држе бич
У намјери цилиндрични октан
Да се звијезде застиде њиховог варварства
Немогуће им је водити дневник!

ПОЛИТИЧАРЕВА БИОГРАФИЈА

Боји прољећним прахом дрвеће у улици
од невремена прави вријеме без дилема
Узлетио би да има крила
Слетио би да има тле!

У звучници сипа ружичасте ријечи
Оне се јеже: хладно им је у ваздуху
На крају се претворе у иглице леда
лед је његова једина поетика!

Пијући рум хтио би да згрије срце
Једак и погружен заспаће тек у смрти
од ријечи прави згужвану помрчину
у којој су излази плјесниви и несигурни!

Жарко ЂУРОВИЋ





КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА Бања – АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода
Сокови

Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбальској
тел. 086/451-297, тел/факс 452-518
Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/452-378

BANEX
производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85 310 БУДВА, Приморски баталјон 10,
тел/факс 086/452-790, тел. 451-764



ВИОНЕМИЈСКА LABORATORIJA
BONA-LAB

Трг Краља Николе 6, Подгорица
тeл. 081 264989 mob. 069 424081
e-mail: bonalab@cg.yu

ВИОНЕМИЈСКЕ ANALIZE
HEMATOLOŠKE ANALIZE
HORMONI ŠТИТНЕ ЖЛИJEZDE
POLNI HORMONI
TUMOR MARKERI
TESTOVI NA DROGE
HELIKO BAKTER PYLORI
VANIL MANDELICNA KISELINA

ЕЛМОС

БУДВА

тел. 086/452-762, 452-280, 452-285
факс 086/451-320

ОДБОЈКА

У ЛУКСЕМБУРГУ ОБАВЉЕН ЖРИЈЕВ ЗА ЕВРОПСКЕ КУПОВЕ

СРЕЋА ОКРЕНУЛА ЛЕЂА „БУДВАНСКОЈ РИВИЈЕРИ“

● Кипарски „Анортозис“ у квалификацијама претпоставио је да се може прескочити „Roselar“ и „Kastelo di Maja“ пропуштивши у други екипе из врха европске одбојке ● Срећа нам је да ће окоју окренула леђа-кракоментарисао жријев тренер Веселин Вуковић

У Луксембургу, средишту Европске одбојкашке конфедерације, обављен је жријев за сва три европска купа у обје конкуренције.

Шампион Југославије „Будванска ривијера“ за противника у квалификацијама за Куп најбољих тимова Европе извукла је екипу „Anortozisa“ из кипарског града Фамагусте. С обзиром на рејтинг кипарске одбојке у Европи југословенски шампион не би требао да има проблем да се докопа такмичења по групама.

Међутим, тек тада ће за будванске шампиона настати проблеми јер их у групи чекају екипе „Kastelo di Maja“ шампион Португалије, будваничким љубитељима одбојке позната екипа „Ruselara“ из Белгије и највећији првак Хрватске „Загреб“. Очигледно да одбојкаши „Бу-

данске ривијере“ ни овај пут нису имали превише среће приликом извлачења парова у европским такмичењима. Додуше, снага и моћ многих европских екипа позната је тек послије обављеног посла у прелазном периоду, али како бар

сада стижу информације из Белгије и Португалије противници „Будванске ривијере“ у групи не одустају од великих амбиција и добрих резултата на европској сцени. Тако да је већ сада извјесно да ће екипе „Kastelo di Maja“ и „Ruselara“ спремно

и у јаким саставима дочекати европска искушења.

Тешка група да тежа не може бити - кратко је прокоментарисао жријев у Луксембургу тренер Веселин Вуковић је наставио: - преставник Кипра неће нам представљати тежу препреку у квалификацијама, међутим противници у наставку такмичења у групи су екипе које спадају у сам врх европске одбојке. Све ћемо урадити да прикупимо што више информација о нашим противницима и да их покушамо изненадити прије свега на њиховим паркетима. То неће бити ни мало лако, али и ми смо створили тим за свако уважавање и поштовање. Сигуран сам да португалци и белгијанци нису превише задовољни када су сазнали да им је првак Југославије пртвник у групи. Д.К.

Без Југословена у Лиги шампиона

Наша земља неће имати преставника у најјачем клупском такмичењу у Европи-Лиги шампиона. По угледу на кошарку, прошле године промијењен је систем такмичења и у Лиги шампиона могу да играју само клубови из земаља са најбољим клупским рејтингом у Европи.

Заслужени одмор

Одбојкаши „Будванске ривијере“ послије најуспјешније сезоне у историји црногорске одбојке налазе се на заједничном одмору. Свесни чињенице да их очекује још једна напорна сезона настоје да сваки тренутак искористе за одмор тако да их новости из Луксембурга нису превише узбудиле.

Можда је то и добро!

КИК БОКС

СВЈЕТСКИ КУП У КИК БОКСУ - „МОНТЕНЕГРО 2001“

РУСИ ОДРЖАЛИ ЈАВНИ ЧАС ИЗ КИК БОКСА

● Све своје пропуштавају руски шакмичари савладали са ћоја снага ● Да ли је осам златних медаља југословенских репрезентантица усјех или неусјех? ● По први пут на нашим риновима шајлански бокс

Будва и Подгорица били су домаћини Свјетског купа у кик боксу „Монтењегро 2001“ који је одржан под мотом: „Није важно учествовати, важно је побиједити, ко није спреман да побиједи боље и да не долази у Будву“.

Очигледно да је организатора била је да у Будву и Подгорицу доведе сам крем свјетског кик бокса. Нажалост, од пријављених 17 репрезентација са 250 такмичара на званичном мјерују појавило се 13

репрезентација са укупно 105 такмичара.

Долазак експедиције из Русије код многих судионика изазвало је велику пажњу и знатижељност. Међутим, већ на старту Купа било је јасно да су Руси у Југославију дојдовали у најјачем саставу, посебно у јуниорској конкуренцији, спремни да својим наступом обиљеже овогодишњи Свјетски куп. У првој финалној вечери одржаној на стадиону Малих спортива

у Подгорици (01. јул) боксери из Русије редом су рушили све своје противнике и то најчешће прије истека друге рунде. Једино је југословенски репрезентативац Милашиновић у категорији преко 91 кг. успио да издржи све три рунде и по многима био чак бољи таумат од Руса Пашића. Уз звјиждуке преко 2000 гледалаца судије су, након прогласавања, ипак побједу и златну медаљу додијелили Пашићу.

Југословенски репрезентативци освојили су осам златних медаља. Можда број медаља и представља успјех. Међутим, податак да су Ђурић, Переић, А. Ђорђевић, Пепић, своје мечеве предавали прије истека друге рунде, не пријектују и у првој рунди, најсликовитије илуструју податак да су наши репрезентативци на Свјетском купу допуњено неспремни, што је потврдило и професионални и аматерски првак свјета Иван Стругар, иначе званични промотор Свјетског купа у кик боксу „Монтењегро 2001“.

- Мислим да је већина наших боксера дошла неприпремљена и неспремна, па је логично што су морали да плате одговарајућу цијену. Руски репрезентативци спадају у сам врх свјетског кик бокса, али није унапред јасно који је јакији. Уколико жељите да побиједите боксера из Русије морате бити максимално спремни и изабрати праву тактику, а очито да наши борци то нијесу схватили. Ја сам у досадашњој каријери на разним свјетским и европским првенствима имао 19 мечева са руским такмичарима и сваки сам ријешио у своју корист.

По први пут на нашим риновима гледаоци у Будви и Подгорици били су у прилици да одгледају и један меч у тајландском боксу, након чега су се многи питали: Да ли је тајландски бокс племенита вјештина или нешто друго?

Резултати финалних мечева у Подгорици:

Фул-контакт категорија до 54 килограма: Р Толзија (Ру-

сија) - Георгијев (Бугарска) 3:0 (предаја у 2. рунди), до 57 килограма: Ђурић (Југославија) Крашко (Русија) 0:3 (предаја у 2. рунди), до 60 килограма: Переић (Југославија) - А. Зозлијан (Русија) 0:3 (прекид у 1. рунди), до 71 килограма: Крашиков (Русија) - А. Ђорђевић (Југославија) 3:0 (прекид у 1. рунди), до 71 килограма: Крашиков (Русија) - А. Ђорђевић (Југославија) 3:0 (прекид у 2. рунди), до 63,5 килограма: Идразов (Русија) Соутников (Русија) 2:1 плус 91 килограма: Сергејев (Русија) - Каров (Русија) 2:1, Лоу-клик, до 71 килограма: Олигов (Русија) - Генов (Бугарска) 2:0 (нокаут у 3. рунди), плус 91 килограма: Милашиновић (Југославија) - Пашић (Русија) 1:2, до 63,5 килограма: М. Илић (Југославија) - Погорелов (Молдавија) 0:3, плус 91 килограм: Влаховић (Југославија) - Потурић (БиХ) 3:0 до 67 килограма: Пепић (Југославија) - Јсаев (Русија) 0:3 (прекид у 2. рунди),

Фул-контакт (жене) до 56 килограма: Богојевић (Југославија) - Маконен (Русија) 1:2, до 65 килограма: Нилискина (Русија) - Каблави (Либан) 0:3 Тајландски бокс до 71 килограм: Николић (Југославија) - Џукан (Југославија) 2:1, до 60 килограма: Алексијић (Италија) - Џелап (Југославија) 0:3.

Финално вече Будва

Лоу-кик 57 кг. Гамбош (Румунија) - Туфекчић (БиХ) 1:2, 60 кг. Михајлов (Бугарска) - Кекић (Југославија) 2:1, 54 кг. Лунту (Румунија) - Анић (Југославија) 0:3, 75 кг. Јовановић (РС) - Бурлаку (Румунија) 1:2, 81 кг. Башић (БиХ) - Секадлин (Бугарска) 3:0 (прекид у 2 рунди)

Фул-контакт јуниори: Стевковски (Македонија) - Ђорђевић (Југославија) 0:3 (прекид у 2. рунди), 81. кг. Милосављевић (Југославија) - Радоњић (Југославија) 3:0, Жене Фул-контакт: Петровић (Југославија) - Серај (Турска) 0:3 Тајландски бокс 81 кг. Маљковић (Југославија) - Заидан (Палестина) 3:0.

Д.К.

ИЗОШТРЕНО

ШТА ТУ ИМА ЧУДНО?

Недавно је Будва била домаћин свјетској купу у кик боксу „Монтењегро 2001“.

На први поглед ту нема ништа чудно!

Туристичкој љубитељици и међународном спорту приличи да ујасни свјетски признане спортисте. Телевизијска слика финалних борби обишила је многе европске земље, посебно земље учеснице Свјетске купе.

И ту нема ништа чудно!

Одједано се туризам и спорт дојењавају. Многе сада туристичке велесиле најјесу жалиле, а и сада не жале, поуздана финансијска спредсјетва да би се дочијале неке, свјетске пресмишљене, спортиске манифестије. Јер врхунски спорт је можда и најбољи промотор туризма. Па ако је то тајко зашто онда не би радила и наша оштина.

И ту нема ништа чудно!

Међутим, у туристички развијеним земљама до танчина се зна ко шта ради и како се организују спортиске привреде, посебно сапозија маркетинга и реклами. Свака тешка у том смештава да привучи више информација о нашим противницима и да их покушамо изненадити прије свега на њиховим паркетима. То неће бити ни мало лако, али и ми смо створили тим за свако уважавање и поштовање. Сигуран сам да португалци и белгијанци нису превише задовољни када су сазнали да им је првак Југославије пртвник у групи. Д.К.

Усјајом то су законитости каштала и у томе нема ништа чудно!

А шта је у свему томе онда чудно?

Да би на то питање покушали да одговоримо морамо да погледамо како се те ствари одвијају у нашој оштини. Организатори сличних манифестија који без изузетка долазе из других традовају све преграде обављају углавном путем телефонских разговора, а најчешће дан или два пре почетак манифестије долазе у Будву.

Као добар домаћин, на име тајко промишљаја Будва је дужна да утвади дојоворена финансијска средсјетва и по неизједан правилу учесницима обезбиједи бесплатан смештјај или так оговарају да знају повољнију цијену боравка учесника. Организатор у знак захвалности претпостављају да је Будва домаћин још једног спортишких првака.

Маркетинг и реклами су посебна прича. Платите за спортички спекшапл лијеје се тје се сјећају. Најчешће на новооформљеним фасадама, изложима или саобраћајним знацима, док се на улазу и излазу, као и у центру Будве, посјављују висећи транспаренти, који нас обавјешијавају да је Будва домаћин још једног спортишког спекшапла.

Организатор, задовољан или незадовољан, одмах послије финалних борби или финалне вечери, најушија наш траг, а ћак и транспаренти данима и мјесецима послије тоја осијају да руже наш траг, а нас да ономињу. Ко ће да чисти и пострема фасаде, излозе и склада транспаренти што у нашем трагу нико не зна, а они који би то требали да знају, лаконски одговарају: нек чисти и склада ко их је залијио и посјавио!

Уколико нејосредно послије завршетка спортишке манифестије не дуне бура или так буџанским улицама не прође тешки камон на тешкој високим тешкој и на нашу срећу почиње транспаренти они ће сијурно још наредних мјесеци посјећати надамо се и ономињаји, наше сјећаје, али и много бројне посјете на једну од „усјејашних или неусјејашних“ спортишкој манифестија одржаних у нашем трагу. Тако, почетком августа мјесеца, наше посјете на уласку у Будву, дочекује велики транспаренти који их упознаје да је крајем јуна Будва била домаћин „Медијеранској првеници“ у умјеничком плесу, а у центру трага још виси транспаренти који их обавјешијава да је у Будви од 28. јуна до 1. јула одржан свјетски куп у кик боксу „Монтењегро 2001“.

Нама осијаје само да чекамо да дуне бура или прође почиње камон и тада ће нашој причи доћи крај.

Драјан КЛАРИЋ

Информатор

Радио

Приморске
новинеПриморске
новине
се читају
само један данПриморске
новине
се читају
цијелог мјесецачитајте
Приморске
новинеПриморске
новине

су ваше новине!



Osiguranje
"Stari Grad"
ПОСЛОВНА ЈЕДИНИЦА
тел/факс:
Будва, 53 284
53 285

METRO

сваког дана од 9,30 - 21,30

• велики избор робе
из програма:

- аудио
- видео
- антенско-сателитски
- телефонија
- подни и зидни
носачи
- тв (свих димензија)
- аудио и видео
- освјетљења:
- тунгсрам

• велики избор
игара:

- сони плеј стејши
- пи си
- празни цд ромови
- празни мини
дискови
- тдк аудио касете
- телешоп:
- магична крпа
- бриско
- астониш програм

Топлишки пут б.б.
85310 БудваТел: 086-51-490
069-025-497ВЈЕСНИК
МАТИЧАРАОД 21. ЈУНА
ДО 20. ЈУЛА 2001.

РОЂЕНИ

Никола Копривица (Пре-
драг и Весна), Андреја Би-
говић (Марко и Снежана),
Николина Кривокапић
(Милорад и Мирјана), Лука
Никлајевић (Дејан и Ја-
дрранка), Ирина Капичић
(Горан и Милица) (ЦЕТИ-
ЊЕ), Иван Николић (Марко
и Драгица), Милица Божо-
вић (Мироје и Милица), Ва-
лентина Харуши (Мира),
Матео Вучковић (Милан и
Миланка), Мила Вуковић
(Ненад и Маринела), Вик-
тор Милошевић (Његослав
и Тања), Марина Мировић
(Ненад и Зорица) (КОТОР).

ВЈЕНЧАНИ

Мирољуб Рађеновић и
Тања Иванчевић и Марјан
Перкушић и Јиљана Ми-
хин.

УМРЛИ

Ана Миловић (1921), Сен-
ка Јанковић (1956), Иван
Панић (1946) и Трифун
Терзић (1948).

ПОСЛЕДЊА ВИЈЕСТ

НАСТАВЉЕНА
21. СЈЕДНИЦА
СКУПШТИНЕ
ОПШТИНЕ

• Сједница Скупштине
општине, прекинута 12.
јула, настављена 30. јула.

Према усвојеном дне-
вном реду одборници
треба да расправљају о
Извјештају о раду, про-
граму рада и финанси-
јском плану ЈП
„Водовод и канализаци-
ја“. Информацији о во-
ђењу бирачког списка
општине и његовом
ажурирању за парламе-
нтарне изборе 2001.
године и о Информацији
о стању односа у јавној
установи „Музеји, галери-
ја, библиотека“. На
дневном реду су и
одборничка питања,
одговори и обавјештења.
О наставку рада (и,
вјероватно, завршетку)
21. сједнице СО опши-
тиње у наредном броју
„Приморских новина“.

ПОСЛОВНА ЈЕДИНИЦА

тел/факс:

Будва, 53 284

53 285

• велики избор робе
из програма:

- аудио
- видео
- антенско-сателитски
- телефонија
- подни и зидни
носачи
- тв (свих димензија)
- аудио и видео
- освјетљења:
- тунгсрам

• велики избор
игара:

- сони плеј стејши
- пи си
- празни цд ромови
- празни мини
дискови
- тдк аудио касете
- телешоп:
- магична крпа
- бриско
- астониш програм

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПОНЕДЕЉАК

8.00-12.00 Јутарњи програм
7.30 VOA/Voice of America/

8.15 Најава програма

8.30 Укључење АМСЦГ

8.45 Блок информација

9.00 Лични огласи

9.05 Информације

9.20 Рецепт јутарњег програма

10.00 Отворени студио

10.30 Времеплов

11.15 Хит дана

12.00 Вијести

12.05 Лични огласи

12.05-12.15 Хит дана, недеље,

месеца; Најава програма

12.30 Култура

13.25 Најава RFE

13.30 RFE/Radio Free Europe/

14.30 Пословни огласи

15.00 Вијести

15.15 Времеплов

15.25 Одјава екипе

15.30 Новости РЦГ

16.00 Најава екипе и сатице

16.05 Спортска сриједа

17.00 Вијести

17.05 Лични огласи

17.20 Пословни огласи

17.30 Будванска хроника

18.00 Bellissima

19.00 Вијести

19.05 Лични огласи; Хит дана,

недеље, месеца;

Најава програма

19.15 Контакт програм

19.40 Пословни огласи

19.15 Одјава екипе

20.00 Вечерњи програм

24.00-07.30 Музика из студија

УТОРАК

8.00-12.00 Јутарњи програм

7.30 VOA/Voice of America/

8.15 Најава програма

8.30 Укључење АМСЦГ

8.45 Блок информација

9.00 Лични огласи

9.05 Информације

9.20 Рецепт јутарњег програма

9.30 Времеплов

9.50 ШІШІ

10.00 Вијести

10.10 Отворени студио

10.45 Блок одјавних информација

10.55 Пословни огласи

11.15 Хит дана

12.00 Вијести

12.05 Лични огласи

12.05-12.15 Хит дана, недеље, месе-
ца; Најава програма

12.30 Контакт програм

13.25 Најава RFE

13.30 RFE/Radio Free Europe/

14.30 Пословни огласи

15.00 Вијести

15.15 Времеплов

15.25 Одјава екипе

15.30 Новости РЦГ

16.00 Најава екипе и сатице

16.05 Култура

17.00 Вијести

17.05 Лични огласи

17.20 Будванска хроника

18.00 Очи у очи

19.00 Вијести

19.05 Лични огласи; Хит дана,

недеље, месеца

19.15 Контакт програм

19.40 Пословни огласи

19.55 Одјава екипе

20.00 Вечерњи програм

24.00-07.30 Музика из студија

СРИЈЕДА

8.00-12.00 Јутарњи програм

7.30 VOA/Voice of America/

8.15 Најава програма

8.30 Укључење АМСЦГ

8.45 Блок информација

9.00 Лични огласи

9.05 Информације

9.20 Рецепт јутарњег програма

9.30 Времеплов

9.50 ШІШІ

10.00 Вијести

10.10 Отворени студио

10.45 Блок одјавних информација

10.55 Пословни огласи

11.15 Хит дана

12.00 Вијести

12.05 Лични огласи

12.05-12.15 Хит дана, недеље, месе-
ца; Најава програма

12.30 Култура

13.25 Најава RFE

13.30 RFE/Radio Free Europe/

14.30 Лични огласи

15.00 Вијести

15.15 Времеплов

15.25 Одјава екипе

15.30 Новости РЦГ

16.00 Најава екипе и сатице

16.05 Спорт и музика

17.00 Вијести

17.05 Лични огласи

17.20 Пословни огласи

17.30 Будванска хроника

18.00 Bellissima

19.00 Вијести

19.05 Лични огласи; Хит дан